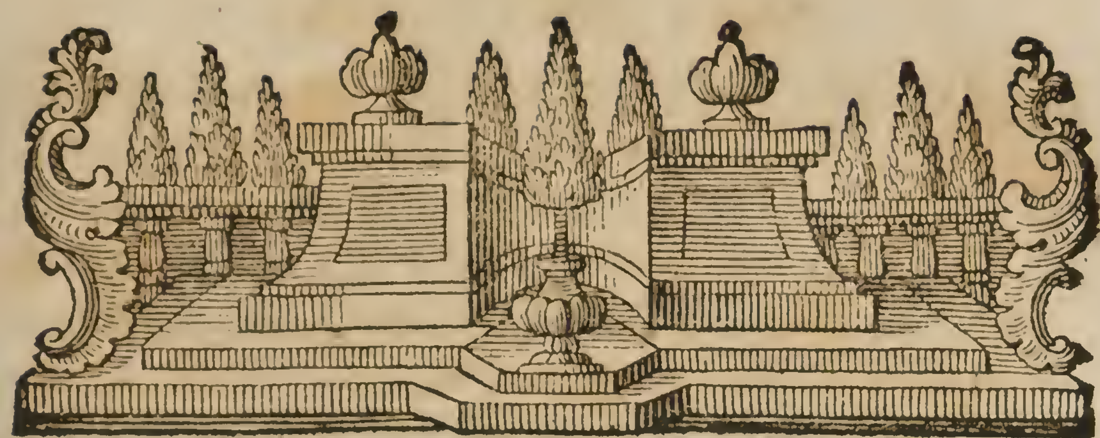
COMMENTARII
DE REBVS
IN
SCIENTIA NATVRALI
ET
MEDICINA
GESTIS.

Primae Decadis Supplementum III.

LIPSIAE MDCCLXVIII.
APVD IOH. FRIDERICVM GLEDITSCH.
Venduntur etiam
Amstelodami apud I. Schreuder, Londini apud Io. Nourse, Parisiis apud
Briasson, Patauii apud I. Manfré, Holmiae apud L. Saluium.

I.

Opere poſtume del Conte GIUSEPPE GINANNI Ravennate. Tomo ſecondo, nel quale ſi contengono teſtacei marittimi paludoſi e terreſtri dell' Adriatico e del territorio di Ravenna da lui oſſervati e deſcritti. In Venezia, appreſſo Guglielmi Zerletti, 1757. fol. pl. 18. tab. aen. 38.

i. e.

Opera poſthuma Comitis IOSEPHI GINANNI, Tom. II, quo teſtacea marina paludoſa et terreſtria maris Adriatici et territorii Rauennenſis ab eo obſeruata et deſcripta comprehenduntur.

Cum de primo volumine operum horum, quae poſt mortem Ill. Auctoris publicata ſunt, iam alio loco a nobis expoſitum ſit *), ſupereſt, vt de altero volumine agamus, quo teſtacea maris Adriatici et territorii Rauennatenſis deſcribuntur. Praemiſſum vero eſt huic volumini elogium Ill. Au- p. 1.
ctoris, a ſecretario ſocietatis litterariae Rauenna-

*) Comment. hor. Vol. V. p. 109.

tenſis conſcriptum, eiusdemque ſocietatis actis in-
ſertum, de quo ad lectores referre, vix opera
pretium erit, cum praecipua momenta vitae Ill.
Auctoris iam eo loco enarrata a nobis ſint, quo d
priore operum horum volumine egimus, cui ſcilice
vita Cel. GINANNI praemiſſa eſt. Omnia ver
teſtacea tam marina, quam terreſtria, quae Cel. Au
ctor ex mari Adriatico et territorio Rauennaten
colligere potuit, ita in hoc libro diſpoſita ſunt,
p. 1. prima claſſis comprehendat teſtacea vniualuia mar
tima, in 20 ordines diſpoſita, qui 113 ſpecies
p. 21. varietates comprehendunt. Secunda claſſis biua
uium 20 ordines et 58 ſpecies continet, vti terti
p. 38. quam multiualuia componunt, 4 ordinibus et 1
p. 45. ſpeciebus conſtat. Sequuntur teſtacea, quae in p
ludibus et ſtagnis viuunt, vniualuium 6 ordines
p. 54. 29 ſpecies, atque biualuium 7 ſpecies, tandemque t
ſtaceorum terreſtrium vnica claſſis, quam 5 ordines
30 ſpecies efficiunt, ita vt in vniuerſo hocce ope
circa 250 diuerſae ſpecies aut varietates, additis ſ
nonymis, ex ALDROVANDO et BONANI ſumt
deſcriptae ſatisque accurate depictae ſint. Att
men non nuda deſcriptio corporum naturalium tr
ditur, ſed hinc inde quoque variae obſeruation
ſatis curioſae inſertae, operis huius praeſtantia
p. 14. augent. Ita enim v. c. docet, nonnulla ex corpo
bus, a Cl. BIANCHI deſcriptis, non conchas eſ
ſed nodos variarum plantarum in aqua creſcentiu
p. 16. inprimis *equiſeti foetidi ſub aqua repentis*, atque al
in loco ventriculum animalis noui, vt videtur, qu
ſanguiſugam marinam dicit, mira ſollertia deſcrib
Modus quoque, quo variae conchae alia minora
p. 25. ſtacea et inſecta capiunt et iis veſcuntur, dum v
cum reſpiratione ea attrahunt, et experimenta, h
dere ab Ill. Auctore facta, accurate explicantur.
coitu quoque et generatione buccinorum, quae
la

acubus viuunt, Noſter exponit, vt alias obſerua- p. 47.
tiones, hinc inde interſperſas, quae leuioris momenti
ſunt, taceamus. Adnexae tandem ſunt tres aliae obſer- p. 61.
uationes, Ill. MAFFEI dedicatae, quarum prima ad
quandam locuſtae ſpeciem eiusque generationem,
altera quoque ad inſecti alicuius hiſtoriam, vltima
vero ad vermes, a cane excretos, pertinet, quorum
multi minores vnum longiorem, catenae quaſi in
ſpeciem inter ſe vniti, formabant, atque ab aliis ſpe-
ciebus vermium a Cl. Auctore diuerſi deprehenſi
ſunt.

II.

CAROLI LE ROI, e Regia Scient. Societ. Monspelienſi, de aquarum mineralium natura et vſu propoſitiones, praelectionibus academicis accommodatae. Monspelii, ap. Auguſt. Franciſc. Rochard, 1758. 8. pl. 6½.

Quum paruus hicce libellus paulo tardius ad noſtras peruenerit manus, multa tamen eruditione et cognitione chemica elaboratus ſit; merito ſibi locum in noſtris *Supplementis* vindicat. Per aphoriſmos compoſitus eſt, qui ad numerum centum et ſeptuaginta nouem aſcendunt, et ita comparati ſunt, vt medico chemico et clinico ſatisfaciant. Propoſitiones, quae ibi leguntur, breuiter ſunt enunciatae, et aquarum mineralium ſcrutatori ſcitu neceſſariae atque vtiles. Hinc optandum, vt noſtratium quidam bibliopola hunc libellum recudendum curaret, et in noſtris oris redderet notiorem. Recte monet Cl. LE ROI in prooemio, eos, qui medicinae clinicae operam darent, in praeſcribendis aquis mineralibus incertos diu fluctuare atque ancipites,

nisi perfectam, et vniuersaliorem quidem, cognitionem notissimarum aquarum mineralium, praesertim indigenarum, haberent. Propterea, vti ex eodem prooemio cognouimus, summus Archiatrorum regis Galliae comes id sibi muneris imposuit, vt aquarum mineralium doctrinae corpus, vt vulgo dicitur, conderet: et Cl. VENEL, medico in chemicis exercitato, et Cl. BAYEN pharmacopaeo chemiae peritissimo, aquarum mineralium totius Galliae analysin, auctoritate regia, commisit; sibi autem practicam operis partem sumsit.

In *quatuor* sectiones libellus diuisus est. *Prior* inscribitur: aquarum mineralium definitio ac distributio: *secunda*, de aquis mineralibus salinis: *tertia*, de aquis martialibus: *quarta*, de aquis mineralibus sulphureis. Quum praeterea libellus, vti iam diximus, ex aphorismis constat, breuem conspectum exhibere nequimus: hinc praecipuas Cl. Auctoris
p. 1. sententias cum lectoribus communicabimus. Secundum praemissam definitionem, aquae minerales Cl. Auctori dicuntur eae aquae, *quae principiis impraegnatae sunt mineralibus, eo quidem gradu, vt effectus sensibiles ab aquae communis effectibus diuersos in humano corpore exserere valeant.* Diuiduntur autem in *frigidas* et *calidas* seu thermales. Porro sunt vel *sulphureae*, quae sulphure; vel *martiales*, quae marte; vel *salsae*, quae tantum salibus abundant. Dantur denique aliae, quae de sulphure, sale et ferro simul participant.

De salinis incipiens, hae Cl. Auctori vocantur, quae salibus praegnantes nec ferrum continent, nec
p. 3. sulphur. Interim tamen sequentia elementa ex iis interdum quoque eruuntur: 1) scilicet spiritus, vt aiunt, elasticus: 2) sal marinus: 3) sal *Ebshammensis:* 4) sal alcali mineralis: 5) terra absorbens: 6) terra selenitica: 7) sal marinus, basi terrea, crystallisatio-

ſiſationem refugiens: 8) oleum quoddam minerale, ſeu bitumen; 9) in quibusdam, ſed raris admodum, alumen.

Aquae minerales, quae ſpiritu elaſtico dotatae ſunt, omnes ſunt frigidae. Spiritus elaſticus aeri per omnia eſt ſimilis, particulis tamen, nares ferientibus, diues videtur. Quae autem harum particularum ſit natura, definiri non poteſt. Aqua communis pariter gaudet aere contento ac aquae minerales, ſed hic leui de cauſſa mox auolat, ſi aquae modo aeri libero exponuntur; ille autem multo difficilius, nec niſi ope antliae pneumaticae, aut caloris efficacis ſeparatur. p. 4.

Per experientias ſcimus, acida aquis mineralibus affuſa, efferueſcentiam ciere, cuius cauſſam Cel. quondam HOFFMANNUS in alcali volatili, facile aufugiente; alii in conflictu acidi cum terra abſorbente, qua fere omnes aquae minerales abundant, quaerebant: ſed Cl. Auctor ab aere, qui acidorum affuſione, a ſua cum aquis coniunctione liberatur, recte deriuat. Hinc huic ſpiritui acido, quo aquae minerales turgent, multum tribui debere virtutis, Cl. Auctor iudicat. p. 6.

Alterum elementum, quod aquae mineralis compoſitionem ingreditur, eſt ſal marinus. Hic ſapore et cryſtallis cubicis, quas ſiſtit, cognoſcitur. *Tertium* eſt ſal *Ebshammenſis*, qui pariter in multis aquis mineralibus reperitur, et ſalis neutrius ſpecies eſt, ex acido vitriolico et baſi alcalica ſalis marini conſtans. Salem *Ebshammenſem* Cl. Auctor ſine dubio vocat, quod ei ſali neutri, qui ex fonte *Ebsham*, aliis *Epſom* dicto, in Anglia paratur, perfecte ſimilis eſt. Quum vero ſcimus ſalem *Ebshammenſem*, qui apud nos venditur et in noſtris officinis proſtat, non eſſe ſalem naturalem, ſed imitatum, et ex acido vitriolico et parte alcalina ſalis marini

 compo-

compoſitum, ab hac melius abſtineremus denominatione, eumque magis vel ſalem neutrum amarum, vel cum plurimis nouiſſimis ſyſtematum conditoribus, *Natrum*, appellaremus. Cum hoc ſalis genere perfectam quoque, vt chemici norunt, ſimilitudinem habet ſal mirabilis GLAUBERI, qui ex iisdem partibus conſtat; hinc nonnulli aquarum mineralium ſcriptores ſalem hunc fontium medicatorum ſali mirabili GLAUBERI ſimilem dixerunt, quam denominationem non magis probamus, praeſertim
p. 8. quum Cl. Auctor dicat: ſalem *Ebshammenſem* ad ſalis mirabilis GLAUBERI naturam permultum quidem accedere, ſed ab hoc in eo diſcrepare, quod aeri expoſitus deliqueſcat, id quod nosmetipſi, qui huiusmodi ſalem ſaepe ex fontibus mineralibus parauimus, quidem obſeruauimus, ſed ſtatim mutauimus atque correximus, ſi tantummodo prius acceptas cryſtallos a reſidua et pertinaciter adhaerente parte terrea ſalis marini diligenter abluimus, quod reiterata, vt vocant, cryſtalliſatione obtinetur *). Hoc etiam iam ſenſiſſe viſus eſt Cl. Auctor, dum dubitanter (§. 38) ſcribat: *an propter pertinacem partis terreae ſalis marini admixtionem aeri expoſitum deliqueſcat?*

Quartum elementum aquae mineralis praebet ſal alcali mineralis, ſeu baſis alcalica ſalis marini, quae a baſi terrea probe diſtinguenda eſt. Hoc ſalis genus, ſecundum Cl. Auctorem, qualitatibus praecipuis ſalis tartari naturam aemulatur; ab hoc tamen in eo differt, quod cryſtalliſationem non recuſet

*) Alii alio artificio, quo ſcilicet partem terream ſalis marini alterant, vtuntur, quod tamen carioſe celant, dum nempe ſolutioni ſales, ſeu lixiuio, aluminis ſolutionem ad ſaturationem, vt aiunt, admiſcent et maiores cryſtallos, ſali mirabili GLAUBERI ſimiles acquirunt, cuius rationem periti intelligent.

eufet, nec aeri expoſitum, deliqueſcat; quodque alias cum acidis iunctum figuras cryſtallorum exhibeat. Detegitur autem in aquis mineralibus ſapore lixiuioſo, et efferueſcentia cum acidis: caueamus tamen, ne a viſa efferueſcentia ſtatim ad ſalis alcalici mineralis praeſentiam concludamus, quia illa etiam a contento ſpiritu elaſtico, vt ſupra vidimus, et a terra abſorbente, ſali neutri iuncta, oriri poteſt: ad quem errorem euitandum Cl. Auctor nonnulla p. 9. adminicula ſubminiſtrat. Poſtea aſſerit in illo fonte, qui alcali minerale vehit, fruſtra quaeri ſalem neutrum deliqueſcentem, et vice verſa: quae tamen aſſertio, quia nimis generalis eſt, pluribus, vti nos quidem opinamur, adhuc experientiis egere videtur, antea, quam aliquid vniuerſale in hac re definiamus. Tranſit ad horum ſalium virtutes, quas in ſoluendo, ſtimulando et abſtergendo ponit.

Quintum et *ſextum* elementum fontium medica- p. 10. torum conſtituunt terra abſorbens et ſelenitica, quae ambae naturam terrae ſeruant, vbi ſemel coctione concreuerunt: denuo enim ſolui in aqua ſimplici nequeunt. Interim terra abſorbens cum acidis ebullit, et in ſalem neutrum abit: ſelenitica autem ab acidis ſolui renuit. Praeterea eas quoque diſtinguit cryſtallorum, ſi ita nominare licet, figura, quam poſt coctionem exhibent. Terra enim abſorbens in lamellas, ſelenitica autem in aciculas tenues lenta euaporatione coit, illa etiam prius, et haec poſterius. Quod ad vires harum terrarum in corpus humanum attinet, ſi abſorbentium vim, acidum in primis viis corrigendi, excipias, eas nos plane adhuc ignorare Cl. Auctor fatetur.

Septimum elementum, quod ſibi examinandum ſumit, eſt ſal marinus baſi terrea, qui ex acido ſalis marini et terra abſorbente, in ſalem neutrum vnitis, oritur, et peculiare ſalis genus conſtituit, quod,

Bb 5 cryſtal-

cryſtalliſationem, vt vocant, refugiens, non niſ magno calore ſiccum redditur; aeri autem liber per breue tantum tempus expoſitum, ſtatim rurſu liqueſcit. A chemicis oleum calcis, ab Anglis *Bittern* *), a noſtratibus autem *Mutterlauge* dicitur et in omnibus ſalinarum officinis, vbi ſal coquitur ſub finem coꝍturae obtinetur, ſalique coꝍto ita per- tinaciter adhaeret, vt etiam cauſſam contineat, cur ſal coꝍtus ſemper vdus reperiatur, et in aere humi- do facillime liqueſcat. Saepius cum alcali minerali confunditur, a quo tamen differt, vt ſtatim in aere libero deliqueſcat, illud autem ſiccum maneat. Virtutes huius ſalis priorum ſalium virtuti aequiparat. *Oꝍtauum* elementum, quod quidam fontes medi- cati vehunt, eſt bitumen, ſeu oleum minerale, ſa- libus ſolutum, quod ſapore ſe prodit, et, affuſo ſpi-
p. 12. ritu vini, ſuperficiem petere dicitur. *Nonum* et vl- timum elementum ſiſtunt fontes alumine praegnan- tes, qui vero rariſſimi ſunt, vt Cl. Auꝍtor ipſe mo- net. Hoc ſalis genus detegitur ſapore ſuo ſtiptico, et additione olei tartari per deliquium, quo terra aluminoſa deiicitur. Cl. Auꝍtor huiusmodi aquam ſe reperiſſe dicit prope Neapolim, vbi etiam, exter- ne tantum, in morbis cutaneis adhibetur.

p. 13. Vt autem propoſitiones ſuas praemiſſas exem- plis probet, aquas nunc duas minerales ſalinas Gal- liae, *Bellilucanas* nempe et *Borboniacas* ad examen reuocat, earumque partes componentes per reagen- tia, vt vocant, determinat. Reagentia vero illi dicuntur materiae, ſiue fluidae, ſiue ſolidae, quae aquis admixtae praecipitationem operantur, aut efferueſcentiam, aut coloris mutationem ipſae patiuntur, aut aquae inferunt. De virtute et vſu aquarum mineralium quaedam monet, et catharticas robuſtis; non ca- tharti-

*) In Commentar. noſtr. Supplement. I. p. 14.

tharticas, martiales tenues et ſulphureas, delicatulis, hypochondriacis et melancholicis commendat. Nunc morbos quoque memorat, quibus hae vel illae aquae magis conducunt, aut nocent. Denique rationes et methodum adducit, ſecundum quam aquis mineralibus tam interne, quam externe vtendum ſit, qua occaſione nonnullas, non contemnendas, cautelas adiicit. p. 26.

Aquas ſalinas excipiunt martiales. Huc refert Cl. Auctor non ſolum aquas, quae ferro pragnantes ſunt, ſed et eas, quae aliis elementis gaudent, nomen tamen a ferro, quod vehunt, mutuantur. Ad ferrum in aquis mineralibus detegendum ſolum nucem gallam laudat, aſſeritque, quod, ſi aqua mineralis, hoc tentata experimento, nullum ferri veſtigium praebeat, eam pro martiali non eſſe habendam, licet etiam diligenti quidem, magis tamen curioſo, quam vtili examine ferrei elementi atomi in ea poſſint demonſtrari. Praeter ea duas dari fontium martialium ſpecies perhibet Cl. Auctor, ab inuicem multum diſcrepantes: in aliis nempe ferrum ſub forma vitrioli martis inueniri non tantum, ſed et manere ſemper diſſolutum, vt etiam ſaporem atramentoſum poſt annum retinuerint eiusmodi fontes: in aliis autem ita teneram eſſe illam ſolutionem ferri, vt ferrum leuiſſimo liberi aeris vel caloris acceſſu breui praecipitetur. Huc refert aquas *Spadanas*, *Pyrmontanas*, *Paſſiacas* etc. Quum in priori ſpecie verum vitriolum ferri detexerint aquarum ſcrutatores, etiam hoc de altera ſpecie affirmarunt, quod tamen ei abnegat Cl. Auctor, quicquid etiam de acido quodam vitriolico-volatili praedicauerint iidem ſcriptores. Id vero, quod in auras abit, dum aquae martiales, ſpiritu aereo diuites, libero aeri exponuntur, cum iis comparat particulis, quae in ſalium contrariorum mixtione cum efferue-

ſcentia

ſcentia attolluntur, quarum naturam chemici adhu
ignorant. Interim quod ad modum ſolutionis ferr
in aquis mineralibus, eiusque in eis disiunctionen
attinet, ei explicationi aſſentitur Cl. Auctor, qua
mediante aere, qui vinculi vices gerit, id fieri pro
bat. Aſt non tantum ferrum continere aquas mar
tiales, ſed et de ſale marino, ſale *Ebshammenſi*, ſal
marino baſi terrea, terra abſorbente, ſelenite plu
minusue ſaepius participare, exemplo *Paſſiacarum*
demonſtrat. Hinc quum de martialium aquarum
viribus atque vſu diſſerit, praeter virtutes, qua
cum ſalinis communes habent, praeſertim earum
virtutem ſtimulantem ac roborantem, quam a ferr
mutuantur, extollit, et in omnibus morbis, qui
fibra laxa et debili ortum habent, praeſertim in de
prauato viſcerum abdominalium tono, quo plerum
que hypochondriaci laborant, commendat: addit
prudenti hac cautione; quo homo magis delicatulu
ſit, quo facilius, vt aiunt, irritabilis, quo pectu
minus firmum habeat; eo leuiores aquas martiale
p. 38. eſſe ſeligendas. Superſunt quaedam de aquis mi
neralibus ſulphureis. Sulphureae dicuntur, qua
ſulphure, vel vapore quodam ſulphureo tenuiſſimo
dotatae ſunt. Duplici ratione ſe manifeſtant, ve
colore, quo argentum inficiunt, vel odore, ſolu
tioni hepatis ſulphuris ſimili. Cognoſcuntur prae
ſertim, dum eiusmodi aquae argentum, in aqua fort
ſolutum, vel ſalem ſaturni nigro colore praecipi
tant. Praeter ſulphur etiam ſales et terras plus mi
nusue continent, ita vt etiam earum virtutes inde
aeſtimandae ſint. An ſulphureae quaedam aquae
dentur, quae ſimul ſint aereae, ſeu elaſticae? quae
rit Cl. Auctor. Tales frigidas reperiri ſcimus, ſed
de calidis, ſeu thermis dubitamus, licet Cl. Auctor
aquas *cauterets* et *calidas* ex Cl. BORDEU litteris
editis huc referat. Sulphur in quibusdam fontibus
in

in moles ſenſibiles concreſcit; in aliis in flores ſublimatum conſpicitur, vti *Aquisgrani;* in aliis ſuperficiem aquarum tantum cuticula tegit. Interim artificium, quo ſulphur ex aquis ſiſtatur, chemicis adhuc latet. Ad ſulphur tamen in quibusdam aquis P. 40.
detegendum et demonſtrandum multum iuuare credit Cl. Auctor, obſeruationem a Cl. SPRINGSFELD in *itinere medico ad thermas Aquisgranenſes* *) communicatam, quae eo redit, vt parietes canalium, qui aquas *Aquisgranenſes* vehunt, ſulphuris accretionem reſpuant, niſi terreo concremento, quod aqua ipſa praebet, prius tecti ſint. Modum vero, quo aquae ſulphure dotentur, partim ex Cl. LEMERY notiſſimo experimento, quo limaturam ferri et ſulphur miſcuit: partim ex modo dicti Cl. SPRINGSFELD **) experimento cum oleo terebinthinae et vitriolo ferri aequali portione mixtis, inſtituto, explicari poſſe arbitratur. Ad caloris igitur procreationem et communicationem ſulphuris cum aquis plurimum conferre pyritas martiales et lithanthraces, qui oleo minerali et acido vitriolico abundant, plus quam probabile Cl. Auctori videtur.

Tandem ad virtutes, quas in vrina mouenda, in incitanda ſanguinis circulatione, in augenda perſpiratione et acuendo appetitu ponit, Cl. Auctor procedit et ad vſum tam internum, quam externum aquarum ſulphurearum tranſit, ſimulque nonnullos morbos commemorat, quibus ſubleuandis eas ſalutares cenſet. Inter eos praeſertim nominat ventri- P. 44.
culi et inteſtinorum affectus frigidos, icterum, menſium atque haemorrhoidum vitia, fluorem album, chloroſin, pectoris et pulmonum morbos, in quibus ne aſthmata tuberculoſa quidem, nec phthiſin pulmo-

*) pag. 22. **) ibidem pag. 49.

pulmonalem excipit. In plurimis recenſitis morbis internum vſum multum adiuuari ab externo, balneis nempe temperatis, adhuc monet. Balnea autem inprimis vtilia reperit in vlcerum calloſorum, fiſtuloſorum et inueteratorum ſanatione, ſi debita ratione adhibeantur, depuratio, iniectiones, ſtillicidia in vſum trahantur, et vſus internus, ſi opus, adiungatur.

III.

Diſſert. inaugural. medica, ſiſtens nouae methodi ſurdos reddendi audientes phyſicas et medicas rationes, quam Praeſide D. ANDREAE ELIA BÜCHNERO etc. defendet Auctor IOANNES IORISSEN, Veſalia-Cliuenſis. Halae-Magdeburg. 4. 1757. pl. 7½.

Ad ſcriptum hoc academicum euulgandum praebuit Cl. Auctori opportunitatem triſte parentis ſui exemplum, ſenſu auditus prorſus priuati, et, methodo forte fortuna detecta, denuo iterum praediti. Cuius morbi hiſtoriam Noſter primum recenſet, et ſingula phaenomena, eam notatu dignam reddentia, paullo poſt explicare ſtudet. Relationis vero ſumma haec eſt. Pater Cl. Auctoris anno aetatis ſuae vigeſimo, in auditus ſenſu leuem aliquam primum percepit moleſtiam, cuius cauſſam, quantum ipſi recordari licuit, vel magnae narium haemorrhagiae, vel grauiori cuidam ex alto lapſui adſcripſit. Non ſolum vero optima quaeuis medicamina malum hoc reſpuit, verum potius ſucceſſiue magis magisque exacerbatum fuit, ita, vt aegrotus non niſi proxime ad aures exclamata verba intelligere potuerit, illeque inde coactus fuerit, celeberrimorum Germaniae

et

et Batauiae medicorum consilia implorare. Sed ne spe, multo minus auxilio quodam, subleuatus excitatusque fuit. Et quamuis varia adminicula tentauerit, et praecipue tubis sic dictis acusticis, quibus et sibi et adstantibus suis aliquod emolumenti atque subsidii producere putauit, vsus sit, tamen et hos non sufficientes inuenit. Contigit tandem inopinato et satis curioso euentu, vt ipse aeger, dum filiam filiumque fides manu pulsantes (*Clavier spielen*) videret, suasu iussuque musices magistri, tenuem bacillum prehendat, vnum eius finem dentibus superioribus actissime admoueat, alterum vero versus trabeculam contignationis resonantis adplicet, et ita sonos musicos exquisita quadam distinctione percipere potuerit. Sed nullam adhuc articulatam vocem ipsi distinguere fuit concessum; donec tandem alio experimento cum tuba stentoria instituto, cuius vni orificio ipse aeger dentes superiores admouit, alterum vero, quod latius est, vt suis dentibus adplicet, et verba quaedam loquatur, fratrem rogauit, et ita cuncta distincte percepit aeger. Idem illud cum instrumento fumiductorio eadem ratione tentauit, et exoptato euentu nunquam fuit destitutus. Ex recensita hac morbi historia varia nunc explicare, et praecipue surditatis indolem exponere Noster suscipit. Quam vel in ipso p. 15. organo auditus, vel in nexu eius cum sensorio communi, quaerendam esse putat. Partes dein, organon hoc constituentes, anatomice recensere tentat, et quomodo ex harum laesione, vario modo inducta, varii quoque surditatis gradus produci possint, disquirit. Eam enim pro diuerso vitio ipsi adplicato, p. 17. vel in surditatem plenariam, vel in auditum grauem, vel in susurrum s. tinnitum aurium dispescit. Meatus auditorii morbos primum contemplatur, et, quomodo ille partim per membranam praeternaturalem

ralem obtegi, partim a nimia ceruminis copia im-
pleri, partim in praeternaturali ſtatu cauitatem vel
nimis amplam vel nimis exiguam accipere, partim
quoque a rebus heterogeneis male adfici poſſit, do-
cet. Membranam tympani aut nimis relaxari, aut
nimis adſtringi, aut prorſus rumpi, et inde ex varia
hac laeſione vario modo auditus ſenſum laedi, Cl.
Auctor docet. Ipſius vero tympani cauitatem at-
que labyrinthum propter oſſeam eorum ſubſtantiam
non quidem multum ad auditus morbum conferre
putat, interim tamen dolorem iſtum, omnium fere
diriſſimum, otalgiam nempe, perioſtio, quo dictae
hae partes circumcinguntur, male adfecto, adſcribit.
p. 23. Neruo acuſtico laeſo, auditus quoque ſenſum facile
aboleri recte Noſter docet, quamuis ipſum neruum
vix ab interna cauſſa, fluido ſcilicet nerueo ſpiſſius
reddito et canalem obſtruente, ſed ab externa tan-
tum preſſione laedi poſſe ſtatuat. Tubam Euſtachia-
nam tandem duplici ratione vitiari, et ea, aut obſtructa
aut eroſa, ſurditatem producere poſſe recenſet.
Poſtquam itaque varias illas cauſſas, ſenſum audi-
tus adficientes, expoſuit, ad ipſius parentis exem-
plum progreditur, et quaenam huius fuerunt cau-
ſae, et detecti remedii natura et indoles, disquirit.
p. 26. Non vero haereditarium malum adfuiſſe, ex orga-
huius habitu vsque ad vigeſimum annum ſano vege-
toque concludit, ſed potius largam narium hae-
morrhagiam, et lapſum ex alto praegreſſum, vt cau-
ſas mali huius occaſionales aſſumit Noſter. In re-
medii tandem natura et indole explicanda, eo prae-
cipue Cl. Auctor reſpicit, vt ex phyſicis diſciplinis
demonſtret, cur vox articulata a parente ſuo tum
demum percipi potuerit, quando corpus durum at-
que elaſticum, neutiquam vero molle, pro admini-
culo, malum hoc leuando, fuerit adhibitum. Hanc
vero rem ita exponit, vt ad omnem percipiendum

sonu[illegible]

onum, neceſſario opus eſſe medio quodam, mini-
nas aeris particulas trementes, verſus aurem pro-
ellendi, iudicet. Et medium illud eſſe aerem,
unquam corpus elaſticum, cui vero quodli-
et aliud elaſticitate praeditum poſſe ſubſtitui, ex
octrinis muſicae et praecipue machinarum, ſonos
nuſicos efficientium exemplo comprobat. Quod p. 36.
ero ſonus non ſolum per auditus organon propa-
ari atque percipi, verum etiam per alia corpora,
aſticitate quadam praedita, produci poſſit, ex par-
ium praecipue duritie et apto ad ſuſcipiendos mo-
is aeris tremulos ſitu declarat. Et cum dentes
lia ſint corpora, machinae noſtrae duriſſima, ſo-
um ope tubuli cuiusdam non ſolum facile ſuſci-
entia, verum etiam curioſiſſima ratione tandem
um ipſo auditus organo aliquam connexionem ha-
entia, et inde ſonum verſus hanc partem propa-
ntia, eos quoque vt media, ſurdidatem ſubleuan-
, Noſter conſiderat. Quoniam vero inferioris p. 39.
axillae dentes nulla cum oſſe temporum conti-
itate gaudent, tubulo quoque iis adplicato, nul-
m ſoni ſenſationem oriri poſſe demonſtrat.
uaenam tandem ſint requiſita medii illius, ſo-
m in auditus organo producentis, porro perpen-
, et parentis ſui exemplo comprobat, illud de-
re eſſe in omnibus ſuis partibus continuum, ela-
cum, et determinata quadam denſitate praeditum,
tremor aeris iuſto ſufficiens inprimi et per illud
rſus dentes propagari poſſit. Metalla minus apta p. 45.
o hoc adminiculo iudicat, quoniam nimia horum
nſitas, rigiditas et fragilitas iuſto maiorem requi-
t aeris trementis vim quae, dum longe validius
tinuat, nimis quoque validam dentibus adplicat
i actionem, et hinc diſtinctionem neceſſariam
it. Aſſertum medicorum quorundam et phy-
rum, ipſum ſonum per tubam Euſtachianam

 diſtin-

diſtinctius poſſe percipi, aperto ore non aſſumit Noſter, niſi leuis quaedam auris ſtructurae laeſio adſit, cum in grauiori organi huius vitio tale adminiculum fruſtra exſpectetur. Quae vero phaenomena in exemplo parentis ſui obſeruata adhuc reſtant, ea ita Cl. Auctor explicat, vt ſemper ad corpus quoddam molle, digitos e. g. vel labia intermedia, aut ſaltem ita adplicata, vt omnem tremoris quantitatem recipere poſſint, et ſonum intercipiant, porro quoque ad tubulum, dentibus tantum admotum, reſpiciat. Duo tandem adhuc argumenta monet, primum, quod in artificiali hac audiendi methodo neceſſario requirantur dentes maxillae ſuperioris firmi, nec vacillantes, quoniam ad propagandum ſonum continuitas partium requiratur, qua vacillantes deſtituuntur dentes. Alterum eſt, quod oſtendat, ſonum tali ratione impreſſum, non in aure, ſed in ipſius cerebri poſtica parte iuxta medullam oblongatam percipi eam ob cauſſam, quoniam acuſticus neruus ex medullae oblongatae baſi et quidem ſuperiori parte oritur, ibique ſpirituum animalium impreſſionem in cerebrum et animum fieri oportet. Qui vero locu ab iis tantum accurate poſſit diſtingui, quibus non diuturna conſuetudo, ſed minus conſueta quaedam ſenſatio contigit.

IV. I

IV.

)e ratione audiendi per dentes. Programma.
Auctore IO. HENRICO WINCKLERO,
Ordinis Philosophici h. t. Procancellario.
Lipsiae, 1759. 4. pl. I.

Ob argumenti similitudinem huius quoque scripti mentionem facere, non inutile putamus, raecipue cum in eo Cl. Auctor non solum ratioem, qua sonus per dentes ad aurem propagatur, gregie ex physicis illustret, verum quoque ad psum paullo ante a nobis commemoratum exemlum IORISSENI prouocet illudque adducat.)uo itaque comprobet, dentes, et ad percipiendum onum, et ad intelligendas voces atque sermones, sse idoneos, experimentum describit, cum horoloio viatorio instituendum. Illud in baculo, ex ligno liaceo confecto, quadrangulo, quinque lineas la-) et septem pedes Parisinos longo, collocatur.)bturatis nunc auribus, admouetur istius extreıum alterum dentibus nudis, et crepitans horoloii tinnitus adeo distincte percipietur, vt in ipso baıli extremo inter dentes videatur excitari. Ex ua methodo apparet, sonum horologii, dentibus xceptum, validius sentiri, quam si aures ipsae vni ni baculi adplicarentur. Baculus, pluribus suis exemitatibus brachiatus, tinnitum horologii ad plus quoque dentes, finibus istis simul admouentes, opagat. Quod si voces humanas ope dentium ercipere cupimus, opus esse Cl. Auctor docet balo quodam immobili, cuius extrema ita aptata nt, vt adplicata dentibus anticis superioribus, vom formationem non impediant; in vnum baculi tremum, itidem superioribus dentibus adiunctum, rba quis dimittit, quae alter, auribus antea occlusis,

 clare

clare intelliget, et ſi reſpondet, prior quoque re ſponſionem audiet. Viam nunc, qua ſonus pe dentes in aurem internam propagatur, Cl. Auctо disquirens, primum ipſius ſoni generationem expl cat, eamque motibus tremulis, quibus partes cor poris ſonantis disiunguntur rurſusque coeunt, ad ſcribit. Talis partium colliſus atque concuſſio tym pani membranam adficiunt, quippe quae, cum a que corpus ſit ſonorum et aeri contiguum, ſimile motus accipit, concutitur, et concuſſionem han cum tenerrimis iſtis oſſiculis, malleo, incude, ſt pede, et ope huius cum feneſtra ouali, et inde cu neruo acuſtico communicat.

Vltimo tandem Cl. Auctor exponit, cur neruu auditorii ſonum per corpus quoddam dentibus ſu perioribus adplicatum aeque clare percipiant, a ope ipſius organi auditus. Scilicet, tanta eſt inte dentes et oſſa temporalia oſſium connexio, vt vnu quaſi os conſtituant, per quod aeris tremores, a cor pore ſonante orti, dentium ope ad labyrinthu peruenire poſſunt. Cur hoc ita eueniat, cauſſa in firmitate et duritie oſſium ponit, quae ab ae contremiſcente comprimuntur, et propria vi it rum ſe dilatant, elaſticitate ſua itaque ſonum per b culum aeque elaſticum accipiunt dentes, eumqu ad contigua oſſa promouent, inde neruuli, can les ſemicirculares labyrinthi circumeuntes, ſentiu

V. I.

V.

Diff. inaug. ſiſtens experimenta quaedam circa corpus calloſum, cerebellum, duram meningem, in viuis animalibus inſtituta. Praeſide ALBERTO de HALLER. Reſpondente et Auctore IOANNE GODOFREDO ZINN, Suabacenſi. Gottingae, 1749. 4. pl. 7.

Cum diuerſae ſint medicorum, inprimis recentiorum, ſententiae in variis phaenomenis, quae ad corpus calloſum, cerebellum et duram matrem pertinent, b. ZINNIUS, ſuaſu Ill. HALLERI, qui tunc temporis in academia Gottingenſi profeſſoris munere fungebatur, varia experimenta circa has partes in viuis animalibus inſtituit illaque loco diſſertationis inauguralis, quam eo tempore moliebatur, deſcripſit.

Ea vero ratione primum de corpore calloſo, deinde de aliis partibus agit, vt ante omnia experimenta accurate enarret, deinde ſubiiciat ſcholia, in quibus phaenomena explicantur concluſionesque variae inde formantur. Quod vero primo attinet ad corpus calloſum, ad quod ſeptem priora experimenta pertinent, notum eſt, Cl. Viros, LANCISIUM, MAZINI, et maxime Cl. DE LA PEYRONIE, poſuiſſe animi ſedem in eo corpore, eamque hypotheſin confirmaſſe variis argumentis, inprimis ex morte, quae, illo corpore laeſo, in variis morbis confeſtim ſequitur, ſumtis. Hoc vero aſſertum minime verum eſſe, Noſtri tentamina probant, cum in canibus et columba illud corpus pertuſum et diſciſſum ſit, ſenſu motuque integerrimis, atque animalia ad vnum alterumue diem adhuc vixerint. Addidit vero Cl. Auctor alia, quibus vel Cl. DE LA PEYRONIE p. 4.

 argu-

argumenta refellit, vel ex paruitate corporis callosi, vel ex variis historiis morborum, in quibus, eo laeso vel compresso, tamen aegri vixerunt, vel ex anatome comparata probat, neutiquam animi sedem in eo corpore collocari posse, quod magis anatomica inspectio confirmat, quae docet, multos neruos, vti tamen de omnibus Cl. DE LA PEYRONIE asseruit, non ex corpore calloso, sed ex aliis cerebri locis oriri, quae cum corpore calloso parum coniuncta sunt.

p. 24. Ipsum vero vsum huius corporis cum HALLERO in eo ponit, vt sit communicatio motuum et sensuum inter vtrumque hemisphaerium. Ex narratis quoque experimentis patet, vulnera medullae oblongatae non tam subito esse lethalia, vti nonnul-
p. 25. lis visum est, atque nulli singulari cerebri particulae eam posse adscribi monarchiam, vt, ea laesa, statim quoque vita tollatur, sed Noster cum HALLERO putat, vbique esse animi sedem, vbi initium est nerui cuiuscunque, atque omnium neruorum iunctas primas origines efficere verum sensorium commune. Reliqua huius sectionis ad lethalitatem vulnerum sinuum cerebri spectant: Noster enim ostendit, sinu longitudinali laeso, mortem non eodem temporis momento secutam esse, sed exempla vulnerum eiusmodi sanatorum apud auctores inueniri.

p. 28. Altera huius dissertationis sectio agit de cerebello, dura matre, et neruis diaphragmatis, et
p. 32. quinque experimenta continet. Ex iis patet, 1) cerebello vehementer laeso, vitam per multas horas superesse, ita vt nerui, organa inuoluntaria adeuntes, minime ex solo cerebello oriantur, quod magis adhuc variae morborum historiae confirmant, in quibus, cerebello morbo affecto, tamen vitales
p. 38. functiones integerrimae perstiterunt. 2) Vitalitatis sedem

ſedem non quaerendam eſſe in cerebello, atque ipſa medullaris cerebri ſubſtantiae vaſcula per anaſtomoſin inter ſe iungi. 3) Neruis phrenicis ligatis p. 39.
vel abſciſſis, iisque deinde infra ligaturam vel locum amputatum irritatis, diaphragma manifeſte conſtringi. Hinc neruis, omni cum cerebro commercio ſublato, tamen ineſt vis excitandi motus, ſi irritatio quaedam acceſſerit. Atque hac occaſione Cl. Auctor de irritabilitate in vniuerſum disputat, et ad effectus eius alternum pulmonum motum in reſpiratione refert. Putat enim, ſanguine in vaſis pulmonum ſtagnante, neruos pulmonum irritari eamque irritationem ope intercoſtalis nerui tranſire in muſculos, reſpirationi dicatos, eorundemque perennem motum hac ratione produci. 4) Duram p. 43.
matrem ſenſu deſtitutam eſſe, neque illam neruos habere, ſed ex celluloſa tela ſtipata conſtare, atque in phrenitide corticem cerebri ipſum eſſe inflammatum, non membranas. 5) Laeſa medulla cerebri, p. 51.
maximum oriri dolorem, non tamen in omni medullae laeſione ſtatim conuulſiones ſubſequi.

VI.

Disput. med. de irritabilitate, Praeſide GEORGIO CHRISTIANO OEDER, M.D. Reſpondente PETRO ASCANIO. Hafniae, 1752. 4. pl. 3½.

Cum inter primos auctores, qui de nouo tunc temporis irritabilitatis argumento ſcripſerunt, Cl. OEDER omnino referendus ſit, de eius diſſertatione hic loci ad lectores referre omnino pretium eſſe duximus. Scripta vero illa eſt ante, quam Cl. ZIMMERMANNI de irritabilitate libellus ad OEDERUM perueniſſet. Primo vero Noſter pro- p. 1.
bare

bare annititur, *irritabilitatem* ſiue *ſtimulum*, vti ab antiquis dicitur, ex parte veteribus iam fuiſſe cognitum. Deinde experimenta profert, quae demonſtrant, irritabilem fibrarum muſcularium vim inter *principia*, vnde phaenomenorum ratio petenda eſt, referendam eſſe. Ea partim ab aliis ſumta, partim ab Auctore Cl. ipſo inſtituta ſunt. Notum illud in phrenicis neruis inſtituendum experimentum
p. 5. Auctori Cl. non perfecte ſucceſſit. Ex experimentis vero concludit: *fibris muſcularibus eam datam eſſe facultatem, vt ad contactum omnium fere corporum, quibus non ſemper continguntur, moueantur: hanc facultatem muſculos a neruis habere: in muſculis tamdiu irritabilitatem ſupereſſe, quamdiu fluidi neruei aliqua pars in iis ſuperſit, neque ad ſingulas muſculorum actiones ſingulis influxibus nouae portionis ſpirituum animalium opus eſſe*, vti BOERHAAVIUS in explicatione reſpirationis aſſumſit. Addit, irritabilitatem maiorem ab aliis corporibus, ab aliis e contrario minorem oriri et reperiri corpora, quae irritabilitatem tollant. Deinde oſtendit, irritabilitatem a neruis prouenire, quia, neruis irritatis, muſculus contrahitur,
p. 13. hincque animalibus tantum propriam eſſe. Tandem actiones vitales rationemque illarum ope irritabilitatis ſimili fere modo explicat, circulationem ſcilicet ſanguinis, et reſpirationem, vti Cl. ZIMMERMANNUS fecit, atque in fine huius libelli plures eiusdem argumenti diſſertationes promittit.

VII. Sulla

VII.

Sulla insensitivita ed irritabilita Halleriana opuscoli di vari Autori raccolti da GIACINTO BARTOLOMEO FABRI, Fisico Chirurgo. P. I. nella quale si contengono tutte le cose favorevoli al sistema del Chiar. Sign. HALLER. P. II. nella quale si contengono tutte le cose opposte al sistema del Chiar. Sign. HALLER. Con Supplemento. In Bologna, per G. Corciolani, 4. Tom. I. 1757. Alph. 2. tab. aen. 1. T. II. 1757. Alph. 2. tab. aen. 6. Supplem. 1759. Alph. 1. pl. 22.

i. e.

Variorum Auctorum de insensibilitate et irritabilitate opuscula collecta, ab H. B. FABRI. P. I. continet ea scripta, quae systemati Cl. HALLERI fauent. P. II. ea, quae contra illud pugnant. Cum Supplemento.

Licet aliquot iam anni praeterlapsi sint, ex quo haec auctorum, qui de irritabilitatis et sensibilitatis doctrina, ab Ill. HALLERO nostro demum aeuo proposita, scripserunt, collectio publici iuris facta est, nosque variis in locis horum commentariorum de plurimis libellis, in ea contentis, exposuerimus, operae tamen pretium esse duximus, etiam de vniuerso illo opere denuo ad lectores referre. Est enim in vniuersum huius argumenti summa dignitas, cum ea re multis capitibus doctrinae physiologicae, pathologicae et chirurgicae accensa sit lux, atque praeterea multa adhuc in ea collectione supersunt scripta, de quibus consulto antea non

exposuimus. Ne vero, quae isto tempore, quo primum scribebantur isti libelli, noua erant et lectu iucunda, nunc vero nimis nota et vulgaria, praeter necessitatem atque sine lectorum vsu et voluptate repetamus, breuius in istis nouis libellis indicandis versabimur, quam postulare dignitas huius doctrinae videri posset. Suscepit vero, vt primo de hacce collectione in vniuersum exponamus, versionem variorum scriptorum, gallice antea editorum, atque collectionem totius huius operis Cl. FABRI, medicus et chirurgus Bononiensis, post editionem aliquam primorum auctorum de irritabilitate et insensibilitate auctorum, quae etiam Italica lingua conscripta Romae anno huius seculi quinquagesimo quinto prodiit studio Cl. I. V. PETRINI, professoris philosophiae et matheseos in collegio Nazareno Romano, ita tamen, vt Cl. FABRI in altera hac editione scriptores, a Cl. PETRINI ex Gallica lingua translatos, denuo in Italicam linguam verteret.

T.I.p.1 Praemissa vero est ipsa Cl. PETRINI praefatio ex Romana editione, in qua ille de dignitate huius inuenti in vniuersum exponit.

p. 15. Hanc excipit Cl. TISSOT praefatio, praefixa Lausannensi editioni *dissertationis* Ill. HALLERI *de partibus sensilibus et irritabilibus*, quae anno 1755 prodiit, de qua iam alibi exposuimus *).

p. 33. Sequitur nunc *commentarius* ille, qui in commentariis societatis Gottingensis ad annum 1752 continetur, et de quo **) atque de *supplemento* contra Cl. LE CAT, eidem a Cl. TISSOT in editione Lausannensi adnexo ***), aliis in locis fuse ad lectores retulerimus. Adnexa est breuis HALLERI *disser-*

*) vid. Commentar. hor. Vol. V. p. 695 seq.
**) vid. Comment. Vol. II. p. 695 seq.
***) vid. Comment. Vol. V. l. citato.

differtatio de motu cordis a ftimulo nato, volumini primo commentariorum focietatis Gottingenfis inferta, cuius praecipua contenta iam enarrauimus *). p. 71.

Cl. I. G. ZIMMERMANNI *de irritabilitate* differtatio Gotting. 1751 publicata **). p. 74.

Cl. P. CASTELL *experimenta, quibus varias corporis humani partes fentiendi facultate carere confliit* ***), quae Gottingae anno 1753 prodierunt. p. 125.

Cl. VRBANI TOSSETTI, profefforis phil. et mathef. in collegio Nazareno Romano patrum fcholarum piarum, *epiftolae tres* ad Cl. IOS. VALDAMBRINI, medicum Cortonenfem, *de infenfibilitate variarum partium in animalibus*, in editione Romana anno 1755 publicatae. Licet Cl. TOSETTI ipfe non fit medicus, tamen in quorumque corporum naturalium disquifitione occupatus atque Ill. HALLERI experimentis excitatus, illa primus forte in Italia repetiit eorumque fummam hic declarat. Experimenta vero in prima epiftola ad infenfibilitatem tendinum et durae matris pertinent, et illa, quae ab HALLERO propofita erant, magis confirmant. In altera epiftola haec planius explicantur, quibus tamen varia addita funt, quae ad motum cordis in animalibus diu poft mortem fuperftitem et infenfibilitatem pericranii pertinent. Tendo Achillis difciffus in cane poft triginta dies gummofa quafi fubftantia iterum conglutinatus erat. In tertia epiftola aliorum Cl. Virorum PALIANI, GRATIANI, VARI, MORANDO et BIANCHI de infenfibilitate tendinum, pericranii, durae matris pleuraeque experimenta enarrantur, quae Hallerianorum p. 164. 173. 189. p. 181.

*) vid. Commentar. hor. Vol. II. p. 19 feq.
**) vid. Comment. Vol. II. p. 323 feq.
***) vid. Comment. Vol. III. p. 101 feq.

p. 192. rum experimentorum veritatem confirmant. Tendinum ſenſum obſcurum eſſe, GALENUS iam propoſuit, ac varia, quae ad inſenſibilitatem tendinum et ligamentorum pertinent, ante auctorem, varii alii auctores Italici habent.

p. 201. Cl. FABRI editoris huius collectionis *litterae ad Patrem Lectorem Anonymum*, quae forte tantum ob reſponſionem iisdem ſubnexam huic volumini inſertae ſunt, cum proprie, quia contra HALLERI ſyſtema directae ſunt, ad alterum volumen, quod aduerſariorum ſcripta continet, pertineant. Varium exitum experimentorum, quae inprimis Noſter ad ſenſibilitatem durae matris declarandam inſtituit, fuiſſe aſſerit, eamque omnino ſenſu praeditam eſſe contendit.

p. 210. *Reſponſio Patris Lectoris Anonymi* ad Cl. FABRI, quae Halleriano ſyſtemati ita fauet, vt in ea theoria irritabilitatis ad vniuerſam naturam extendatur, et varia, quae in aliis corporibus naturalibus obueniunt, phaenomena eius ope explicentur.

p. 230. Cl. CAES. POZZI, matheſ. profeſſ. *litterae* ad Cl. THOM. LAGHI, latino idiomate ſcriptae. Cl. POZZI Florentiis experimenta de tendinum inſenſibilitate inſtituit, et cognouit, dolores, qui nonnunquam in animalibus, quorum tendines irritantur, obſeruari ſolent, a cute ſimul tacta produci. Pericranium quoque et duram matrem omnino ſenſu eſſe deſtitutam, expertus eſt, illaque experimenta omnia coram multis aliis eruditis aliquoties repetiit.

p. 237. *Quarta epiſtola* Cl. TOSETTI ad Cl. VALDAMBRINI, quae inprimis contra Cl. Virorum LAGHI et BIANCHI experimenta directa eſt. Maxime vero in ea notatu dignae ſunt Cl. PALIANI obſeruationes, quibus declaratur, neque neruos ad tendines diſtribui, ſed tantum ad eorum inuolucra, id

quod

quod; de tendine Achillis adiecta figura explicatur, neque ad duram matrem. Epiſtola vero haec in inſtituto Bononienſi anno 1756 menſ. nov. praelecta eſt.

Cl. MARC. ANT. CALDANI *litterae ad* Ill. HALLERUM, *de inſenſibilitate et irritabilitate nonnullarum partium in animalibus* ſcriptae, et praelectae in inſtit. Bononienſi menſ. nov. 1756. Elegantes omnino ſunt magnumque experimentorum continent numerum, quae Cl. CALDANI ſumma cum diligentia inſtituit. In vniuerſum autem in hac epiſtola confirmatur, tendines, ſi in experimentis nullae aliae partes ſimul irritentur, omnino ſenſu deſtitui, animaliaque, tendine vulnerato, nulla doloris ſigna edere. Confirmatur quoque, nullos neruos ad ipſorum tendinum ſubſtantiam tranſire, nec pericranium, nec duram matrem, ſi pertunditur, ſentire. Attamen in inſerta alia Cl. CALDANI ad HALLERUM epiſtola, ille, narrato quodam experimento, probare annititur, internam durae matris laminam ſenſu aliquo praeditam eſſe, quod vero HALLERUS in adiecta reſponſione ſe obſeruaſſe negat. Nullos etiam Cl. CALDANI in dura matre neruos vel microſcopio detegere potuit. Animal quoque cerebri vulnera ſentire, experimentis Noſter probat, ſi vero vlcera aut aliae laeſiones cerebri non dolorem excitauerint, id adſcribendum fuiſſe calloſitati et inflammationi partium circumiacentium, aſſerit. Peritonaeum non ſentire, experientia, occaſione herniae cuiusdam curationis per ferrum facta, probatur. Reliqua pertinent ad irritabilitatem cordis, cuius motus nunquam ſponte, ſed ſemper ab alio ſtimulo aut aere reuocatur, inteſtinorum porro, ventriculi et veſicae, quae partes inteſtinis minus irritabiles ſunt, et iridis irritabilitatem, quam Cl. CALDANI plane negat.

p. 269.

p. 293.

Cl.

p. 337. Cl. I. FR. CIGNA, M. D. *theses de irritabilitate* menf. april. 1757 in academia Taurinenfi defenfae. Epitome eft experimentorum, ab HALLERO eiusque difcipulis inftitutorum, eaque ad praxin medicam et phyfiologiam a Cl. Auctore adplicantur. Diftinctionem inter neruos vitales et animales plane reiicit, atque cuilibet parti propriam quandam irritabilitatem adfcribit, irritabilitatemque vnius eiusdemque partis in diuerfis indiuiduis differre contendit.

P. II. Altera huius collectionis pars, quae fcripta, contra HALLERUM directa, continet, licet ex iis, quae euulgata funt, varia adhuc deficiant, fequentibus libellis componitur.

p. I. *Epiftola prima* Cl. IO. BA. BIANCHI ad Cl. BASSANI *fuper fenfibilitate et irritabilitate partium in hominibus et brutis.* Cl. Auctor emeritus profeffor anatomiae in academia Taurinenfi, fenex fuisque quondam cum Cel. MORGAGNI controuerfiis clarus, iterum occafione Hallerianae fenfibilitatis in arenam defcendit, occafione litterarum Cl. BASSANI, quibus hic illum de fuis et Cl. TOSETTI circa fenfibilitatem et irritabilitatem experimentis certiorem reddit. Putat autem, totum corpus ex neruis conftare et fenfum habere, fola epidermide excepta. Hinc tendines, duram matrem, peritonaeum et corneam etc. fentire, quod magis ex doloribus, qui in his partibus morbofe affectis oriuntur, v. c. in arthritide, malo ifchiadico etc. probat. Varia quoque in animalibus experimenta inftituta fuerunt, quorum tamen euentus incertus et varius fuit. Adiicit, omnes partes, quae fentiunt, etiam irritabiles totumque corpus irritabilitate praeditum effe, cum omnes eius partes, fi diffecentur, in viuis fe retrahant.

Secunda

Secunda EIUSD. Cl. BIANCHI *ad Collegas epi-* p. 24.
ſtola, in qua acrius ſyſtema Hallerianum perſtringit, oſtenditque neque irritabilitatis theoriam nouam eſſe, neque inſenſibilitatis, cum illam GALENUS iam cognouerit. Porro probare annititur, huius theoriae auctores inter ſe discrepare et contra ſe dicere, hancque theoriam in vniuerſum, potiſſimum in medicina facienda et chirurgia, nocere atque per eam tirones confundi.

Cl. SYLVESTRI PONTIULLI *epiſtola* ad Cl. p. 53.
BIANCHI. Breuiſſima eſt nihilque noui continet.

Octo obſeruationes practicae Cl. IOA. MICH. p. 56.
LAMBERTI, chirurgi Alexandrini. Ex iis quinque ad pericranium pertinent et confirmant, eo inciſo, ſummos oriri dolores. Tres reliquae tendinum ſenſibilitatem confirmant.

DOMINICI SANSEVERINI, medic. Neapo- p. 67.
lit. *de fibrarum ſenſibilitate et irritabilitate pauca.* Vix p. 70.
ad hoc volumen pertinet. In experimentis enim hic enarratis dura mater ſenſu deſtituebatur, cerebrum ipſum indolens fuit, verum, vbi cerebellum tangebatur, ſtatim animal conuulſionibus corripiebatur.

Cl. CAIET. TACONI diſſ. *de gangraenis ela-* p. 79.
pſis proxime annis viſis curatisque. Plane illa ab huius operis inſtituto aliena eſt, cum ne verbum quidem in ea de ſenſibilitate vel irritabilitate contineatur. Obſeruatum vero eſt, ab a. 1749 annisque ſequentibus Bononiae omnes fere externas corporis partes vulneratas ſtatim gangraena corripi, ita vt morbus hic epidemicus quaſi graſſaretur et contagioſus eſſet. De reliquo haec diſſertatio multas notatu dignas obſeruationes exhibet, ſatisque de Auctoris Cl. doctrina teſtatur. Inter illas omnino referri meretur hiſtoria foeminae, in qua caries cranii magnam partem, atque gangraena duram matrem

matrem absumserat, quae tamen cranii portio maxima ex parte iterum restituta est, quod, figura adiecta, magis explicatur.

p. 110. Cl. THOM. LAGHI ad Cl. CAES. POZZI epistola. Asserit, experimenta se summa cum diligentia instituisse et deprehendisse, tendines omnino quidem sensum habere, nihil tamen in hac re perpetui esse, cum ne ipsa quidem cutis perpetuo sensitiua videatur. Obscurus euentus experimentorum circa pleuram et peritonaeum fuit, duram vero matrem, pericranium et cerebrum ipsum sentire confirmat. In tabula adiecta prima nerui ex trunco cruralis postici, tendinem Achillis adeuntes, atque in altera rami delineantur neruei, quos Cl. Auctor e trunco paris quinti et septimi ad duram matrem distribui putat.

p. 117. *Commentarius* Cl. CLAUD. NIC. LE CAT, *de sensibilitate durae et piae matris etc. academiae Berolinensi transmissus et nunc Italice versus* *).

p. 131. Cl. ANTON. ARRIGONI *epistola* ad Cl. FABRI, *de irritabilitate et sensatione partium in viuis.* Irritabilitatis sedem in muco, partes iungente, ponit, negat vero, irritabilitatem a sensibilitate partium separari posse, ita, vt, sensu sublato, irritabilitas superesse possit.

p. 141. Cl. IO. BAPT. FE' *defensio* HERM. BOERHAAVII *aduersus* HALLERUM. Acrius Ill. HALLERUM discipulumque Cl. ZIMMERMANN impugnat. Disputatur vero in hac dissertatione potissimum, an BOERHAAVIUS dixerit, totum corpus neruis constare et sentire? atque HALLERUS reprehenditur, quod varia contra praeceptorem monuerit.

p. 178. *Series nouorum experimentorum circa sensibilitatem et irritabilitatem partium corporis animalis*, Auct. Cl.

*) vid. Comment. hor. Vol. III. p. 426 seq.

:l. LORRY, ex diario Cl. VANDERMONDE *)
umta.

Cl. LUD. MAR. GIRARD DE VILLARS *differ-* p. 198.
tio medica, an vt sensibilitas, sic irritabilitas a neruis?
arisiis, sub praesidio Cl. CAR. GEILLE DE SAINT
EGER defensa **). Confirmatur in ea, tendines,
omni inuolucro separatos, nullum sensum habere,
tque eadem res de ligamentis, glandulis mucilagi-
osis, periosteo, pericranio, visceribus et dura ma-
e confirmatur experimentis, in viuis animalibus et
ominibus captis, et argumentis ex variis morbis
epetitis. Cerebrum nullum sensum habere Noster
serit. Irritabilitatem vero a neruis esse, vt sensibi-
tas, Cl. Auctor affirmat, hoc vsus argumento, sen-
tione in neruis excitata, fibras musculosas demum
l contractionem determinari.

Cl. DOM. VANDELLII *epistola ad* ANTON. p. 213.
ANDELIUM *de sensibilitate pericranii, periostei, me-*
ullae, durae meningis, corneae et tendinum, atque
IUSDEM *altera ad* EUNDEM *epistola de sensibilita-* p. 231.
et irritabilitate ***).

Anonymi epistola ad anonymum. p. 244.

Doctoris medicinae anonymi animaduersiones ana- p. 249.
micae ad dissertationem HALLERI. Ab aliis acce-
mus Auctorem huius libelli esse Cl. PETRIOLI,
auca tamen, vti praecedens epistola, noua con-
net.

Cl. CAR. MICH. LOTTERI, professoris chi- p. 278.
urgiae in academia Taurinensi, *sermo de sensibilitate*
irritabilitate partium in brutis et hominibus. Elegans
est

*) vid. *Recueil periodique* 1756. mens. nov. et dec. et mens. ian. 1757. conf. Commentar. hor. Vol. VII. p. 483 seq.

**) vid. Comment. hor. Vol. VIII. p. 50.

***) vid. Comment. hor. Vol. VII. p. 506 seqq.

eſt huius argumenti tractatio, atque inprimis multas morborum hiſtorias continet, in quibus, ex Cl. Auctoris mente, dolor in iis partibus deprehenſus eſt, quas HALLERUS ſentire negat. Adeo late patere ſenſibilitatem per omne corpus Noſter putat, vt ne ipſam quidem telam celluloſam ſenſu carere credat.

p. 307. Cl. MICH. LAMBERTI *nouae obſeruationes circa ſenſibilitatem perioſtei, ligamentorum, membranarum etc. factae.* Oſſa ipſa neruos habere ex ſenſibilitate carnearum illarum papillarum, quae ex ambitu vulnerati oſſis ad callum formandum excreſcunt, concludit. Varias deinde proponit obſeruationes de pericranii ſenſu, de telae celluloſae et peritonaei ſenſibilitate, quam ex eo confirmat, quod in homine, cuius abdomini vulnus inflictum erat, obſeruauerat, de ligamentorum, iridis, corneae et perioſtei ſenſu. Ipſas quoque membranas, quae viſcera inuoluunt, ſenſu haud deſtitui, ex eo probat, quod illae peritonaei propagines ſint.

p. 326. Cl. TH. LAGHI *ſermo alter ad* Cl. IAC. BARTH. BECCARI *de ſenſibilitate atque irritabilitate Halleriana.* Incertam eſſe neruorum inſenſitiuitatem concludit, atque experimenta multum variare. Duram matrem vero ſentire confirmat, e contrario peritonaeum, pleura et in nonnullis experimentis ipſi muſculi, inſenſiles deprehenſi ſunt. In figura adiecta nerui, tendinem adeuntes, aliique ad duram matrem ex trunco quinti paris neruorum cerebri protenſi, delineantur. Multa quoque circa ſenſibilitatem medullae cerebri experimenta inſtituit, in primis ope cuiusdam peculiaris inſtrumenti, ad hunc ſcopum a Comite CASALIO inuenti, quod etiam hic depictum eſt. Tentamina vero illa eum docuerunt, cerebri compreſſiones ad

ſex

ſex fere lineas et ipſius medullae vulnera non ſemper conuulſionibus ſtipari.

Cl. IOA. MICH. LAMBERTI epiſtola ad Cl. DOM. VANDELLI. Inſertae ſunt in illa epiſtola litterae anonymi cuiusdam, quae contra Cl. CIGNA potiſſimum, ni fallimur, directae eſſe videntur. Adiecta tandem eſt epiſtola Cl. GIRARD DE VILLARS ad Cl. BIANCHI, in qua hic laudatur, quod *venenatam* HALLERI *opinionem, cuius dominium iam latius aequo patebat, achillaeo alexipharmaco generoſe debellauerit.* p. 346. p. 357.

Supplementum huius collectionis, quod anno huius ſaeculi 1759 prodiit, in duas partes diuiſum eſt, quarum prior ſcripta, quibus ſyſtema irritabilitatis et ſenſibilitatis defenditur, poſterior vero ſcripta, quibus illud impugnatur, continet.

Initium facit *epitome ſecundi commentarii de partibus ſenſilibus et irritabilibus* Cl. HALLERI ex Cl. VANDERMONDE diario *). p. 1.

Cl. ZINN *commentarius de inuolucris neruorum* inſertus commentariis acad. Berolinenſis ad annum 1753 **). p. 81.

EIUSD. *experimenta quaedam circa corpus callosum, cerebellum et duram meningem, in ipſis viuis animalibus inſtituta.* Diſſertationis inauguralis huius ſub Cel. HALLERI praeſidio defenſae epitomen modo dedimus ***). p. 94.

Cl. G. C. OEDER et Cl. P. ASCANII *diſſertatio de irritabilitate* ****). p. 127.

*) vid. Comment. hor. Vol. V. p. 697.
**) vid. Comment. hor. Vol. V. p. 206.
***) vid. Comment. hor. Supplem. III. p. 405.
****) vid. Comment. hor. Supplem. III. p. 407.

p. 143. Cl. I. B. VERNA *litterae* ad Cl. HALLERUM. Cl. VERNA, qui Taurini chirurgiam docet et nosocomii cuiusdam directionem habet, varia experimenta, ibidem in hominibus instituta, cum HALLERO communicat, quae periostei, durae matris et tendinum insensibilitatem confirmant. Obseruationem quoque infantis proponit, in quo anus quidem aperturam naturalem habebat, intestinum vero rectum paullulum supra anum contractum et clausum erat, vt faeces exire haud possent.

p. 154. Finem supplementi huius facit Cl. HORAT. MARIA PAGANI et Cl. CAMILL. BOINOLI *commentarius theoretico-practicus de partibus insensilibus et irritabilibus animalium*, contractus et adnotationibus illustratus, a C. M. M. Pertinent experimenta, in hoc libello contenta, potissimum ad tendinum, durae matris, peritonaei, pleurae et medullae in-
p. 177. sensibilitatem demonstrandam. Distinguunt porro Cl. Auctores inter irritabilitatem, quam vim cor, musculi, ventriculus et intestina tantum habent, et inter vim mere contractilem, quam arteriae, ductus excretorii, venae, vesicula fellea, vesica vrinaria, vreteres et vterus ostendunt. Additae ab anonymo adnotationes contra Cl. Auctores satis acres sunt, nihil vero noui continent, ita vt a Cl. Editore commode omitti potuissent.

p. 7. In supplemento, quod ad secundum volumen huius sectionis pertinet, primum locum occupat *dissertatio altera* Cl. LE CAT, *de sensibilitate durae et piae matris, membranarum, ligamentorum, tendinum, de insensibilitate cerebelli, et de irritabilitate Halleriana.* Cl. LE CAT postquam sua dissertatione de motu musculari praemium ab academia regia Berolinensi reportauit, alteram de sensibilitate durae et piae matris dissertationem ei transmisit, quae volumi-

voluminī ſecundo collectionis huius inſerta eſt, et T. II.
de qua alio loco fuſius ad lectores retulimus *). p. 17.
Ab eo vero tempore, quo primum illa in lucem edi-
ta eſt, multum illam auxit Auctor Cl. tum ſuis, tum
aliorum experimentis, atque ad Cl. BIANCHI epi-
tomen et adumbrationem ſecundae editionis huius
commentarii longe auctioris transmiſit, quo in hanc-
ce collectionem a Cl. Editore inſeri poſſit. Agit
vero primum de ſenſibilitate durae matris, atque ad
varia dubia, ab Ill. HALLERO contra obſeruationes,
a Noſtro in priore editione huius commentarii com-
memoratas, prolata reſpondet. Cerebelli compreſſio-
nem non cauſſam eſſe dolorum, qui, dura matre
preſſa, oriuntur, oſtendit, multasque alias obſeruatio-
nes ad durae matris ſenſibilitatem confirmandam in
medium profert. Animaduerſiones quoque ad ob-
iectiones HALLERI contra theoriam Auctoris de
tetano ſubiungit, atque membranas, ligamenta et
tendines ſentire, multis experimentis, in hominibus
captis, morborumque hiſtoriis probat. Tandem p. 31.
concedit, nonnullas ex his partibus per accidens in-
ſenſiles fieri poſſe, neruo obſtructo, vel eius actione
laeſa, aut ſenſatione *aequiuoca* facta, id eſt, quae non
reſpondeat dolori, in cute vel muſculis excitato; ce-
rebellum vero perpetuo ſenſu deſtitui confirmat.
Vltima ſectio varias animaduerſiones in Halleria- p. 37.
nam theoriam de inſenſibilitate in vniuerſum con-
tinet.

Cl. FABRI editoris huius collectionis *litterae* p. 42.
ad Cl. HERC. CELLI. Continet experimenta, in
aegro quodam circa ſenſibilitatem tendinum inſtitu-
ta, ex quibus probatur, tendinum laeſionem vel at-
tactum acute ſentiri.

*) vid. Comment. hor. Vol. III. p. 326.

p. 51. Cl. DELII *animaduersiones in doctrinam de irritabilitate etc.* *).

p. 73. *Eiusd. obseruatio de periosteo admodum dolente*, ex diss. inaugurali Cl. VILLESAVOYE *pentas obs. medico-chirurg.* sumta est, atque in aegro, qui maximum circa tibiam vulnus acceperat, instituta est.

p. 76. Cl. DOM. VANDELLI ad Cl. LAMBERTI *epistola*. Corneae et durae matris sensibilitatem experimentis probare annititur auctor, quae in viuis hominibus instituta sunt.

p. 81. Cl. BIANCHI *litterae* ad Cl. LE CAT. Acerbius eae scriptae sunt, nulla vero experimenta continent.

p. 92. *Medici cuiusdam anonymi litterae ad* Cl. FABRI Animaduersiones varias ad Cl. ZIMMERMANN libellum inprimis comprehendit.

p. 97. Cl. GAET. ROSSI *epistola* ad Cl. FERD. MARCHESINI. Nihil noui in ea proponitur, sed fatetur tantummodo Cl. ROSSI, se plus fauere Cl LAGHI, quam Cl. CALDANI.

p. 105. *Litterae* Cl. JOS. BERTOSSI *ad amicum de sensibilitate et irritabilitate partium c. h.* De irritabilitate et sensibilitate in vniuersum definitioneque harum qualitatum disputat.

p. 121. Cl. LE CAT. ad Cl. BIANCHI *epistola*. Continet varia tum Cl. LE CAT, tum variorum ex discipulis eius obseruationes, quae ad durae matris et pericranii sensibilitatem spectant. Adnexa est Cl BIANCHI ad hanc epistolam responsio.

p. 127. Cl. CASALI ad Cl. TH. LAGHI epistola e EIUSDEM ad illam responsio, rectius, vti alia, omitt potuissent, cum iocos tantum tradant.

Anony

*) vid. Comment. hor. Vol. III. p. 98 seq.

Anonymi animaduersiones ad epistolam Cl. 10. p. 133.
ra. verna. Varia contra experimenta et euentum eorum, a Cl. verna descriptum, monet.

Cl. du verney *obseruatio de medullae sensibilitate*, ex actis acad. Parisinae a. 1700 sumta. p. 141.

VIII.

A Treatise on biliary concretions: or, Stones in the Gall-Bladder and Ducts. By thomas coe, M. D. London, printed for D. Wilson and T. Durham, 1757. 8. Alph. 1. pl. 3. tab. aen. 2.

i. e.

Dissertatio de concretionibus biliosis, siue calculis in vesicula fellea et ductibus biliariis. Auctore thomas coe, M. D.

Animaduerterat Cl. Auctor, eruditorum hactenus neminem satis, atque peculiari scripto de calculis felleis, qui grauissimorum morborum caussa haud raro esse solent, disputasse. Sumit itaque sibi id argumentum tractandum ita, vt non solum aliorum auctorum, quos viderat omnium, sententias et obseruationes, sparsim prolatas, colligeret, sed et, quae ipse hac de re in medicina facienda expertus esset, adderet. Atque hac in re versatum esse Virum doctissimum in libri huius perlustratione cognouimus, vt opus hoc omnium medicorum attentione omnino dignum iudicandum sit.

Praefatio continet historiam et iudicium de scriptoribus pene omnibus, qui de calculis biliariis egerunt. Neque possumus facere, quin cum Auctore

Cl. vehementer miremur, medicos antiquiores, in perſcrutandis morborum cauſſis alias ſatis accuratos, nihil omnino de calculis iſtis adnotaſſe; ita vt FALLOPIUS, VESALIUS et FERNELIUS primi fuerint, qui illorum mentionem fecerint, a quo tempore medici magis ad hoc phaenomenon attenderunt. Veroſimile autem videtur, veteres ideo de hiſce calculis ſiluiſſe, quia mortuorum hominum corpora rariſſime ſecarunt, licet in brutis quoque non raro obuios eosdem eſſe experientia doceat.

Ipſi tractationi autem praemiſſa eſt introductio, in qua Auctor Cl. de occultis morborum chronicorum cauſſis eleganter disputat, methodumque illas cauſſas cognoſcendi explicat, atque exemplo colicae declarat; qua occaſione quoque de paraphrenitide et hepatitide, qui morbi haud raro cum colica confunduntur, diſſerit, tandemque ad calculos biliarios tranſit, cum haud raro accidat, vt ſymptomata, per eos calculos excitata, pro colicis doloribus habeantur.

p. 49. Caput primum agit de bile in vniuerſum, ſaponacea eius indole et vſu, qui praecipue ex morbis a bilis vitiis oriundis cognoſci poteſt. Inter morboſas vero degenerationes eiusdem Cl. COE ad illam potiſſimum attendit, qua bilis, vti extra corpus facere ſolet, in eo iam ad concretiones formandas apta deprehenditur. Atque huius morboſae concreſcentiae cauſſas praedisponentes et occaſionales Noſter ex HOFFMANNO potiſſimum et SWIETENIO recenſet. Inprimis autem ad calculorum horum geneſin confert peculiaris quaedam corporis diſpoſitio, profecta a cauſſis, quae non explicari poſſunt, cum haud raro in iunioribus, atque eiusmodi hominibus reperiantur, qui corpus ſatis exercent. Omnino tamen notandum eſt, frequen-

tius

ius illos calculos post quinquagesimum annum, por-
o in foeminis crebrius, quam in viris inueniri,
ta vt quinque mulieres, citius vno viro, hoc morbo
aborent. Nunquam Cl. Auctor illos in pueris aut
dolescentibus vidit, alii tamen auctores, in his quo-
que obseruarunt.

Secundo capite de formatione et natura concre- p. 69.
ionum biliosarum disputatur. Ex omnibus calcu-
is, quibus corpus humanum obnoxium est, tantum
raesentia calculorum, qui in bilis et vrinae viis et
eceptaculis deprehenduntur, per certa signa di-
gnosci potest, vti nulli quoque alii, praeter modo
lictos, atque intestinales et pancreatici ex corpore
liminantur. Vt plurimum vero per intestina ex-
unt, interim vomitu quoque illos reiici posse et
egros inde leuari, post HOFFMANNUM et RIVE- p. 73.
IUM probatur duabus obseruationibus, a Cl. HUX-
IAMO cum Auctore communicatis. Adsunt ta-
nen etiam obseruationes docentes, ex abscessu in
ypochondrio dextro nato, protractos quoque eos-
em fuisse. Maxime in vesicula fellea et ductu cy-
tico, rarius in ductu hepatico eiusque ramis occur-
unt. Qui vero in hepatis substantia aut sub mem-
rana eius exteriore reperti sunt, calculi fellei,
in poris biliariis nati maioresque redditi, in car-
osam visceris substantiam penetrarunt. Modus
ero ipse, quo calculi biliarii generantur, difficulter
ognoscitur, certum tamen est, maximam conue-
ientiam esse inter genesin horum calculorum, at-
que calculorum vrinariorum nec non tophorum po-
lagricorum, cum in vno eodemque aegro diuersae
llae species harum concretionum inueniantur. Ne-
que mirum est, sanguine ad eiusmodi concrementa
ormanda disposito, talia circa hepar nasci, cum
irculatio sanguinis in hoc viscere lente tantum fiat.
Componuntur vero calculi ex tenacioribus bilis par-

 ticulis,

ticulis, nec non ex terrea materia, quae cum terra
calculorum vrinariorum conuenit, atque ex ipſo
p. 83. ſanguine ſecernitur. Cum autem partes iſtae in di-
uerſis calculis diuerſam ad ſe inuicem rationem ha-
beant, mira illa varietas horum calculorum oritur,
qua magis aut minus terreſtres vel inflammabiles,
molliores et duriores deprehenduntur, pro vario
gradu denſitatis et qualitatis bilis ipſius, cuius color
quoque cum colore calculorum, qui in ea ſunt,
ſemper conuenit. Plurimi ex iis, ſi in aquam inii-
ciuntur, fundum vaſis non petunt, quod et in ni-
gris nonnullis obſeruatur. Maxima tamen illorum
pars, ſi in minora fruſtula diffringuntur, ſubſidet.
Fere omnes calculi cruſta teguntur, quae vt pluri-
mum laeuis eſt, et tactu examinata pinguis quaſi ap-
paret, atque ab ipſa calculorum ſubſtantia multum
differt, quae nonnunquam in ſtrata diſpoſita eſt,
nonnunquam vero irregularem maſſam oſtendit.
Saepius variegatum colorem oſtendunt, veniſque
nonnullis haud raro ſatis regulariter ductis diſtin-
guuntur. In mollioribus calculis vt plurimum cru-
ſta, modo deſcripta, adeſt, quae molliora fruſtula
continet, ſolidiores vernice tantum obducuntur.
Neque adeo rarum eſt, in ſuperficie illorum ſalina
p. 98. corpora cryſtalliſata apparere. In aqua, ſpiritu vi-
ni et aqua calcis non ſoluuntur, ſolutionem tamen
in nonnullis ſalis tartari lixiuium praeſtat. Siccati,
exceptis albis terreſtribus, omnes flammam conci-
piunt, figura multum variant. Oritur vero haec di-
uerſitas a variis cauſſis, inprimis vero a preſſione,
quam tunicae veſiculae in hos calculos, dum mollio-
res adhuc ſunt, exercere ſolent. Atque eadem va-
rietas ratione magnitudinis et numeri horum calcu-
p. 120. lorum deprehenditur. Nonnunquam cauitates
quaſdam habent, in quas eminentiae aliorum calcu-
p. 121. lorum recipiuntur. In fine autem huius capitis Cl.

Auctor

Auctor de alio calculorum genere, qui a biliariis quidem differunt, sed etiam colicos dolores producunt, agit, de calculis scilicet intestinalibus. Ii ex faecum aluinarum partibus, muco connexis, orti, circa nucleum, a nucleo pruni vel cerasi aut ossiculo quodam vel calculo biliario etc. formatum, in strata ita disponuntur, vt calculum forment, qui vel intestinorum membranis adhaeret, vel inflexu aliquo ad valuulam intestinorum crassorum retinetur. Per continuam vero intestinorum contractionem eiusmodi concretiones ita compinguntur, vt crusta in iis nascatur, cuius densitas resorptione particularum liquidarum magis adhuc augetur. Quae vero ex eiusmodi calculis proueniunt symptomata, et methodus curationis necessaria, ea omnia, fusius hic a Nostro descripta, inuenies. Signa eorum diagnostica maxime incerta sunt, interim Cl. Auctor monet, in omnibus colicis doloribus, qui saepius recurrunt, medicum ad eiusmodi calculi praesentiam attentum esse debere. Docet praeterea, inter signa referri p. 130.
debere dolorem per omne paroxysmi tempus in vno loco fixum, aut tractum intestini coli sequentem: colicos dolores saepius sine manifesta quadam caussa recrudescentes: absentiam signorum inflammationis vel obstructionis bilis, aut calculi vrinarii vel spasmi neruosi: dolorem subito sine sensibili euacuatione cessantem, tumorem denique et duritiem in parte affecta. Reliqua signa hic enarrata, descensum calculi per coli flexum finisteriorem ad intestinum rectum indicant.

Caput tertium de signis concretionum biliosarum inscribitur. Eorum signorum alia calculum per ductum cysticum et choledochum ad intestinum duodenum transire indicant, alia praesentiam calculorum in vesicula fellea declarant. Inter priora referuntur: dolor acutus subitaneus et profundus p. 142.

ad

ad dextrum latus ſcrobiculi cordis perceptus, qui exacerbatur vel remittit, ſine febris aut inflammationis ſignis, nullaque alia cauſſa euidente: nauſea porro et vomitus, ſyncope et vehementes anxietates: obſtructio aluina cum faecibus albis argillaceis: vrina et color cutis, vti in ictero, atque ſubitanea omnium ſymptomatum remiſſio. Inter omnia vero ſigna iſta, aliaque ab Auctore relata, nullum eſt, quod vt vnum pathognomonicum conſiderari poſſit, ſed nonnulla, ſimul ſumta, colicam a calculis bilioſis prouenire declarant. Color tamen cutis et faecum vti in ictericis, dolor vehementiſſimus et abſentia febris, vt praecipua ſymptomata conſiderari merentur. Tempus durationis paroxyſmi, ſpatiumque
p. 162. inter duos paroxyſmos vehementer differt. Occaſionalis vero cauſſa, quae paroxyſmum tunc producit, quando calculi eius magnitudinis adſunt, vt per ductus tranſire poſſint, quaerenda eſt vt plurimum in vehementi quadam animi aut corporis commotione, vti pluribus Noſter tradit, qui etiam de omnibus iſtis ſignis copioſe agit, quibus colica talis ab hepatis, ventriculi et duodeni vel pleurae inflammatione, nec non a doloribus poſt venenum adſumtum, vel ictero poſt demorſum animalis venenati orto, diſtingui poſſit. Si dolor ſimilis a ſpaſmis prouenit, excrementa aluina non alba ſunt, qui color tantum in eiusmodi aegris obſeruatur, qui calculis bi-
p. 178. liariis laborant. Obſcuriora vero ſunt adhuc ſigna, quae calculos tales in veſicula latere oſtendunt, cum ſaepe nulla ſymptomata producant. Adeſt tamen nonnunquam tumor in hypochondrio dextro, ponderis ſenſus, et dolor punctorius: nonnunquam icterus quoque accedit, atque in nonnullis aegris, qui calculos in veſicula fellea geſtabant, Cl. Auctor peculiarem quendam dolorem in humero et brachio dextro, rheumaticis doloribus ſimilem, obſeruauit.

Quarto

Quarto capite Noſter de effectibus, quos con- p. 193.
retiones tales, in veſica latentes, in totum corpus
xſerunt, disputat. Quodſi enim vel ob nimiam
nagnitudinem, vel ob alias cauſſas ex corpore elimi-
ari non poſſunt, cacochymia, icterus chronicus,
abes et hydrops in eiusmodi aegris oriuntur. In
s vero, qui, licet eiusmodi calculos habeant, tamen
atis bona de reliquo ſanitate gaudent, vel ductus
on perfecte clauſus eſt, vt aliqua bilis pars ad duo-
enum tranſire poſſit, vel bilis hepatica, acrior red-
ita, cyſticae bilis vicem ſupplet. Subitaneam mor-
em ex calculis talibus oriri poſſe, Cl. Auctor con-
ra Cl. BIANCHI negat, licet bilis vitia ad apople-
iae varias ſpecies quodammodo praedisponere poſ-
e negandum non ſit. In vniuerſum vero Cl. Auctor
os anatomicos reprehendit, qui vel omnia corporis
eliqua vitia, ſi calculi ſimul fellei reperti ſint, ex iſtis
educere volunt, vel ſi nulla icteri ſigna in cadaue-
ibus talibus deprehendunt, cum hiſtoriam morbi
gnorent, calculos illos nocuiſſe plane negant. Si
egri eiusmodi hydrope pereunt, vt plurimum alia
uoque vitia in variis viſceribus, inprimis in hepate,
x calculoſa diſpoſitione profecta, reperiuntur. Non-
unquam vero in aegris ex iſta cauſſa hydropicis aut
liis morbis laborantibus, poſt mortem tamen nulli
alculi inueniuntur, cum ante mortem ex corpore
xpulſi ſint.

Ad quintum tandem caput accedimus, quod cu- p. 225.
ram horum calculorum in ſe continet. Oſtendit vero
Auctor Cl. primum, eos errare, qui calculos felleos
nullis remediis expelli, aut icterum inde natum cu-
rari poſſe aſſerunt, cum maxima pars aegrotorum,
ex ictero in ſanitatem reſtitutorum, vel calculis iſtis,
vel pituitoſa obſtructione horum ductuum ex viſci-
do, in duodeno collecto, laborauerit. Deinde pro- p. 242.
pius ad curationem accedit, cuius indicatio, ſi mor-
bus

bus ſimplex eſt neque cum aliis complicatus, in eo conſiſtit, vt calculi expellantur, ſymptomata mitigentur, diſpoſitio corporis ad calculos tales generandos immutetur, vel ſi alia curatio locum non
p. 242. habet, palliatiua tantum cura adhibeatur. In paroxyſmo, ſi inflammationis periculum vrget et aeger plethoricus eſt, nonnunquam venaeſectio locum habet, minime tamen ſemper ea neceſſaria eſt, cum in hoc morbo in vniuerſum, vti ſupra iam adnotauimus, pulſus tardus vt plurimum ſit et mollis, atque aeger magis adhuc per venaeſectionem debilite-
p. 244. tur. Vomitoriorum vero in hoc morbo vſus ſummus eſt, cum vomitu excitato, hepar quoque et veſicula, nec non duodenum vehementer agitentur, et bilis in veſicula ſtagnans calculique fellei, ſi non adeo magni ſunt, vt per ductum tranſire nequeant, expellantur. Atque cum ob hanc cauſſam vomitoria in ictero omni ſummam vtilitatem habeant, omnino mirum videtur, neminem medicorum vomitoria ad calculos expellendos adhibuiſſe, licet SWIETENIUS agnouerit, vomitus, qui in paroxyſmo, a calculis felleis excitato, fieri ſolent, ſalubre eſſe naturae molimen, et optime conducere, vt loco ſuo calculi moueantur. Oſtendit autem Cl. Auctor, vomitoria in morbo non adeo confirmato, nec calculis nimis magnis praeſentibus, plurimum iuuare, ante illorum vero vſum in paroxyſmo pro varia indicatione venaeſectionem in plethoricis, vel, ſi ſpaſmi vrgent, opiata praemittit, aut purgans cum iis coniungit. Etiam extra paroxyſmum ad recidiuas praecauendas bilemque viſcidam, quae coagula formare poſſit, euacuandam vomitoria multum conducunt. Vtitur Cl. Auctor vulgo ipecacuanha, frequentius vero ei grana aliquot tartari emetici addit,
p. 261. aut loco illius doſin vini antimonialis porrigit. Poſt vomitorii vſum purgans requiritur, quod haud raro quo-

juoque vices eius ſupplet, vel actionem eius adiu-
uat, licet frequentius purganti remedio falſo adſcri-
batur calculorum expulſio, quae iam ante eius
actionem ad inteſtina tranſierant. Extra paroxyſ- p. 275.
mum quoque purgantia, in doſi refracta data et cum
alterantibus miſta et reſoluentibus, multi vſus ſunt,
quapropter nonnulli quoque aquam marinam vehe-
menter extollunt. Multum quoque commendat p. 279.
Cl. Auctor clyſmata emollientia, et fomentationes
topicas, quibuscum interna quoque medicamenta
lubricantia et relaxantia, emulſiones ſcilicet et oleo-
ſa, nec non opium coniungit. Atque hoc vltimo p. 281.
medicamento tum ad vomitus minuendos, tum ad
ſpaſmos mitigandos doloresque ſopiendos, in hoc
caſu plane carere non poſſumus, cum ad illud, tan-
quam ad ſacram anchoram, confugiendum ſit. Ex-
hibere vero ſolet opium Auctor Cl. in forma pillu-
larum, a grano vno incipiens, minime tamen negat,
ab imprudenti vſu huius medicamenti magna quo-
quo damna proficiſci. Quod ad medicamenta ex- p. 287.
tra paroxyſmum exhibenda attinet, quorum actio
non adeo euidens eſt, omnino maximo ſpecificorum,
in hoc caſu commendatorum, numero Cl. COE non
confidit, ipſamque curcumam adeo a nonnullis lau-
datam aliquid praeſtare poſſe, inprimis ſi parua tan-
tum eius doſis porrigitur, dubitat. Ex reliquis p. 295.
vero remediis reſoluentibus inprimis ſaporem lau-
dat, qui in primis non ſolum viis, ſed et in ſangui-
nem receptus, in hoc morbo egregios vſus prae-
ſtat. Coniungit tamen cum eo Auctor Cl. etiam
alia remedia reſoluentia. Debile tamen grami-
nis aut alius cuiusdam herbae reſoluentis decoctum,
inprimis ſi illud non ſufficiente in copia adhibetur,
multum praeſtare poſſe, Auctor negat. Magis
confidit ſero lactis et aquis mineralibus, effectus
vero pareirae brauae nondum ſatis confirmatos eſſe,
putat.

putat. De millepedum quoque virtute in hoc morbo dubitat, neque ſemper hoc medicamentum diureticam vim habere, obſeruatione confirmat. Interim iubet, vt, ſi experimentum cum millepedibus aliquis ſuſcipere cupiat, ille eos, vel lumbricos terreſtres, qui etiam in hoc morbo laudantur, magna
p. 314. in doſi porrigat. Neque mercurialia medicamenta parua in doſi data, Noſter reiicit, et gummata reſoluentia; balſamo vero de copaiba, etiam a non-
p. 321. nullis commendato, minus fauet. Ante omnia vero corporis exercitationem commendat, ſine qua medicamenta omnia nullum vſum habere, poſſunt.
p. 334. Tandem de methodo calculos felleos ex veſicula, peritonaeo adhaerente, poſt inflammationem ſectio-
p. 340. nis ope extrahendi breuiter disputat, ſuamque in calculis bilioſis expellendis et praecauendis medendi methodum breuiter deſcribit. In tabula aenea prima veſicula fellis, cuius collum calculus occupat et ductus biliarii, delineantur. Secunda ex REVERHORSTIO ſumta, quatuor exempla calculorum biliariorum, in poris biliariis et veſiculis repertorum continet.

IX.

IX.

Genuina ratio, cur pleuritide vera ſaeuiente, venaeſectio adfecti lateris, alias deriuatoria dicta, praeoptanda ſit, auctore D. DAVID. WIPACHERO iuniori libro ſingulari complexa. Lugd. Batau. typis Eliae Luzac iun. 1756. 12. pl. 8.

In duas partes libellus hicce diſtributus eſt, qua-
rum prior generatim de phlebotomia adfecti la-
ris in pleuritide exponit, poſterior vero ſpecialio-
examine eiusmodi curandi methodi rationem de-
arat. Quamnam viam Cl. Auctor in conſcribendo
oc opuſculo elegerit, vt adpareat, ſummam capi-
m perluſtremus, et, quo ordine ſint propoſita,
ſpiciamus. Primum itaque caput praecipuas
nnis venaeſectionis diuiſiones continet, et trifariam
nc a veteribus iam aſſumtam, reuulſoriam ſcili-
t, euacuatoriam, et deriuatoriam explicat. Vlti-
am hanc Noſter ita deſcribit, vt dicatur, quando
nguis e priuato, in quo aggeſtus eſt loco, aut ſal-
n eidem proximo educitur. Perpendit praeterea,
amnam *Hippocrates* et *Galenus* de deriuatoria ve-
eſectione ſententiam fouerunt. In ſecundo ca- p. 13.
e Arabum aliorumque medicorum errores, qui
pleuritide reuulſoriam venaeſectionem deriuato-
e praetulerunt, refutare Auctor conatur. Iis
rro, qui vtrique ſententiae fauent, et reuulſoriae
deriuatoriae phlebotomiae in inflammata pleura
cum relinquunt, ita in tertio capite contradicit,
praecipue ex grauiſſima et velociſſime fatali exitu
minanda morbi indole, demonſtret, venam non
oppoſito, ſed proxime in dolente latere eſſe ſe-
dam. Quartum et vltimum prioris partis caput

variis argumentis eorum medicorum placita refutat qui nullum in pleuritide specialem venae pertundendae selectum assumunt, sed quae aptissima ad sanguinem proliciendum videtur, eligunt. In posteriori opusculi huius parte, propius ad venaesectionem in inflammatione pleurae Noster accedit, et primo capite, quae ad anatomen et physiologiam
p. 40. huius membranae spectant, recenset. Indicat simul, quanta sit minimorum vasorum omnis generis ramulorum, inter se anastomosibus implicatorum, copia, ipsi substantiae pleurae mirifice inserendorum. Ad quas conuolutiones, capite secundo, vbi morbi, quibus pleura obnoxia est, recensentur, Cl. Auctor praecipue prouocat, et ex illis facilem ad
p. 51. stases et obstructiones pronitatem deducit. Molestam respirationem, pleuritidi superuenientem, praeter propinquitatem pulmonum facillime erysipelate adficiendorum, ipsi quoque horum perpetuae expansioni adscribit, qua pleura inflammatione et tumore decuplo crassior reddita, attingitur, atrocissimus inde dolor excitatur, hinc decumben-
p. 61. tes non nisi anxie auram trahere possunt. In tertio capite specialissimam indicationem Noster format, et diuersis argumentandi rationibus comprobat, esse in pleuritide, medianam venam dolentis lateris pertundendam. Harum summa eo redit, vt Cl. Auctor ideo huius venae selectum commendet, quoniam non solum inuentu facilis, sed cum duabus brachialibus venis simul in connexionem abit, quae dein sursum ascendendo in axillarem, haec in subclauiam, et deinde ipsam venam cauam superiorem terminantur. Ex qua venarum via, et si mediana sanguine depletur, eo melius salubre illud omen doloris scilicet ad clauiculas adscensum, explicare
p. 84. posse Noster demonstrat. Sat copiosis capite quarto exemplis aliorum partim practicorum, partim suis

uis ipsius, Cl. Auctor deriuatoriae in pleuritide venaesectionis praestantiam ostendit. Et vltimo p. 168.
andem capite quarundam cautelarum circa phlebotomiam in pleuritide mentionem facit, quorsum referuntur, contraindicantia, probe attendenda, quibus venaesectionem omittendam esse docetur, e. l. int, critici motus, ipsaeque crises variis colatoriis xcretae, grauiditas, et ipsa pleuritis ex alio morbo raegresso orta. Num et morbi grauitate vrgente?

X.

Memoire sur une question chirurgicale relative à la jurisprudence. Par M. LOUIS, Prof. et Cens. Roy. de Chir. Chirurg. Maj. Adj. de l'Hôpital de la Charitè de Paris, 12. pag. 36 s. anno et loco.

i. e.

Commentarius super quaestione chirurgica, quae cum iurisprudentia relationem habet. Auctore Cl. LOUIS.

Iuuenis quidam Autunensis duos alios stricto gladio aggressus, ab iis ense spoliebatur, atque in hac rixa supinus in terram cadebat. Nihil tamen inde incommodi sentiit, sed optima sanitate gaudens, negotia sua solito more egit. Tandem post 16 dies subito variolis corripiebatur, adeo quidem malignis, vt ipso eruptionis die e viuis discederet. Cadauer post 37 dies a morte effossum est. Inueniebantur in eo hinc inde variae maculae rubrae, atque inprimis in occipitali regione sanguinis extrauasati satis magna copia. Sanguis hic niger erat et quodammodo fluidus. Calua ipsa illaesa erat, neque

in cerebro eiusque membranis aliae detegi pote-
rant laesiones, quam quae a putredine prouene-
rant. Haec sectio et iudicium latum de accusati
originem dederunt magnae controuersiae inter me-
dicos et chirurgos Autunenses variarumque aliarum
vrbium, atque inter medicos Parisinos, Montispes-
sulanos et Nemausiacos. Priores, sanguinis hasce
effusiones pro effectu ictuum, mortuo ab accusati
in conflictu illatorum, habebant, et hosce ictus vt mor-
tis eius caussam considerabant. Posteriores conten-
debant sanguinis extrauasationem pendere a putre-
dine, aegrumque ex varioloso morbo periisse. Post
varia in vtramque partem prolata argumenta, quae
Cl. LOUIS hic solita elegantia recenset, supremum
tandem iudicium accusatos a crimine absoluit.

XI.

A new and general System of Midwifery. In four parts. By BRUDENELL EXTON, M.D. of Kingston upon Thames. The second edition. London, printed for W. Owen, 1752. 8. pl. 13.

i. e.

Systema nouum et vniuersale artis obstetriciae in quatuor partes diuisum. Auctore BRUDENELL EXTON, M. D.

Cl. Auctor, qui se discipulum profitetur CHAPMANNI et MANNINGHAMI, clarissimorum quondam magistrorum artis obstetriciae inter Anglos, ipsamque hanc artem per plures annos Kingstoni exercet, praecipua artis momenta in breue hocce compendium obstetricum potissimum in

vsum

vſum ita redegit, vt paſſim nonnullas adderet ob-
ſeruationes, ex quibus tamen paucae praecipua ali-
qua attentione dignae ſunt. Vniuerſum autem opus
in quatuor partes diuiſit, quarum prima agit de
grauiditate et grauidarum morbis, ſecunda de iis,
quae in partu difficili agenda ſunt, tertia de puer-
perarum et quarta de infantum morbis. Singulis
vero morborum deſcriptionibus ſtatim additae ſunt
plures formulae medicamentorum, vt ſatis appareat
Auctorem tironibus et mulieribus, non vero eruditis
ſcripſiſſe. Corporis exercitationem, quam per p. 40.
omnem reliquam grauiditatem multum commendat,
octauo menſe prohibet, cum hoc tempore foetum,
cuius caput ante hunc menſem verſus fundum vteri
directum eſſe ſolet, ita ſe circumuoluere putet, vt
nunc orificium ſpectet, atque ipſa haec foetus cir-
cumuolutio et verſio, ſi matris corpus agitatur, fa-
cile turbari et praeternaturalis foetus ſitus oriri
poſſit. Atque hoc ipſo tempore circumuolutionis p. 51.
nonnunquam per dolores ſpurios, aut cum veris mix-
tos, ex hac vteri irritatione, inprimis ſi foetus ſo-
lito maiores ſunt, orificium vteri ita dilatatur, vt
caput et membranae digito explorantis ſe offerant,
et partus proxime futuri ſigna adeſſe videantur.
Quodſi tamen tunc dolores per apta remedia ſo-
piuntur, orificium quoque vteri iterum perfecte
clauditur, et reliquum grauiditatis tempus optime
ad finem perducitur. In agripparum partu brachia p. 69.
non ante capitis in vtero retenti extractionem, Cl.
Auctor ſoluit, ſed ad DEVENTERI conſilium ea
vna cum capite extrahit, atque ſi vnum ex bra-
chiis ſponte prolabitur, ſtatim manum vtero immit-
tit, ne orificium vteri circa collum foetus contra-
ctum illum iugulet. Gemellorum adfert exem- p. 84.
plum, quorum vno in lucem edito, duo dies prae-
ter lapſi ſunt, antequam alter in lucem obſtetricantis

p. 99. ope protraheretur. Eam vteri obliqui ſpeciem, qua fundus verſus os ſacrum directus eſt, orificium vero ſupra os pubis poſitum eſſe ſolet, aliquoties
p. 109. vidit. In vniuerſum inſtrumentorum applicationi non multum fauet, excepto perforatorio, cuius loco cultrum linteo obuolutum adhibet, atque in caſibus, vbi nunc forceps aut vectis ROONHUYSII adhibetur, ſola manu ad caput ſoluendum vtitur.
p. 133. Placenta in vtero ex ſpaſmodica eiusdem conſtrictione retenta, expectationem commendat. In caſu capitis abrupti et in vtero relicti AMANDI reticulum adhibere iubet. In haemorrhagia poſt partum lintea Oxycrato madida abdomini puerperae adplicata egregium vſum ſibi praeſtitiſſe aſſerit.

XII.

Die Eisgebirge des Schweitzerlandes: beſchrieben von GOTTLIEB SIGMUND GRUNER, *Fürſprech vor den Zweyhunderten des Freyſtaates Bern I. Theil, Bern, bey Abraham Wagner, Sohn* 1760. 8 mai. pl. 15. tab. aen. XV. *II. Theil* ib. eod. pl. 14. tab. aen. VI. *III. Theil*, ib. eod. pl. 14.

i. e.

Montes glaciales Heluetiae, deſcripti a GOTTLIEB SIGM. GRUNERO. Tom. I. II. III.

Multi quidem ſcriptores iam varias partes montium glacialium Heluetiae, inprimis Pagi Bernenſis, deſcripſerunt, Cl. vero Auctor primus eſt qui ex eorum ſcriptis et collectaneis, vel ei ab aliis communicatis, vel in ipſius itineribus factis, hauriens, integram deſcriptionem montium glacialium totiu

totius Heluetiae hic nobis offert, quae eorum ambitum, nexum ac differentiam accurate explicat, atque ſimul mineralia, quae ibi inueniuntur, indicat. Diuidit vero hoc opus in tres tomos, quorum priores deſcriptionem hiſtorico-geographicam montium glacialium eorumque rerum maxime notabilium continet, tertius vero nonnullas obſeruationes phyſicas huc ſpectantes tradit. Praecipuos etiam montes et eorum glaciem congeſtam *Gletſcher* in elegantibus iconibus ad naturam delineatis declarauit, omnemque impendit operam, vt vniuerſum hoc opus lectoribus ſuauiſſimum, et naturae cultoribus vtiliſſimum redderet. Nos autem praecipua tantum, et ea inprimis, quae phyſicam partem ſpectant, ex hoc eruamus ac breuiter recenſeamus.

Tomum Imum in octo ſectiones diuiſum Cl. Auctor incipit, ab itinere ad montes glaciales pagi Bernenſis; progreditur ad eos, qui in valle Haſeae ſuperioris conſpiciuntur; deinde ad eos, qui in Grindelia valle eminent; poſtea ii conſiderantur, qui in vallibus Lauterbrunnenſi, Candelenſi, Frutingenſi et Simmea apparent; tandem ii deſcribuntur, qui in ditione *Sanen* et *Aelen* inueniuntur; denique adduntur montes glaciales Valeſiae, et ſeptentrionales, et meridionales ſ. Alpes Penninnenſes. Titulum huius tomi exornat tabula aenea prima, quae ſiſtit elegantem iconem vallis Lauterbrunnenſis. Vt autem nexus omnium montium glacialium Heluetiae magis pateat, Cl. Auctor adiecit mappam geographicam, qua pagos Bernenſem, Vnterwaldenſem ac totam Valeſiam, cum eorum montibus glacialibus et ſignis mineralium ibi detegendorum delineat. In tab. III. egregie depingitur mons *Lauteraar* eiusque glacies congeſta atque paries eius glacie obtectus ſub nomine *Aar* ſ. *Zinke-* T. I.

 Glet-

Gletſcher in tab. IV. oſtenditur; ſequitur poſtea in tab. V. glacies accumulata montis *Scheideck*, quod *Roſenlavigletſcher* dicitur; deinde in tab. VI. eadem ſyluae nigrae ſ. *Schwarzwaldgletſcher*. Tab. VII. ſiſtit montes glaciales Grindeliae, qui oculis iucundiſſimum ſpectaculum praebent. Tab. VIII. oſtendit coaceruatam glaciem inferiorem Grindeliae. In tab. IX. videmus totum apparatum montium glacialium Grindeliae. Tab. X. ſiſtit cataractam riuuli *Pletſchbach* prope Lauterbrunnen. Tab. XI. delineat montes glaciales et glaciem congeſtam montis *Strubel*, vbi vortex latiſſimus glacie obtectus et montibus altiſſimis cinctus conſpicitur; ſequitur in tab. XII. proſpectus glaciei vallis Simmeae, quod *Raezliberggletſcher* dicitur; in tab. XIII. glacies accumulata montis *Gelten* apparet, et tab. XIV. Rhodani originem ex eius glacie, *Rhone* ſ. *Furkengletſcher* dicta explicat, tandemque tab. XV. icone exprimitur glacies coaceruata Foſſigniaca.

Attamen, cum vix accuratam harum rerum deſcriptionem hic tradere poſſimus, potius ex hoc primo tomo hinc illinc ea excerpturi ſumus, quae
p. 17. prae reliquis notatu digna videntur. In valle *Gentelboden* deprehenditur fons mirabilis Engſtlanus, qui ab auguſto vsque ad maium ſiccescit, et a quarta hora pomeridiana vsque ad octauam matutinam
p. 49. aquam, quae nocte congelaſcit, effundere deſinit. Triplicem originem Arolae fluminis eiusque progreſſum accuratius deſcripſit Cl. Auctor, quam SCHEUCH-
p. 54. ZERUS. Praeter mineralia copioſa, in valle Haſela ſuperiori inprimis cryſtallifodinae variae notandae ſunt, quarum vna ante 40 circiter annos in monte *Vorderzinkenſtock* detecta eſt, quae omnium maxima putatur, cum orgyas 20 profunda ac 3 lata eſſet, et ad mille vsque centenas cryſtallorum contineret, quarum vna octo centenas, plurimae 4-5 cente-

entenas pondere aequarent. Cryſtalli et quarzo-
ae concretiones tantum generari ſolent in lapide,
x granulis maioribus conſtante, duro, quarzoſo,
lbidouiridi, *Geißbergerſtein* dicto, e quo plurimi
ltiorum montium Heluetiae conſtant, in lapidibus
ero calcareis generantur concrementa lapidea ſpa-
oſa. Cl. Auctor ipſe vidit iucundiſſimum ſpectacu- p. 72.
um, cum ingens moles niuis a monte *Scheideck* ma-
imo cum fragore delaberetur aeremque obſcuraret,
uod phaenomenon *Schneelavinen* dictum in tab. VI.
cone ſimul expreſſum eſt. Vt rem ſingularem ad- p. 74.
otat, baſin montis *Scheideck* conſtare ex ardeſia te-
ulari coerulea et nigreſcente, cuius laminae ſaepe
ecliues, interdum perpendiculares ſunt. Flumen p. 78.
itſchina nigra, dictum a congerie glaciei Grinde-
ae ortum, non ab hac congerie, quae ardeſia ni-
ra nititur, vti ALTMANN falſo putauit, particu-
s vitriolicis et ſulphureis impraegnatur hincque ni-
ro colore tingitur, ſed potius a riuulo montis
cheideck, ſuper ardeſiam nigram diu progrediente,
igredine afficitur. Ad radicem montis *Vieſcher-* p. 82.
orn notandus eſt locus niue ſemper deſtitutus, *heiſſe*
latten cognominatus, qui marmore nigro conſtat,
c pyrites ſulphureos continet, humiditate incale-
centes. Aqua Litſchinae albae, a congerie gla- p. 89.
iali inferiori Grindeliae proficiſcentis, turbida qui-
em eſt et alba, attamen non, vti ALTMANN cre-
it, ab alueo ſuo calcareo et marmoreo hunc colo-
em accipit, ſed vti omnis aqua, ex glacie congeſta
rta, alba eſt ac turbida. In valle Grindelia inueni- p. 95.
ur pyrites cubicus, antimonium, marmora varia,
pata, quarza et mica. In valle Lauterbrunnenſi p. 104.
naxime notatu digna eſt cataracta, quae *Staubbach*
icitur, quam riuulus *Pletſchbach* ſuper enormes
upes cadens ita format, vt in vapores ſoluatur aqua,
c ſolis radii in illis ſplendidiſſimam iridem ſiſtant, vti

tab. X. clarius docet. Altitudo huius cataractae 1100 pedes Bernenses aequat. Ibi reperitur etiam massa nigra, quae atramento Chinensi valore vix
p. 127. cedit. Hos montes glaciales habitat capricornus, qui maior est rupicapra, femoribus gracilibus, capite paruo, ceruino simili, cornibus ornato valde nodosis, iisque saepe 18 libras pondere aequantibus, vngulis bisulcis, acutis, quibus loca maxime accliuia adscendit, isque ob velocitatem sagacita-
p. 152. temque difficillime capi potest. In Simea valle inferiori prope *Diemtigen* scatet fons sebaceus, *Unschlitbrunnen*, cuius aqua, per se insipida, ad latera vasis, vbi continetur, materiem pinguem, albam, saepe rubescentem deponit, quae breui tempore odorem carnis putridae assumit. In eadem valle deprehenduntur thermae Weissenburgenses, quarum aqua purissima odorem vitriolicum et saporem lenem ac pinguem habet, tepida prorumpit, atque 1) spiritum sulphuris et vitrioli subtilissimum, 2) limum fuscum et flores, quibus sulphur minerale auratum inest, 3) sedimentum album, pauco sale commixtum continet, eiusque vis cum vi thermarum Piperinarum conuenit. Circa has thermas abundat petroleum, asphaltum, pyrites sulphureus et vitriolicus, atque in vicina spelunca multum la-
p. 156. ctis lunae reperitur. A monte *Lavenhorn* in ditione *Saanen* proficiscitur riuulus incrustans, qui lapides materia nigra, picea, sulphurea obducit, et pyritem cubicum sulphureum in lapide nigro calcareo
p. 181. secum ducit. In hac ditione, praeter plura alia, inprimis notari merentur salinae ditissimae, ad Aquilegiam et *Bevieux* reperiundae e pluribus fontibus compositae, quarum centum librae salis exhibent viginti quinque. Multum praeterea ibidem inuenitur salis gemmae, nec minus aqua sulphurea, quae sulphur copiose deponit. Hae salinae olim omni

anno

nno 38000 centenas ſalis, nunc vero vix 9-10000
ppeditarunt. In Valleſia ad oppidum Leucam ſi- p. 194.
e ſunt aquae Leucenſes et frigidae, et calidae;
riorum fons vnus in monte *auf der Alp* inuenitur,
lphureus eſt, et in cutaneis aliisque morbis ſalu-
ris, alter *fons virginis Mariae* dicitur, vere tan-
m ſcaturit et autumno ſicceſcit; poſteriorum
uinque ſunt fontes, prope Leucam prorumpentes
qua feruente, rubeſcente, pura, inodora, menſe
aio albida et turbida, ſpiritu vitrioli terraque mar-
ali impraegnata. Eandem fere indolem habent p. 197.
ermae Brigianae, attamen parum in vſu ſunt. E
acie congeſta montis Furcae ſ. Bicornis, quae in
b. XIV. delineatur, Rhodanus oritur, qui totam
ansgreditur Valleſiam, donec lacum Geneuenſem
tigerit. Hic arenam auream ſecum ducit, et e
cu modo dicto rurſus egrediens, quatuor circiter
oras vltra Geneuam, per ſpeluncam petroſam val-
e anguſtam ac profundam magna cum velocitate
uit. Prope oppidum *Champeiry*, non procul ab p. 221.
be St. Mauritii in Valleſia, cataracta inſignis, *Piſ-
vache* dicta, ſilentio non praetereunda eſt, vbi ſci-
cet aqua ab altitudine 800 pedum perpendiculariter
rupem obliquam deſcendit, tandemque Rhoda-
um petit. Iter ſuper montem St. Bernhardi ob
ius creberrimas moles niuis delabentis periculo-
um eſt.

In tomo IIdo, in nouem ſectiones diſtributo, de- T. II.
cribit Cl. Auctor montes glaciales praefecturarum
Ielueticarum in Italia ſitarum, ſ. partem niue ob-
ectam alpium Lepontiarum maiorum, deinde eos,
ui in pago Vrienſi inueniuntur, ſ. alpes Lepontias
inores, Rhaeticas poſtea, ſ. montes glaciales Gri-
num, additis iis, qui in pago Glaronenſi, Abba-
ſcellenſi, Schwiza, Vnterwaldenſi, et ditione
Ange-

Angelimontana notatu digni ſunt, tandem compa
rat montes glaciales Helueticos cum ſeptentrionali
bus. Vt horum nexus magis intelligatur, adieci
mappam geographicam pagorum Schwizae, Glaro
nae, Vriae, Abbatiscellae et Griſonum, in qu
ſimul indicantur montium tractus et nomina, ac mi
neralia ibi latentia. Tab. II. oſtendit pagi Vrienſi
montem *Gitſchenen*, atque eius glaciem coaceru
tam iuxta poſitam. Tab. III. ſiſtit eam molem gla
ciei, quae *Blümlisalpgletſcher* dicitur, ac ibidem re
peritur. Tab. IV. eam indicat, quae in Paradiſ
Griſonum ſub nomine *Rheinwaldgletſcher* occurrit
In tab. V. videmus congeſtam glaciem, quam Griſo
nes *Berninagletſcher* appellant, tandemque in tab
VI. delineatur glaciei congeries montis Abbatiscel
lenſis, *hohe Saentis* cognominati.

p. 11. In valle ſic dicta *Meythal* effoditur lapis lebetum
albogriſeus, fixus, e genere cretae cimoleae, pin-
guis, nec ab aqua ſoluendus, e quo ollae aliaqu
p. 14. vtenſilia apyra fabricantur. Accuratam hic inueni
mus deſcriptionem montis St. Gotthardi montium
que vicinorum ad hunc pertinentium, eiusque la
cuum et mineralium, nec minus originis variae flu
minum, Ticini, Vrſae, Rhodani ac Rheni, eorumque
progreſſus et vallium, quae tranſeunt, quae tamen
cum breuiter vix recenſeri poſſint, hic praeteri
p. 46. mus. In valle *in der Schoellenen* via per ſubterra
neum montis *Kilcherberg* ducit, nec procul ab hoc
deprehenditur pons diaboli, quae arcu maximo
vnam rupem cum altera coniungit, ſub eaque cata-
p. 60. racta inſignis eſt fluuii Vrſae. In loco *Unterſchae-
chen* in pago Vrienſi eſt balneum minerale ſatis cele-
bre ac ſalutare, quod olim calidae naturae fuerat.
p. 70. Incolae vallis Rheni in Rhaetia, *Paradiſum* dictae, ſunt
rudiſſimi, colore nigro flauo, propter clima valde fri-
gidum, et carne ouium frigore demortuorum viuunt

ac

ılmento, quod praeparant ex farina et ſale cum
qua feruente mixto, idque poſt colaturam loco pa-
is edunt. Prope *Splügen* ſcaturit aqua martialis, p. 78.
b nomine *Solierwaſſer* cognita, et prope *Madeſin*
ia acidulata; prope *Vogtswald* eſt fons tepidus ac
lutaris. Duplex origo Rheni hic accurate disqui-
tur. Porro notatur in valle Letſchia acidulus non p. 80.
u detectus; prope *Anders* balneum *rubrum* dictum, p. 90.
uod ſiſtit fontem ſulphureum frigidum; nec pro-
ıl ab hoc fons *niger*, aeſtiuo tempore frigidiſſimus,
ectatur. Alpes Iuliae Rhaeticae proferunt flumina p. 97.
onum et *Mairam*, in earumque radice gignitur fons
cidulus St. Mauritii, qui in paludoſo humo ebullit
ım ſpuma copioſa, et vitriolo martis imbutus eſt.
d pagum *Schuls* in Rhaetia duo fontes ſalini inue- p. 117.
iuntur, vnus purus, alter turbidus griſeus, quo-
ım vis purgans eſt; nec procul abinde ſeptem aci-
ıli fontes proſiliunt. Ditio *Brettigeu* dicta qua- p. 124.
ıor balnea egregia continet. Prope oppidum *Bal-
ers* prorumpit fons St. Catharinae tam copioſus,
flumen exhibeat, et in eius vicinia inuenitur ſic
ctum *Flaeſcherbad*. Ad villam Flemium plurimi p. 128.
uuli frigidiſſimi adſunt, quorum vſu incolae citius
ılui redduntur. In pago Glaronenſi in alpibus p. 134.
Vichlerberge appellatis inuenitur balneum *Wichler-
ad*, quod ſal, vitriolum et ſulphur continet, et in-
rimis vlcera ſanat. In monte Flimſenſe notari
ıeretur ſpelunca perforata St. Martini, *Martinsloch*
icta. In monte *Wepcha* conſpicitur balneum frigi- p. 136.
ıum, e glacie liquefacta exortum, quod *Krauchtha-
rbad* appellatur, et in morbis oculorum aurium-
ue ac arthritide commendatur. Pons *Bantenbruk*, p. 148.
ui duas immenſas rupes vno arcu connectit, valde p. 150.
otatu dignus eſt, vt et bina loca linctoria montis
Fiſmat, ſ. rupes, ſale ac nitro imbutae, quae a ma-
nis gregibus rupicaprarum, inprimis tempore ple-
nilunii

nilunii ac nouilunii, frequentantur et lambuntur, quae facile ibi capiuntur. Rupicaprae huius montis ſemper lapidibus bezoardicis, quos aliae gerunt, deſtitutae ſunt, ac vt plurimum gregatim inueniuntur, et ſemper cuſtodem exponunt, nec canibus, ſed inſidiis potius capiuntur, vel ad loca deiiciuntur,
p. 160. vbi non amplius effugere poſſunt. In monte *Suada* reperitur fons maialis, in quo nec ſapo ſolui, nec legumina coqui poſſunt, quod WILLISIUS et PLOOT acido eius vitriolico, HOFFMANNUS tartaro eius tribuit, WALLERIUS vero, cui aſſentitur Cl. Auctor, eius partibus conſtituentibus nimis
p. 162. craſſis adſcribit. Balneum minerale *Lochſeiten* parum adhibetur; crebrius frequentatur ac praeſtantius eſt balneum inferiorum Vrienſium, quod cuprum, martem, alumen, vitriolum et aurum continet. In pago Glaronenſi, qui vndecim horas longus et nouem latus eſt, tanta alpium fertilitas adeſt, vt ibi quindecim millia pecudum plurimaeque oues rupicapraeque nutriantur, ibique etiam praeparetur caſeus optimus *Schabziger* dictus, qui herbis odoratis, loto hortenſi, trifolio odorato, cet. mix-
p. 168. tus eſt. In monte *Gunzenberg* ad *Sargans* creſcit lignum duriſſimum et maxime ponderoſum, quod Cl. Auctor adſcribit exhalationibus mineralibus et ſuccis huius montis, quippe qui multas mineras martis continet. Thermae Piperinae oriuntur ad radicem montis *Galanda* dicti, nec ſaporem, nec odorem, nec ſedimentum habent; caloris ſunt mutabilis, leuitatis inſignis magnaeque efficaciae in
p. 178. morbis, ab acrimonia vel infarctu oriundis. In montibus pagi Abbatiscellae occurrunt variae ſpeluncae, quae cryſtallis, ſtalactytibus, lacte lunae, cet. incruſtantur, quarum praecipuae ſunt in monte *Camor* prope balneum *Kobelweis*; porro alia *Wetterloch* dicta; *wilde Kirchlin* prope Abbatiscellam; *Zigerloch*

in

ı monte *Altenalp*; alia in monte *Hohenfletſchen.*
ı monte *Kronberg* eſt locus linctorius *Kronblatten* di- p. 181.
tus, et fons mirabilis St. Iacobi, ob inſigne frigus
luberrimus; praeter ea varii fontes cuprei, ſa-
ni, ſulphurei aluminoſique ibidem deteguntur.
agi Schwizae mons *Mytenberg* ſ. *Schweuzerhöken* p. 186.
lim igniuomis fuiſſe videtur, ac in hoc pago etiam
requentatur fons frigidus *Rigibad* appellatus, in p. 190.
ephalaea, morbis renum et vteri praeſtantiſſimus,
ec minus balneum, quod *Rungengullerbad* nuncu-
atur, atque duo aciduli montis *Satelegg*. In pago p. 199.
'nterwaldenſi atque valle Angelimontana varii fon-
es maiales reperiuntur.

Finito tandem itinere montium glacialium totius p. 204.
Ielvetiae, Cl. Auctor hos montes cum illis regio-
um ſeptentrionalium comparat, iis nimirum, qui
ı Noruegia, Suecia, Islandia, Lapponia, Groenlandia,
Iouazembla, cet. ſunt, eosque quoad naturam, al-
itudinem, gradum congelationis, vel cum Helue-
icis conuenire, vel eos ſuperare, quoad fertilita-
em vero Helueticis multo inferiores eſſe iudicat.
Ii montes glaciales non oriri ſolent propter ſitum
erſus ſeptentrionem, cum Heluetiae montes, niue
btecti, magis verſus meridiem ſpectent, ſimilesque
t in aliis regionibus inueniantur, veras autem
auſſas eorum originis Cl. Auctor in tertio tomo vl-
erius diſquirit.

Tomus enim tertius continet ſeptem disquiſi- T. III.
iones, quarum 1) concernit ſitum, partes con-
tituentes, formam, pulchritudinem et altitudinem
nontium glacialium in genere, eorumque originem
ı ſpecie; 2) valles glaciales, campos glacie obte-
tos et congeries glaciei conſiderat, eorumque or-
um examinat; 3) de aetate montium glacialium;
.) de glaciei natura et differentia agit; 5) res acci-
denta-

dentales montium glacialium et glaciei coaceruatae
explicat; 6) vſum et 7) pericula horum montium
enarrat.

p. 1. *Disquiſitio I.* Totum nexum montium glacia-
lium diuidit Cl. Auctor 1) in montes petroſos, quo-
rum ſuperficies niue perpetua obtecta eſt, *Eisberge*;
2) in valles, glacie perpetua repletas, quas inter-
ſtitia eorum ſiſtunt, *Eisthaeler;* 3) in planities et
campos parietum horum montium, niue et glacie
nunquam liqueſcente tectos, *Eisfelder;* et 4) in gla-
cies congeſtas, quibus interſtitia eorum replentur,
Gletſcher. Priora pertinent ad partes eſſentiales
montium glacialium, quartum ad eorum acciden-
tales. Porro diuiduntur hae glacies congeſtae 1) in
montes, e mera glacie compoſitos, *Gletſcherberge;*
2) in ſic dicta *Eisſchründe*, quae in montium glacia-
lium interſtitiis gignuntur; 3) in parietes glaciales
p. 4. *Eiswände;* 4) in ſtrata glaciei *Eislagen.* Situs mon-
tium glacialium maxime quidem diuerſus eſt, al-
tiſſimi tamen Heluetiae montes verſus meridiem
ſpectant. Vt plurimum conſtant e ſaxo duro, in-
primis e petroſilice vitreſcente, altiſſimi autem e la-
pide quarzoſo *Geisbergerſtein* dicto, quem LIN-
NAEUS *ſaxum micaceo-corneum, granulis puculatum,*
p. 12. appellat, rarius e calcareo vel ardeſiis. Forma ho-
rum montium inprimis in illis lateribus maxime ac-
cliuis eſt, vbi flumina magna valles transgrediun-
p. 26. tur. Mons St. Gotthardi, nec minus ſic dictus
Iungfrauenhorn, atque *Furca* reliquos altitudine
ſuperant, quorum prior, ſecundum MICHELI cal-
culum, 2750 orgyas Gallicas, alter et tertius 2670
aequat, omnesque montes, ad niuem perpetuam
retinendam, ad minimum 1500 orgyas altitudinis
habeant, neceſſarium eſt, minores punctum con-
gelationis vix attingunt, nec niue ſempiterna te-
guntur. Cauſſa, cur nix et glacies perdurent?
eorum

rum ſitui altitudinique et inde pendenti aequali adui frigoris adſcribenda eſt, cum faſtigia eorum premum frigidioremque aerem attingant, quem is radii vix calefacere poſſunt, vnde vapores ad-endentes congelaſcunt. Eadem profecto eſt ratio ontium, niue tectorum, ſub zona torrida.

Disquiſitio II. Valles glaciales oriuntur, ſi aqua p. 46.
interſtitiis montium glacialium non libere efflue- poteſt, ſed quaſi in ciſterna colligitur, ibique in aciem mutatur, donec ad tantam altitudinem in-euerit, vt aqua ſuperflua liberius defluere queat.
impi glaciales in latis planis montium altiorum, p. 50.
erumque inter duos montes, interuallo plus mi-iſue plano coniunctos, inueniuntur ac oriuntur, nix interdiu ex parte liqueſcit et nocte rurſus con-laſcit, vt hinc ſenſim miſcela niuis et glaciei haec ana obtegat. Ex his autem partibus eſſentialibus ontium glacialium ſenſim enaſcuntur aliae conge-es glaciei accidentales, quas Cl. Auctor *glaſſaria* ſ. p. 53.
letſcher appellat, quarum Ima ſpecies *Gletſcherberg* tit molem glaciei in montis formam redactam at-e hoc modo efficitur. Scilicet ab altitudine mon-im, qui valles glaciales cingunt, aeſtate aqua vn-que defluit, qua moles glaciei ſenſim a lateribus pis tantopere ſoluitur, donec montis figuram ac-iirit, inprimis cum ſemper monte altiſſimo a ca-re meridionali defendatur. Species II. *Eiſchrün-* p. 59.
appellata, oritur, ſi aqua ex vallibus glacialibus valles inferiores defluit, congelat, easque ſen-n glacie, tanquam tegmine, obtegit. Haec aqua, rupem offendit, citius congelaſcit; ſin humum tilem tangit, ſerius in glaciem mutatur, nec vn-am in humo fertili glacies coaceruari poterit. m vero haec aqua per interualla tantum defluat, p. 61.
ec ſenſim ſulcos profundos ducit in hac lamina ciei, hinc generantur tandem ab incremento

perpetuo ſuperiori, et decremento inferiori, a
aqua defluente excitato, moles glaciales turrifor
mes, quae decreſcunt, quo magis glacies congeſt
increſcit. Haec tegmina glacialia ſuperius amplior
ſunt, quam inferius, hinc deſcendendo maiore
fiunt iſtae moles turriformes, cum aqua inferiu
p. 65. profundiores ſulcos ducat, quam ſuperius. Spec. II
Parietes glaciales oriuntur a defluente aqua valliun
glacialium, quae ſubito in parietem praecipitem f
niuntur, nec moles glaciales formant, et ob ſitur
ſoli, a quo defluens aqua proficiſcitur, et ob acce
ſum ſolis minus aequalem. Glacies vero horur
parietum e tubulis perpendicularibus conſtat, ne
p. 67. facile liqueſcit. Spec. IV. ſtrata glacialia ſiſtit, qua
vario modo generantur. Etenim, ſi valles glaci
les decliues finiuntur, nec aqua defluens ſufficien
tem quietem habet, vt congelaſcat, tunc tam di
progreditur, donec ad loca planiora accedat ibiqu
in glaciem conuertatur. Vel oriuntur niue di
perſiſtente, quae propter vicinos montes altiores
ſole plane liquefieri non poteſt, ſed interdum a plu
uiis induratur et ſenſim congelat; ad quae quiden
ſtrata augenda inprimis moles niuoſae ab alto dela
bentes plurimum conferunt. Sed procul dubi
plures etiam ſpecies glaciei accumulatae, a ſitu di
uerſo variisque rebus pendentes, inueniuntur. Re
futat deinde Cl. Auctor varias eruditorum opiniones
quae originem montium glacialium ſpectant.

p. 90. *Disquiſitio III.* Ab initio mundi montes ad
fuerunt, iique vel in aqua, vel eius ope, orti et coa
ceruati ſunt, quod ex theoria globi terreſtris, e
angulis diuerſis ſerierum montium ſibi oppoſitorum
eorum formis, ſtratis horizontalibus, mixtione, at
que corporibus naturalibus ibi incluſis, patet. Hel
uetia, quamquam altiſſima eſt regio Europae, ta
men quondam a mare obtecta fuiſſe videtur, ſiu

fueri

uerit in creatione, ſiue in diluuio, ſiue alio tem-
ore. Magna copia corporum marinorum in eius p. 93.
nontibus, vel altiſſimis, inueniuntur, ac inprimis
es ſingularis eſt, magnam copiam concharum ma-
inarum vnius eiusdemque generis reperiri, vti de-
nonſtrant v. c. ſtrata oſtreis plena prope *Heutligen*,
ornua ammonis in fodina ardeſiae nigrae prope
Meyringen, cochlitae, ſtrombitae, conchae Vene-
is, corallia, helicitae, cet. in ſtratis ſemper ſolae
eperiundae. Ex his vero ſtratis conchaceis, atque
x ſtratis ardeſiae, quibus mons *Scheideck* componi-
ur, non niſi in fundo maris generandis, concludit
l. Auctor, mare olim diu has regiones tegiſſe, et
ipſo diluuio ad alia loca tranſiiſſe. Tum enim, p. 108.
i Noſter cum SCHEUCHZERO putat, motus ter-
e circa axin ad tempus ceſſauit, hinc aquae ex al-
eis effluxerunt, punctum grauitatis globi terreſtris
utatum eſt, et mare littora transgrediens hanc
iiuerſalem inundationem effecit. Hinc autem ſu-
erficies terrae ſoluta, dirupta et ad alia loca dedu-
a eſt, ac noui montes vallesque, e ſtratis minus
dinatis et corporibus marinis plenis compoſitae,
iebantur.

Disquiſitio IV. Triplicem aſſumit Cl. Auctor p. 118.
eciem glaciei montium glacialium. In altioribus
im montibus eorumque ſummitatibus non gla-
es, ſed indurata tantum et maxime compacta nix
eſt, quae primam ſpeciem ſiſtit; altera in vallibus
campis glacialibus reperitur, quorum nix inter-
u liqueſcit et noctu congelat, vt lamellae glaciei
acae hinc oriantur; tertia in glaciei aceruis et de-
xu vallium glacialium inuenitur, firmiſſima eſt,
d parum pellucida. Omnes hae ſpecies duriores,
iores, conſtantiores et perfectiores ſunt glacie
lgari, ſed minus pellucidae. Cl. Auctor ex hac p. 124.
cie ſpeculos cauſticos fecit. Aqua huius glaciei

 multo

multo leuior et ſalubrior eſt vulgari, eaque in loco
clauſo demum poſt tres menſes turbida fit, nec niſ
poſt tres annos ſedimentum deponit tenue, viride
ſcens, terreum.

p. 132. *Disquiſitio V.* Montes vero glaciales et glacie
cumuli plurimis rebus accidentalibus obnoxii ſunt
cum ſaepe in montibus aequalis altitudinis nix non
aequaliter perduret, id quod inprimis tribuendum
eſt ſolo diuerſo, ſiue petroſo, ſiue fertili, ſiue mi
p. 134. neris referto. Inter accidentalia glaciei congeſta
porro referuntur fiſſurae, quae ibi ſaepe magn
cum fragore oriuntur, v. c. ſi nimis haec glacies pre
mitur a tegminibus glacialibus dependentibus, atqu
tum in loco debiliori, in quo nimirum maxime ret
netur, finditur; vel, ſi tegmen glaciale a defluent
aqua vel nimia pluuia ſurſum tollitur, aut ſuperiu
ab hac obtegitur, tunc venti occluſi tandem findun
hanc glaciem, ac ſaepe magno cum tremore; ve
ſi interdiu laminae glacialis fiſſurae aqua replentu
quae nocte congelat, atque tunc, ob eius ampliu
p. 140. ſpatium, lamina finditur. Alia accidentalia exh
bent venti et flatus, e fiſſuris aceruorum glaciei ex
euntes, qui plerumque pluuiam ac tempeſtates prae
p. 142. nunciant. Incrementum et decrementum huiu
glaciei etiam ad accidentalia eius pertinet, quipp
quae congeries glaciei, quamquam in dies maiu
ſpatium occupant, tamen inconſtanter quolibet an
no vel augentur, vel imminuuntur. Corpora pere
grina, quae interdum in fiſſuras glaciei accumula
tae illabuntur, vento ex his reiiciuntur.

p. 160. *Disquiſitio VI.* Vſus montium glacialium eſ
multiplex. Suppeditant enim toti Heluetiae aerem
purum, temperatum, ſanum, copioſis effluuiis ae
reis ac ventis. Originem praebent quinque flumi
num maiorum pluriumque minorum, quod duplic
modo efficitur; 1) ex aquis internis in his montibus

copioſe

piose contentis, quarum vapores a niue et glacie
lliguntur, inspissantur et in riuulos perpetuos
utantur; 2) vel ex montium, vallium et aceruo-
m glacialium glacie liquefacta; vel ex eorum spe-
ncis subterraneis, aqua plenis. Hyeme quidem
rum aquae hinc proficiscitur, nunquam tamen
ntes fluminum plane exarescunt. Praeterea su- p. 169.
entantur etiam flumina ab his montibus perpetua
idem, attamen moderata copia aquarum, ad le-
s hydrostaticas vlterius distribuendarum, eorum-
e celeritas progressus retardatur vel varia incur-
tione ac profunditate aluei, vel stagnatione aquae
lacubus, vbi simul depuratur. Hinc etiam ena- p. 173.
ntur fontes minerales ac thermae copiosae, quae
eorum radices prorumpunt. Cum enim isti
ontes contineant multas marcasitas, mineras sul-
uris et martis, alumen, ardesias, lithanthraces,
ae humectatae incalescunt: facile ab illis defluens
ua calorem constantem accipere potest. Nec
nus balnea frigida saluberrima ex his montibus
e atque glacie obtectis gignuntur, adeoque ipsa
ia glaciei congestae in plurimis morbis vtilissima p. 178.
, v. c. in dysenteria, diarrhoea, cephalalgia,
ontalgia, cet. ac negat Cl. Auctor, huic aquae tri-
endas esse incolarum strumas, quae potius ab vsu
iae tophaceae pendeant. Cl. LANGHANS ex
glacie liquefacta spiritum eduxit antiphlogisti-
n. Fontes periodici ab iisdem montibus profi- p. 180.
cuntur, iique vel vernali tempore profiliunt, et
finem aestatis exsiccantur, atque dicuntur *ma-
es*; vel quotidie interrumpuntur, ac *temporarii*
pellantur; vel incerto tempore fluunt, quibus no-
en *Hungerbrunnen* tribuitur. Priores e cauis sub-
rraneis nimis repletis aquam accipiunt, quae hye-
, vbi nix non liquescit, exsiccantur; secundi e
nilibus receptaculis aquam hauriunt, et vsque ad

 deple-

depletionem eorum fluunt; tertii vel a nimiis pluuiis ſuſtentantur, vel, iis deficientibus, exſiccantur,
p. 186. et in vtroque caſu annonam grauem indicant. Porro hic inueniuntur copioſa metalla mineraeque, v. c. cupri, plumbi, martis, ſulphuris, vitrioli, aluminis, quarum venae hos montes perreptant. Haec metalla hic facilius generari ſolent, ob duritiem rupium, quae vapores minerales melius recipiunt eosque diutius retinent ſub tegminibus niuis et glaciei.
p. 192. Subterraneae cryptae, cryſtallis incruſtatae, ſaepe ibidem inueniuntur, quippe quae non raro horum parietibus horizontalibus adhaerent, interdum tamen in luto pingui fundi cauernae latent. Hi ventres cryſtallorum cognoſcuntur e lapide petroſo *Geisbergerſtein*, et ex eius venis quarzoſis, quae ligamenta cryſtallorum dicuntur. Ibidem denique aluntur plurima animalia ferocia, v. c. vrſus, capricornus, ceruus, rupicapra, lupus, vulpis, caſtor, marmotta, cet. nec minus animalia volatilia, vt perdrix, tetrao, phaſianus, pauo, aquila, vultur, vpupa, cet.
p. 196. *Disquiſitio VII.* Varia etiam pericula cum his montibus glacialibus coniuncta ſunt. Vernali enim tempore venti, inprimis fauonius, tantopere ſaeuit, vt ſaepe domos deſtruat, atque, cum calidae indolis ſit, niuem liqueſcat et inundationes flumi-
p. 198. num excitet. Pericula eorum porro augent moles niuis, ab alto delabentes, *Schneelavinen* dictae, quarum tres ſpecies ſunt; prima *Windlavinen* conſtat e paruis moleculis niuis recentis, quae a vento ex altitudine montium hyeme deiiciuntur, et in delapſu ab adhaerente niue inſignem magnitudinem attingunt; ſecunda, *Schlag*, *Schloß*, *Grundlavinen* appellata, ſiſtit moles niuis inueteratae, quae hyeme pondere ſuo recta via cadunt et omnia, quae iis obuiam veniunt, deuaſtant; tertia dicitur *Staublavinen*

et

et niuem minus cohaerentem continet, quae delabens in puluerem ac vapores diſſipatur, vti aeſtate crebrius fieri ſolet. Priores omnia quidem obuenientia inuoluunt, facilius autem euitari poſſunt, cum directa via progrediantur, quam tertia ſpecies a vento dirigenda. Priores hyeme excitari ſolent ab omni re, quae aerem mouet, v. c. lapidum delapſu, ſono campanularum mulorum, clamore viatorum, pluuia, ventis, rupicapris, auiculis, cet. tertia vero aeſtate a leui aeris motu accidit, ſcilicet, ſi lamina glaciei, qua niues montium altiorum cohaerent, liquefacta eſt. Si cadit eiusmodi moles niuis, ſpectatores auertant faciem, ne ſuffocentur; ſi conſtat e niue indurata, ſuffocatio vix effugitur; facilius, ſi e recente niue compoſita eſt. Homines ab eiusmodi mole inuoluti, atque hinc effoſſi, frigidae aquae immergantur, vt corpus glacie obducatur, poſtea tepidae, tandem balneo calido, atque ſic plerumque refocillantur. Alia pericula proficiſcuntur a borea horum montium glacialium, quo homines mox rigeſcunt, indormiſcunt, ac miſere pereunt. Alia pendent a ſulcis ſ. fiſſuris profundis glaciei coaceruatae, quae ſaepe niue obtectae ſunt, in quibus homines illapſi ſine auxilio moriuntur, vario tamen modo ab incolis praecauentur. Ignes ſubterraneae horum montium interdum tremores terrae excitant ac montium partes deiiciunt, nondum vero montes igniuomi in Heluetia detecti ſunt. Tandem reiicit Cl. Auctor querelam conſuetam incolarum, qui credunt, magnam iſtius regionis partem ab his montibus glacialibus plane inutilem reddi, atque comparando incommoda eorum cum commodis, illa ab his quam maxime ſuperari putat, omniaque ad naturae leges prudentiſſimas, et ad declarandam ſummam Dei ſapientiam eſſe ordinata.

p. 207.
p. 210.

XIII.

An eſſay towards a complete new Syſtem of Midwifry, theoretical and practical. In four Parts. By JOHN BURTON, M. D. London, printed for I. Hodges, 1751. 8. Alph. 1. pl. 5. tab. aen. 18.

i. e.

Tentamen noui et completi ſyſtematis theoriae et praxeos artis obſtetriciae. Auctore IOH. BURTON, M. D.

Ex ſatis magna ſcriptorum, per hocce decennium editorum, atque ad artem obſtetriciam pertinentium, copia, quorum cenſuram deſiderare adhuc lectores noſtri facile poſſent, non dubitauimus prae caeteris commemorare opus hoc Cl. BURTONI, qui artem medicam in vniuerſum et in ſpecie illam chirurgiae partem, quae parturientibus auxilium promittit, Eboraci in Anglia exercet. Egregie enim illud teſtatur de Auctoris Cl. diligentia in ſcriptorum optimorum lectione, et de inſigni, quam tenet, artis theoria; licet de nouis inſtrumentis plurimisque artificiis, ab illo propoſitis et commendatis, fatendum nobis ſit, ea nobis vix videri ita comparata, vt aſſenſum poſſint mereri eorum, qui ipſi illa inſtrumenta adhibere tentauerint. Diuiſum vero eſt vniuerſum hocce opus in quatuor partes, quarum prima agit de pelui foeminarum, vtero, grauiditate, partu naturali, iisque, quae in illo agenda: ſecunda de grauidarum morbis, tertia de iis, quae in partu difficili, ſine obſtetricantis ope non abſoluendo, fieri debent, et quarta tandem de abortu et puerperarum morbis.

Ex

Ex pluribus vero vtilissimis obseruationibus, quas p. 1.
ber hicce comprehendit, praecipue nobis attentio-
e digna visa sunt ea, quae Auctor Cl. statim sub
itio de pelui foeminarum ossea diuersisque eius
imensionibus protulit, inprimis si comparantur
um iis, quae alio loco de diametro aperturarum
eluis superiore et inferiore, et dimensione capitis
oetus, eiusque ad aperturas hasce proportione
isputat. Os coccygis vix vnquam putat caussam p. 6.
artus difficilis esse posse, cum diameter aperturae
eluis inferioris, linea ab ossibus pubis ad os coc-
ygis ducta, maior sit distantia, quae est in supe-
iore apertura, inter summam ossium pubis partem
t os sacrum. Hinc quoque retropressionem ossis
occygis ope digiti, in vaginam immissi, quae ad ca-
ut ex inferiore apertura excutiendum vulgo com-
endatur, vt inutilem et noxiam reiicit, putatque
emper, si caput in inferiore apertura retinetur,
aussam huius morae positam esse vel in humero
ıpra ossa pubis adhuc haerente, vel in nimia introi-
us vaginae angustia, ob quam caput perinaeo ve-
ementer apprimitur. Exemplo gemellorum, quo- p. 59.
um alter iam in lucem erat editus demonstrat, ne-
lectam deligationem funiculi vmbilicalis, a placenta
ı vtero relicta propendentis, non nocuisse, neque
atrem vllam haemorrhagiam inde passam esse.
Narrat autem gemellos hosce habuisse duas placen-
as, a se inuicem plane distinctas. Nutritionem p. 71.
oetus in vtero solius funiculi vmbilicalis ope fieri
ontendit, et exemplum adfert foeminae, quae,
cet nullae plane sub partu aquae profluxissent, ve-
etum tamen viuumque foetum peperit. In partu p. 105.
aturali parturientis situm in dorso et latere reli-
uis omnibus praefert. Orificium vteri, si retro ca- p. 111.
ut foetus per illud transiens nimia violentia pre-
itur, tam valide interdum se contrahere solet, vt

 collum

collum foetus constringat eumque iugulet. Quam ob rem haec ipsa retropressio moderate tantum, vt Auctor suadet, instituenda est.

p. 120. Porro refellit Noster Cl. OULD, qui ab initio partus alium capiti, alium thoraci foetus situm tribuit, vt ex eius opinione facies foetus non versus os sacrum conuersa sit, sed ad latus, aurisque vna anterior ossa pubis, altera posterior os sacrum respiciat, atque hac ratione minor capitis diameter minori diametro superioris aperturae peluis, maior maiori respondeat. Docet enim foetus mentum semper thoraci eius appressum esse, neque vllam adesse vim, quae sub partus initium, hanc mutationem inducere possit; porro situm ab OULDIO vt naturalem descriptum, praeternaturalem esse, et partum difficilem inde reddi, cum caput, hac ratione situm, orificium vteri non satis expandere valeat.

p. 163. In partu ex nimia aperturae peluis angustia difficili, statim post primum aquarum effluxum versionem instituit Noster. Docuit enim eum experientia in hac partus difficilioris specie, caput foetus, si partus agripparum in modum absoluitur, facilius ex angusta pelui protrahi, quam si partus naturali ratione capite praeuio absoluitur. In versione nunquam foetum vnius tantum pedis ope extrahere tentat, vti alii iubent, sed semper alterum quoque pedem quaerit, atque ad caput in agripparum partu excutiendum conuersionem faciei ad latus, et digitorum, manu ita immissa, vt dorsum eius ventrem foetus respiciat, adplicationem ad aures, vt optima

p. 199. adminicula commendat. Contendit illam speciem peruersi situs foetus, in qua abdominis pars anterior se digito explorantis offert, pedes vero extensi in rectum sunt, fictitiam tantum esse, pedesque, abdomine ad orificium conuerso, semper eius lateribus appressos et flexos esse. Ceteras vero regulas

in

n verſione foetus obſeruandas omnes, cum in compendium vix redigi queant, praeterimus.

De inſtrumentorum autem vſu in partu difficili, nanus auxilio non abſoluendo, tenendum eſt, Au-ctorem Cl. vncos plane reiicere, cum volumen ca- p. 211.
pitis per inſtrumentum et manum augeatur, vncus vero verticem capitis ex axi peluis dimoueat et ma-ier facile laedi poſſit. Neque magis fauet vncis duobus, forcipis in modum iunctis, quos delineat, cum ex eorum vſu facile perinaeum dilaceretur. Reiicit quoque vſum, qui ante aliquot annos in An- p. 215.
glia inprimis inualuerat, inſtrumenta ferrea obducendi ope corii, ſpirae in modum circa illa ducti, cum rugae facile oriantur, corioque madefacto iterum ſiccato, illud rigidum et aſperum fiat, et liquores intra corium penetrantes chalybem rubigine fficiant. Forcipis vſum ſaepe dubium, nonnun- p. 218.
quam noxium eſſe aſſerit, eandemque ſententiam de perforatoriis plurimis fert, tandemque nonnulla nſtrumenta noua proponit, quae tamen ex noſtra uidem mente vſui, ad quem a Noſtro commen-antur, minus apta iudicanda ſunt. Primum ex is eſt perforatorium vaginae incluſum, quod extra-torem dicit, cui alae duae vnciformes adfixae ſunt, quae vna cum perforatorio in cranium immiſſae, ancea retracta proſiliunt, et oſſibus caluariae adhae-rentes extractioni capitis inſeruiunt. Alterum eſt p. 277.
lia extractoris ſpecies, ex quatuor vncis compoſi-a, qui etiam a ſe inuicem ſeparantur, vt aquilae pedem fere referant, quod inſtrumentum ex PA-REI inſtrumento, pes gryphi dicto, natum eſſe vide-ur. Huius quoque inſtrumenti ope, placenta poſt partum retenta, orificium vteri clauſum, cum vnguibus clauſis glandem fere referat, aperit et placentam protrahit. Tertium eſt grallae ſiue fulcri ſubalaris p. 255.
pecies, qua, ſi brachium foetus ſe offert, ſub ala eius adpli-

adplicata, foetum reprimi ſitumque eius ita corrigi poſſe ſibi perſuadet, vt verſio commode inſtitui poſ-
p. 383. ſit. Quartum tandem eſt ſpecies forcipis recti, ad caput inclauatum excutiendum, quam omnibus aliis praefert. Dolores nimis vehementes poſt partum difficilem oriundos praecaueri vel tolli poſſe contendit, manu obſtetricantis in vterum immiſſa et rotatorio quodam motu ita circumducta, vt grumi ſanguinei, intra ſinus vteri retenti, qui dolorum cauſſa ſunt, a manu et vtero ipſo, lente ſe contrahente, in cauitatem vteri exprimantur et ex hac ipſa cauitate manus demum ope protrahantur. Quod ad tabulas aeneas, huic libro iunctas, attinet, earum multae ab aliis ſumtae ſunt. Reliquae continent varias figuras, quae pertinent vel ad inſtrumenta ab Auctore propoſita, vel ad vteri deſcriptionem anatomicam, vel ad diuerſas ſpecies peruerſi ſitus foetuum in vtero. Minime tamen illas Smellianis aequiparandas eſſe, nemo negabit.

XIV. A

XIV.

Letter to WILLIAM SMELLIE, M. D. containing critical and practical Remarks upon his Treatise on the Theory and Practice of Midwifry. By IOHN BURTON, M. D. London, printed for W. Owen, 1753. 8. pl. 17. tab. aen. 1.

i. e.

OH. BURTON, M. D. Epistola ad GUIL. SMELLIE, M. D. continens varias obseruationes criticas et practicas in eiusdem tractatum de theoria ac praxi artis obstetriciae.

Encomia, quibus Cl. SMELLIE liber de theoria et praxi artis obstetriciae, de quo alio lo- ad lectores retulimus *), in diario *Monthly Re-ew* dicto ornatus fuit, et vituperationes, quas Cl. RTONI tractatus, quem quoque indicauimus, ibi-em expertus est, ita commouerunt animum viri ctissimi, vt peculiari hacce epistola SMELLII erita deprimere, praestantiamque libri sui demon-ratam facere Cl. Auctor decerneret. Nos quidem, amquam etiam hoc exemplo didicimus, quan-m plerumque in eiusmodi scriptis polemicis, ab mulationis atque inuidiae potius, quam veritatis udio profectis, iniuriae aliorum famae ac meritis ri soleat, quippe etiam hic Cl. BURTON, SMEL-UM iniuste saepe reprehendere videtur, leues-e errores nimis amplificare; tamen nec hoc ne-mus, BURTONI in SMELLII librum animad-rsiones saepe quoque bono fundamento niti, multa-

*) vid. Comment. nostr. Supplem. P. II. p. 195 sq.

multaque huic epiſtolae ineſſe, quae obſtetricantibus omnibus ſcitu maxime ſint vtilia futura. Cum vero ſpatium hiſce relationibus praeſcriptum vix patiatur, vt omnes animaduerſiones atque ſingula capita ordine recenſeamus, in quibus Cl. BURTON a Cl. SMELLIE diſſentit; praecipua ſaltem adduxiſſe ſuffecerit, addito paſſim noſtro de iisdem iudicio, paucis tantum verbis expreſſo.

p. I. 56. Prima et grauiſſima reprehenſio, quam Auctor contra Cl. SMELLIE profert, verſatur circa hiſtoriam artis obſtetriciae et catalogum auctorum, qui de ea ſcripſerunt, qua in re SMELLIUM ſaepe erraſſe, multaque omiſiſſe vel non accurate expreſſiſſe, recte Noſter aſſerit. Inprimis autem id agit vt oſtendat, SMELLIUM auctores ipſos, quos adducit, non legiſſe, ſed plurima ſumſiſſe ex SPACHIO, FREINDIO, et LE CLERC. Dum vero Cl. BURTON ad hunc defectum ſupplendum nouum catalogum ſcriptorum, a SMELLIE omiſſorum, adducit, ex hoc nouo catalogo non ſine veritatis ſpecie coniecerit aliquis, ipſum quoque Cl. BURTON eundem ex aliis, et niſi vehementer fallimur, ex Cel.

p. 23. HALLERI methodo ſtudii medici exſcripſiſſe. Gra

111. uia omnino argumenta Auctor Cl. adfert contra methodum a SMELLIE commendatam, qua ille in foetu debiliore vel mortuo ſimili non reſpirante in lucem edito, funiculum vmbilicalem non ligat, et placentam in vtero adhuc per aliquod tempus relinquit, aut ſi ea ſubito vna cum foetu egreſſa eſt, eam vino tepido fouet, vt vis circulationis in foetu au

p. 32. geatur. Neque minori cum iure obliquitatem vteri, quam SMELLIE quodam loco negauit, licet alibi eandem pro vera agnouerit, fortiter defendit.

p. 48. Idem quoque valet de reprehenſione methodi, qua

183. Cl. SMELLIE in haemorrhagiis grauidarum, quae vltimis geſtationis menſibus accidunt, vterum tan

tum

um aperit et aquarum veſicam rumpit, ipſam au-
em verſionem non inſtituit, ſed reliquum partum
aturali modo naturae abſoluendum relinquit. Mi- p. 51.
oris momenti eſt defenſio Cl. LA MOTHE, con-
ra SMELLIE, qui eundem in ſuo libro hoc nomi-
e accuſauerat, quaſi eos tantum caſus commemo-
aſſet, qui fauſtum exitum habuerunt, ſtudio vero re-
iquos ſilentio oppreſiſſe.

Anatomicas deſcriptiones a Cl. SMELLIE da- p. 74.
as omnes acriter reprehendit, qua in re omnino ei
oncedendum eſt, illas, ſi ad ſubtilioris anatomes re-
ulas exigantur, erroribus non deſtitutas eſſe. At-
amen vix putamus, deeſſe in iis aliquid, quod ob-
tetricanti ad excolendam artem ſuam neceſſarium
it. Coccygis oſſiculum parum mobile eſſe, vlterius p. 80.
dhuc Noſter confirmat et artificium, quo illud a
nultis retropremitur, inutile arbitratur. Atque eo-
em modo ſentit etiam de deſcriptione ſitus foetus
n vtero a Cl. SMELLIE data, diuerſaque huius
tus pro diuerſis grauiditatis temporibus mutatione.
Negat caput infantis iam ſexto menſe ad octauum
ſque ab obſtetricante, explorationem inſtituente,
angi poſſe, putatque caput ſemper per omnem
grauiditatem fundum ſpectare, ſub initium vero par-
us ad orificium deſcendere, atque hoc tempore,
uo ſupra os ſacrum deſcendit, illud ab rotundo
ubere huius oſſis delabi et ad latus conuerti. Mi- p. 103.
nime concedit Noſter, chorion cum interna vteri ſu-
erficie cohaerere, a qua illud muco quodam in-
eriecto ſeparatum eſſe aſſerit; aut placentam ex p. 107.
arte ſeparatam cum vtero iterum quodammodo
onglutinari poſſe. Acriter quoque vt inutile et
oxium reprehendit artificium a SMELLIE com-
mendatum, in ea partus ſpecie, quae retardatur a
funiculo vmbilicali, circa collum foetus circumuolu-
o, qui efficit, vt poſt quemuis dolorem caput ex
orificio

orificio iam expreſſum iterum adſcendat, vbi Cl. SMELLIE duobus digitis recto inteſtino immiſſis ſemper caput, durante dolorum acceſſu, retinet, ne
p. 109. iterum adſcendere poſſit. Negat quoque orificium vteri, capite iam in lucem edito, circa collum foetus ſe contrahere et partui abſoluendo impedimento eſſe poſſe, qua in re Cl. BURTON illis, quae in tentamine, de quo paulo ante retulimus, aſſeruit *),
p. 111. repugnat. Errat quoque Noſter, dum contra Cl. SMELLIE negat, dolores ad partum in plethoricis accelerari poſſe venaeſectionis ope, quod tamen frequenter fieri et ratio ſuadet et experientia docet. Magis nobis placent, quae contra artificia profert, quibus Cl. SMELLIE placentam aut caput abruptum extrahere tentauit, in quibus potiſſimum fortiorem compreſſionem abdominis puerperae, quam SMELLIE ab adſtante vult exerceri, vt noxiam damnat. Tuſſim vero, quam multi obſtetricantes puerperis ad placentae expulſionem exercendam ſuadent, tantopere noxiam iudicare vix poſſumus, licet concedamus, parum tantum ex hac re commodi exſpectari poſſe.

p. 118. Accedit tandem ad verſionem, de cuius vſu et periculis multa notatu haud indigna adfert, eiusque vſum forcipis vſui multum praefert. Putat enim forcipis applicatione cerebrum foetus ita comprimi, vt ei pereundum ſit, compreſſionemque talem longe vehementiorem eſſe ea, quam caput foetus educti verſione per anguſtam peluis aperturam patitur. Plures tamen ſub verſione, quam ſub forcipis adplicatione infantes perire, res eſt noſtris obſtetricibus experientia comprobata. Iubet quoque Cl. Auctor, vti iam alio loco fecit, vt in omni peluis anguſtia ſtatim verſio inſtituatur, atque narrat, ſe ipſum hac ratione

*) vid. Eſſay p. 111.

tione infantes viuos in lucem protraxiſſe, quo-
m capita circumferentiam 19 pollicum ha-
bant.

Vrget dolores, quos patitur puerpera, dum per-
ratione volumen capitis foetus minuitur, vt prae-
ntiam huius artificii magis dubiam reddat, cum
men notum ſit, verſione dolores vix minores a
ierperis generari. Nouam porro faſciam, ſtilo ela- p. 133.
co munitam, ad caput excutiendum proponit, quae
Smelliana parum differt *), atque vbi de forcipis p. 136.
plicatione disputat, ſaepe res leuiſſimi momenti
nquam grauiſſimos errores reprehendit, v. c. dum
MELLIE vas, aqua calida repletum, in cubile por-
re iubet, cui inſtrumenta immittit, cuius aquae
pores puerperae lethales futuros eſſe Noſter pu-
t. Forcipem Cl. SMELLIE Noſter puerperae
imo ex eo nocere putat, quod, cum dimenſiones
is non ad diuerſam dimenſionem partium in di-
rſis foeminis adaptari poſſint, ille puerperam, cu-
partes anguſtae ſunt, facile laedere queat, et
nde, quod corio obductus ſit, cuius rei noxam
loco declarauit. Hinc Cl. BURTON, quam
e propoſuit forcipis ſpeciem, Smelliano longe
eferendam iudicat, vti et ſuam methodum adpli-
di eam, quam cum Smelliana comparat. Ca- p. 144.
infantis, ſupra aperturam ſuperiorem poſitum,
cipis ope, vt vult Cl. SMELLIE, retrudi paullu-
et ita dirigi poſſe, vt minor capitis diameter
iori aperturae diametro reſpondeat, dubium No-
quam maxime videtur.

Forficis Smellianae vſum quoque damnat, quia p. 160.
ſine operculo intra vterum dimittenda foret,
que adeo facile laedere, vel in perforatione ipſa
anio degliſcere, aut, brachiis expanſis, vterum
vulne-

*) vid. Supplem. P. II. p. 209.

vulnerare poſſit; porro etiam, quia aperturam non ſatis magnam efficiat, vt digitus vel vncus vix per illam inferri poſſint. Praefert etiam, vti vbique, ita etiam hic artificia et inſtrumenta ſua, extractorem
p. 178. ſcilicet, eiusque adplicationem longe faciliorem et breuiorem eſſe Smelliani perforatorii vſu, comparatione harum methodorum facta, probare annititur. Capite in agripparum partu retento, digitos non ori immittit, ſed alio artificio vtitur, quod in *tentamine* ſuo iam explicauit. Caput et humeros, dum in verſione pedes quaeruntur, non violentia quadam reprimendos eſſe docet, cum vterus hoc modo laedi poſſit, quod et de omnium remediorum externorum adplicatione in haemorrhagia, partum inſequen-
p. 227. te, valet. In meconii expulſione leniora purgantia reiicit, et potu tantum diluente et clyſmatibus eius excretionem promouere tentat. Adnexa eſt defenſio prioris libri Auctoris Cl. aduerſus iudicium, quod Auctores diarii *Monthly Review* dicti, de eo tulerunt. Addita quoque eſt tabula aenea, in qua faſcia illa, ſtilo elaſtico inſtructa, quam Auctor ſuperius propoſuit, et varia inſtrumenta ALBUCASIS et PARAEI delineantur. Inter illa eſt *forceps longa et terſa* RUEFFII, quam Auctor in explicatione figurae falſo PARAEO adſcribit.

XV. Dag

XV.

Dagbok öfver en Ostindisk Resa, Åren 1750. 1751. 1752. Med Anmärkningar uti Naturkunnigheten, främmande Folkslags Språk, Seder, Hushållning, m. m. På fleras Åstundan utgifven af PEHR OSBECK, Kongl. Sv. Vettenskaps Societetens Ledamot. Jämte 12 Tabeller och afledne Skepps-Predikanten TORÉNS Bref. Stockholm, tryckt hos Lor. Ludv. Grefing, på dess egen bekostnad, 1757, 8 mai. Alph. 1. pl. 2.

i. e.

Diarium super itinere in Indiam orientalem annis 1750, 1751, 1752 instituto, complectens obseruationes, quae ad historiam naturalem, peregrinarum gentium linguas, mores, vitae genus etc. spectant, editum complurium exhortatione a PETRO OSBECK, additis 12 tabulis et litteris b. TORÉN, sacerdotis naualis.

Praefuit Reu. Auctor, per tempus modo indicatum, rebus sacris in nauigio Suecico, Indiam orientalem, Cantonum nominatim Chinensis regni, petente, obeundis. Quae in hoc itinere obserua- notatu digniora cuiuscunque argumenti, litteris diligenter mandauit, quo et ipse animum in nauigatione protracta moraque taedii plena recrearet, et patrios lares redux haberet, quod ad incrementum scientiarum offerret. Quod vero solet in remotiores regiones per mare peregrinantibus accidere, vt praeter locum sibi praefixum ad alios necessi-

tate ducti in itinere appellant, alios insuper ben
multos, licet e longinquo, salutent: hoc Nostro quo
que contigit. Vnde factum, vt, quum nauis Suecia
Gothoburgi valedicens, cursum per mare Hispa
nicum ad portum Gaditanum flecteret, inque e
vrbe mora capta, insulas Canarienses, tum Bona
Spei Caput praeteruеheretur, postquam deniqu
per aliquot dies ad insulam Iauam substitisset, absqu
vlla vlteriori mora iter in Chinam conficeret; su
reditum vero Iauam iterum, dein Ascensionis insu
lam tangeret: nata Nostro gratissima opportunita
est, sciendi, quo stimulatur, desiderium demulcen
di. Hoc vero licet non vna tantum in re defixum
teneret: naturali tamen scientiae plurimum dedit
tam propria in eam propensione, quam Cl. Equiti
A LINNE', cuius institutionibus in academia fruitu
erat, incitamentis inuitatus. Nec in hoc camp
trita modo et iam pluries indagata collegit, sed mu
ta antea cognita curatius definiuit, alia plane nou
detexit, iamiam in honorem inuentoris ab Ill.
LINNE' libro specierum plantarum titulo insign
to et systemate naturae excepta. Prolixiores au
tem eorum omnium descriptiones hoc ipso oper
comprehenduntur, quarum pleraeque latino idio
mate concinnatae sunt. Huius generis obseruatio
nibus nobis vnice hic loci inhaerere licet, quas
vt reliquas omnes, sparsim mixtimque secundum
dierum seriem exarauit; quod scribendi genus id a
minimum commodi habet, quod grata varietat
animum delectet.

Initium narrationis fiet ab iis, quae Auctori i
Hispania, inprimis Gadibus et vrbe *Puerto de Sant*
p. 12. *Maria*, memoratu digniora obuenerunt. Ibiden
stipa tenacissima loco cannabis pro conficiendis fu
nibus nauium adhibetur, qui ipsi tantae firmitati
sunt, vt picis liquidae litura non indigeant. Hae
Noste

oſter referens ſimul Elymum auenarium pro eo-
m ſcopo, periculi cauſſa, commendat. Ex ea-
m ſtipa etiam pauimentorum tegmina texuntur.
xiae cardinalis pabulum capſici fruteſcentis ſemina p. 16.
cuntur eſſe. Matrimonia adeo mature apud Hi- p. 20.
anos ineuntur, vt puero 14, et puellae 12 anno-
m coniugii ius concedatur. Origano cretico Hi- p. 30.
ani non ſolum cibos ſuos condiunt, ſed eius ma-
am partem, ad Chinenſes, quibus in deliciis eſt,
nsuehunt. Lignum, quod combuſtioni in aedi- p. 33.
s inſeruit, non menſura, ſed pondere venditur,
sque genera ſunt lignum oleae, pini Hiſpanicae,
vt Noſtro relatum, quoque ſuberis. Fumus ta- p. 36.
ci infantibus aeque, ac adultis gratiſſimus, ad quem
em hauriendum, omiſſa fiſtula, conuoluta folia,
eadem conciſa et chartae immiſſa, vſurpant.
gnis laudibus Noſter ſpartium monoſpermum p. 39.
pe mare creſcens, praedicat, cum ad arenam
uem, vento nimium obſecundantem, compeſcen-
n, tum ad paſtum commodum capris concilian-
n, quibus accedit vſus ramorum loco vinculorum
vinciendis variis rebus, et totius plantae, ad
bram capris ſuibusque, ſolis calore grauante, im-
tiendam. Folia crithmi maritimi ſub eſu carnis p. 40.
e, acetarii loco, ſunt. Citrus medica, auran-
n et ſinenſis plerumque iuxta ſe inuicem in hor-
collocatae reperiuntur. Quarum arborum cul-
ad tantum faſtigium fertur ibidem eſſe euecta,
ortulani hoſpitibus ſuis fructum offerre queant,
rum vna pars ex malo citreo, altera ex aurantio,
a ex ſinenſi conſtet. Phoenix dactylifera hinc p. 41.
in media parte hortorum, et ad monaſteria ſa-
oſtro occurrit. In vinetis autem amygdalus
munis, et in campis ampliſſimis olea. Creber p. 4[illegible].
agaues americanae fit non ad ſepes modo, ſed
mis ad varia texturae genera. Dolores quoque

impoſitis foliis aſſatis, et luem veneream ſucco ra-
dicis apud Americanos curari, Auctori narratum
p. 45. eſt. Ita et cactus opuntia in aggeribus aptum mu-
p. 47. nimentum praebet. Arundinem donacem crebro
ad ſcipiones et virgulas piſcibus capiendis idoneas
adhibent. Ex foliis chamaeropis humilis ſcopae
nectuntur eademque ad vincienda varia commoda
ſunt, radix vero eius recens in cibum vertitur.
Obuiam Noſtro venit alicubi ſylua pinea horti in-
ſtar ſepibus ex agaue circumdata, quod raritatem
pini indicat. Vnde et ciſtae ex hac arbore, in qui-
bus mala citrea transmittuntur, pretio ſaepe ipſa
p. 50. mala ſuperant. Nomine Saltamatas veniunt gryl-
lae quaedam inſignis magnitudinis in arboribus de-
gentes, quae ipſa inſecta facile non attentos ſatis
auis ſpecie fallunt. Eſt et alia gryllarum ſpecies,
p. 52. quam Hiſpani in peculiaribus caueis alunt. In in-
ſula *Puerto de Santa Maria* detexit Noſter plantam a
nemine ante viſam, verbaſcum OSBECKII.

p. 62. Mora per 10 hebdomadas in Hiſpania facta, iter
continuatum eſt. Improuiſo vero accidit, vt ad
lat. 33 gr. 15 min. vpupa, Suecica auis, naui men
ſe martio aduolaret, comitemque per plagam inſi
p. 65. gnem ſeſe adiungeret. Haud procul ab inſulis Ca
narienſibus piſcis iſte volans, exocoetus, ſeſe con
ſpiciendum dedit. Gratior vero non potui
non eſſe Noſtro aduentus hirundinis madidae
quum de commoratione hirundinum per hiemem
p. 66. lucem accendat. Sepia loligo non minus ac exo
coetus volandi vi inſtructa eſt. Chinenſibus ferun
p. 70. iſtam in cibum tranſire. Ampla ſquali conduct
(*Hay*), qui ex primariis piſcibus rapacibus eſt, legi
tur hiſtoria. Vix eius, niſi pars caudae proxima
comeditur; cutis vero ſub nomine *Chagrin* tanto no
tior eſt; et quae in ſinubus duobus ſuper oculis col
ligitur materia alba et ſpiſſa, ad menſes pellendo

vſu

surpatur. Socium sibi continuum habet scom-
ri speciem, qui praedam illi monstrare credi-
ır, vtpote quum ipse squalus segnioris natu-
ıe sit.

Viciniam Capitis Bonae Spei nunciauit procella- p. 75.
a capensis, quae ad lat. 33 gr. 16 min. magna co-
ia aduolauit. Sub lat. gr. 34, quo peruenit nauis
6 maii, ob frigus aëris insigne vestimenta hiema-
ı induere oportuit. Procellariae aequinoctialis p. 77.
luentus a nautis futurae tempestatis indicium
ıbetur.

Plantarum auiumque Iauanensium accurata legi- p. 91.
ır descriptio, licet dolendum, Auctori nostro mo-
) per breue tempus in insula commorari, nec nisi
tremam eius oram visere licitum fuisse. Inter
rpes coccum nuciferam eiusque nucem, tam
ıoad structuram, quam vsum varium fuse persequi-
.r. Accedit succus huius arboris ad praeparatio-
em liquoris arrack. Nec medica arboris virtus
inus insignis est. De vespertilionibus id singulare p. 105.
ırrat Auctor, quod semper vesperi ex insula Su-
atra in Iauam sese conferant, redituri proximo p. 107.
ane. Auem, diomedea piscatoria dictam, radici,
ıasi nauigio insidentem, vento fuisse propulsam ob-
ruauit. Vorax istud praecipue pinguedinis inse- p. 109.
um, blatta orientalis, ex India Gothoburgum
im translatum fuit; cuius gratissima praeda cimex
ctularius censetur, adeo vt, nisi ipsa esset metuenda,
ro cimice domando inseruire posset.

Quae nunc sequuntur ad Chinam pertinent, quo
uctor, 5 mensibus exactis, postquam portum Ga-
tanum dimisisset, peruenit. Eximia multa de
atu regni Chinensis, de gentis sagacitate et astutia,
onetis, computandi ratione, opificiis, de nauium
inorum et scapharum constructione et vsu apud
ındem, de commercio Europaeorum etc. recen-

 sentur,

ſentur, ſed, quod dolemus, a ſcopo noſtro aliena. Hinc, vt hucusque factum eſt, praecipua capita, quae naturalem cognitionem locupletant, excutie-
p. 128. mus. Oryza abundantiſſime Cantoni colitur et, annonae caritate orta, aliquot millia hominum huc al-
p. 134. licit. Lacertae Chinenſis tanta eſt in ſcandendo dexteritas, vt aulaea papyracea, parietibus affixa, ſumma
p. 144. velocitate aſcendat. Pharmacopolia Cantoni perquirens nunquam obſeruauit Noſter diuerſorum medicaminum miſcelam; ſed ſimplicia modo, ſine formula, ab aegris ſunt quaeſita. Radicem ninſi et ginſeng animaduertimus, Auctorem pro vna eademque habere; cuius ſemiuncia, quum Auctor Cantoni verſaretur, 30-48 ſemiunciarum argenti puri pretio vendebatur. Confirmat quoque bonam huius partem ex America transferri, licet Chinenſes vilioris eſſe virtutis Americanam, lucri ſine dubio cauſſa, aſſeuerent. Dolet vero, ſe tam ob inſcitiam Chinenſium in deſcriptione morborum et plantarum, quam ob nimiam taciturnitatem, nec raro falſas narrationes, nihil certi de virtute medicamentorum ex-
p. 149. plorare potuiſſe. De Chinenſium perſpicacia, qua omnia in ſuum commodum vertere norunt, vel hoc teſtari poteſt, quod tonſores ſedulo capillos et barbas pro agris ſtercorandis colligant. Hi homines, vt curſum ſanguinis quibusdam in morbis accelerent, fricant caeduntque corpus aegri pugnis, brachiaque aliosque artus extendunt grauiter. Diſtincti iſti catena, variis inſtrumentis inſtructa et humeris geſtata, in plateis incedunt, officia ſua in vnguibus praecidendis et pilis narium et ſuperciliorum
p. 151. reſecandis vltro offerentes. Ex oryza vinum iſtud aduſtum ſamſu parant, non vero, vt multi exiſtimant, liquorem arrack dictum, quem Chinenſes ex Belgio emunt, ſiquidem cocci nuces, ex quibus arrack fit, hic loci non creſcant. Laudat vero Noſter

Nofter eorum in liquorum fpirituoforum vfu abfti-
entiam, adeo vt ne vllum ebrium per totum tem-
us, quo inter iftos vitam degit, obferuauerit. Mo- p. 157.
chus veficis inclufum Cantonum Tonkino affertur.
Varia ifta theae genera et modum ciftis eam im- p. 158.
nittendi curate Nofter defcribit. Difcrimen inter
heam boheam et theam viridem in vftulationis
oliorum diuerfa ratione confiftere modo arbitratur,
t ad hanc laminam cupream, ad illam autem lami-
am ferream adhiberi. Rhabarbari radices recen- p. 162.
es Cantoni vidit, vnde probabile, non procul ab-
inc crefcere. Paucis verbis repetit Auctor, quae
le fructus arboris arecae mafticatione nota funt.
Auium nidus, vt in officinis dicitur, coloris albi et
nftar ichthyocollae pellucidus pro cibo, vtut pre-
iofo, inferuit. Feminae, loco manicae pelleae p. 170.
(*Muffe*), vt frigus hieme auertant, manibus cotur-
icem tenent. Vngues, quos vilioris fortis homi-
nes praecidunt, praeftantioris fortunae homines
bere crefcere finunt, noctuque thecis ex ligno
bambu tegunt. Infantibus pauperum fructus cucur- p. 172.
bitae lagenariae (*Calabaff*) alligatur, vt, quodfi fub
matrum, eos in fuo dorfo geftantium, in fcaphis
negotiis in fluuium inciderent, fundum non petant.
Narrat quoque Cl. Auctor, quoniam ob nimiam
hominum copiam, alimenta haud raro deficiunt,
parentibus veniam effe datam puellas minores in flu-
uium proiiciendi; quod fi fit, alligant tamen fru-
ctum dictum, vt ab homine ditiori et mifericordia
moto vitae poffint difpendio eripi. Pueri autem,
quos enutrire parentibus non fuppetit, impenfis pu-
blicis aluntur. Papyrus Chinenfium maxime vul- p. 174.
garis ex cortice interiori arboris bambu conflatur,
valdeque tenuis eft, vnde penicillis ad litteras in ea
exarandas vtuntur, atramento, Tufch intinctis.
Virgas quoque, quibus criminis accufati homines p. 182.

p. 187. caeduntur, ex dicta ſtirpe ſumunt. Cibis ter vel quater per diem vtuntur, eisque ſimpliciſſimis, ſed largis. His quoque ranae, et vt quidem retulerunt, equorum, canum, gliriumque carnes inſeruiunt.

p. 188. Ouium cornua exigua, earumque caudae breues et latae ſunt, et ex mera fere pinguedine conſtant. Ob earum culturam neglectam pretio maiori veneunt. Suibus inſignior, quam in Europa, fertilitas eſt, minorque ſordities, vnde inſtar canum in aedibus aluntur. Vt et hic exſtet Chinenſium aſtutiae ad lucrum faciendum exemplum, referre iuuat, quod haud raro pennas gallinarum vulgarium arte criſpent, vt pro gallinis criſpis (*purrhöns*) habeantur.

p. 190. Oeconomiam, in primis agrorum et hortorum culturam, commendatiſſimam ſibi Chinenſes habent, imperatoris exemplo et incitamento inflammati. Ex culinaribus plantis multae ſunt, alias non obuiae; quarum ſequentes praeter oryzam, cannam ſacchariferam et tubera conuoluuli botatos memorantur. Legumina dolichos ſinenſis, ex quo ferculum caſeum figura referens paratur, et phaſeoli max, fructus trapae bicornis, fructus komkatt, qui ſpecies citri eſt, fructus quidam ai-qua dictus, fructus pariter auerhoae bilimbi, aliusque fructus plantae lim-tjes, latjes, cuſſambii vt videtur RUMPHII, muſae paradiſiacae, mangiferae indicae, pſidii guaianae, ſinapis orientalis, fructus oleae chinenſis, radices nympheae nelumbo, bambu, dioſcoraeae alatae, arachis hypogaeae, zingiberis, tubera eſculenta, braſſica chinenſis, folia conuoluuli reptantis, piperis betles, agarici chinenſis. Ex plantis vero apud nos etiam vſitatis ſunt, piſa, fructus mali ſinenſis et citri grandis, variaque pomorum genera, cucurbitae, melones, cucumeres, allia varia, radix raphani ſatiui, rapae longae, dauci albi, ſpinacia, apium

pium dulce. Aqua nulla alia, quam ex fluuio hausta Cantoni exſtat. Ad quam gratiorem reddendam heam pro potu incoquunt. Theae infuſum absque ſaccharo et lacte bibunt. Vinum chinenſe ex fructu pauſio dicto exprimitur, qui cenſetur creſcere in conſueta vite vinifera. Quoniam autem ingratum eſt, ex Europa alia vinorum genera magna copia transferuntur. Cereuiſia nulla coquitur. Nec coffea hactenus genti arriſit. p. 196. p. 197. p. 197.

Inter morbos magis iſtis familiaris eſt caecitas, quam abſit, vt ab oryza cum aliis multis Auctor deriuaret, vt potius vapores ex ſtercoribus aſcendentes, halitus vernicis acres, fumum ex accenſis lignis diis dicatis aëra replentem aliaque accuſet. Plerique tamen caeci, inde a natiuitate viſu priuati, reperiuntur. Phthiſis pulmonalis glutine ex pelle aſinina, oki-ao dicto ſanari dicitur. Frequens quoque malum vlcera et bubones ſunt.

Lignorum defectum ad focos carbones ſupplent. p. 201. Omittere oportet nos catalogum iſtum plantarum Chinenſium, quarum multas Auctor prolixe deſcripſit, alias nomine modo indicauit, cancellis nobis praefixis impeditos. Qui ipſi nec permittunt aues, piſces, inſecta etc. reperta attingere. Auicennae officinalis fructu, pharmacopolis anacardium orientale nominato, litteras ſuas pannis goſſypinis et mucciniis inſcribunt, quae ne deleantur, dum adhuc madent, calce vina inſperguntur. Digna imitatione Europaeorum ſunt, quae de humatione mortuorum Noſter recenſet, quod ſcilicet nunquam niſi extra vrbes ſepeliantur. p. 207. p. 211.

Ob eximiam rei herbariae ſcientiam, in honorem Auctoris, planta quaedam Osbeckiae chinenſis nomine ab Ill. A LINNE' nuncupata eſt, lyſimachiae maxime affinis, quam et ipſe Cantoni detexit et fuſa hic deſcriptione inſtruxit. In colica cum p. 213.

ſpecie

ſpecie quadam theae infuſa potatur, ad diſcutiendos vero tumores et hernias fomentum eius appli-
p. 226. catur. Piſcis, diodon ocellatus, valde venenatus
p. 231. pro arbitrio ſuo corpus inflare valet. Bäckea fruteſcens, in memoriam Ill. Regis Sueciae Archiatri nomen gerens, abrotanum refert et veſtimenta effi-
p. 232. caciter contra inſectorum vim tuetur. Rhamnus thea egenis loco theae verae eſt. Linum valde raro in China occurrit. Et plantarum ſiliquoſarum ne vnicam quidem; nec vllum Auctor ſcorbuto af-
p. 242. fectum vidit. Artemiſia vulgari contuſa vlcera ſanant. Pix Chinenſibus ignota eſt, cuius vero loco ad nauium rimas obturandas adhibent gluten quoddam ex caſſytha filiformi contuſa calceque miſta. Mucilagine huius plantae capiti illita, incrementum capillorum accelerari credunt. An Croton ſebiferum planta iſta ſit, ex qua candelae parentur, dubium adhuc relinquit.

p. 265. Mercibus neceſſariis intra 4 menſes et aliquot dies comparatis nauis reditum parauit. In quo iterum Noſtro contigit in inſulam Iauam exſpatiari, et largam ſtirpium meſſem ex ſylua denſiſſima, ſpinis confertiſſima et tigridum aliarumque ferarum caterua munita, reportare. Creſcentem ibi inuenit palmam baculum, cui arundo ſic dicta Hiſpanica (*Spaniſches Rohr*) ſcipionibus inſeruiens debetur.
p. 271. Ibi etiam creuit epidendron amabile, odore florum omnibus fere reliquis plantis praeſtans, quibus floribus ornari nonniſi principum feminis in inſula Ternata datum eſt.

p. 286. In itineris continuatione ſubſtitit per aliquod tempus nauis ad Aſcenſionis inſulam torridam iſtam atque ſterilem, gratam tamen nauigantibus ob teſtudinum ad eiusdem littora reperiundarum copiam, quarum captura hic delineatur. Denudata iam reperitur arboribus, quas vero olim adfuiſſe docent

variae

variae earum partes, iamiam in lapides induratae. Capris abundat a Gallis quondam illuc adductis, quae vero ad ſedandam ſitim aquae inopia preſſae nihil praeter portulacam habent. Glires autem, poſtquam DAMPIERII nauis appelleret, ſedem fixerunt, aues piſcesque inſecta varia rariora ibidem inuenit, paucas vero ſtirpes, quarum antiſtat reliquis pretio ariſtida aſcenſionis. Teſtudines hic maximae ſunt, ita vt vna pondus 500 ad 700 libras aequet, et ſufficiat praeſidio 130 hominum ſatiando. Caro griſeo vel nigro colore inſtructa, et vna cum teſtudinum ouis editur. Numerus ouorum vnius teſtudinis vsque ad 5 vel 600 ſupraque aſcendit. Sub lat. 22 gr. p. 303.
copia fuci natantis appropinquauit naui, quam ex America appulſam exiſtimat inſectis, cochleis, piſcibusque variis hic nominatis refertiſſimam. Inſtar acetarii aceto condiri ſolet. Tandem Noſter ad finem iunii 1752 vna cum naue ſaluus incolumisque Gothoburgum reuiſit, poſtquam ex 132 iſtis hominibus, qui ex patria cum illo diſceſſerant, 8 in via interiiſſent.

Litterae TORENII affixae commercio cum p. 317.
Ill. A LINNÉ enatae ſunt, et varia rei naturalis et politicae Chinenſis regni, Suratae, inſulae Aſcenſionis, et aliarum regionum momenta illuſtrant, quoad plurimam partem in itinerario OSBECKII memorata. Vſus eſt Auctor ſcribendi genere eleganti et faceto, et licet pauca, quae ad hiſtoriam naturalem pertinent, ea aſſiduitate concinnata ſint, quae elucet in hominibus, huic ſcientiae toto animo deditis, dignum tamen iudicauit meritorum in hoc campo acutiſſimus arbiter, Ill. A LINNÉ, ob ſtudium impenſum plantasque conquiſitas, cuius memoria poſt fata Torenia planta reuiuiſceret. Semina p. 397.
glycines narrat Noſter Suratae ponderis genus eſſe in auro et margaritis librandis. Ibi mauſoleum

de

de re herbaria meritiſſimi viri V. REEDE TER DRAKENSTEIN ſcrutatus epitaphii partem deſcripſit; vitaeque alio fato certe digniſſimae finem maleuolorum arte acceleratum percepit.

Plantae, quarum effigiem Cl. OSBECK ſculpendam curauit, ſequentes ſunt: bäckea fruteſcens, osbekia chinenſis, pteris ſemipinnata, vtricularia bifida, pteris vittata, heliᴄteres anguſtifolia, trichomanes chinenſis, rhamnus lineata, barleria criſtata, gerardia glutinoſa, carpeſium abrotanoides, clerodendron fortunatum. Accedit hiſce imago holuthuriae velificantis et ſcombri duᴄtoris.

XVI.

Berättelſe om Koppors ympande, öfverlämnad till högloſlige Kongl. Sundhets-Commiſſionen af DAVID SCHULTZ, M. D. Stockholm, tryckt uti Konigl. Tryckeriet, 1756. pag. 119. 8.

i. e.

Narratio de inſitione variolarum, auᴄtore DAVIDE SCHULTZ.

Ex praeſtantiſſimis eſt, qui hucusque de hac materie prodiere, libris, in quo, quicquid ad inſitionis artem rite peragendam, commendandamque ſpeᴄtat, optimo ordine et diᴄtione maxime concinna Cl. Auᴄtor explicuit, tam ſua, quam aliena experientia adiutus. Vt nimirum tanto exquiſitiorem nobiliſſimae huius artis cognitionem adipiſceretur, regiis impenſis iter Londinum ſuſcepit, in qua vrbe verſatiſſimorum in arte virorum manu, in noſocomio praecipue magno iſto, inſitioni dicato, inſi-

insitionem peractam vidit, posteaque in patria crebro exercuit. Quae hisce adiumentis obseruauit, iuncta optimorum auctorum lectione, mox post reditum typis euulgauit, sermone quidem continuo, eo tamen, vt in 6 sectiones, in quot etiam Cl. MURRAY versionem *) huius libri germanicam diuisit, commode dispertiatur. Prima (a pag. 5 ad 24) de optima corporis ad insitionem subeundam indole agit; secunda tempus maxime opportunum definit (ad pag. 31); tertia praeparationem corporis declarat (ad pag. 44); quarta ipsam chirurgiam tradit (ad pag. 62); quinta decursum morbi arte excitati; secundum dierum seriem, et quae postea molienda, complectitur (ad pag. 90); sexta difficultates insitioni oppositas remouet (vsque ad finem).

Ne vero, quum serius, quam meretur, de hoc opusculo referamus, taedium repetitione rerum iterata sequentibus annis experientia confirmatarum pariamus: subsistendum nobis videtur in obseruationibus quibusdam singularibus ponderis insignioris.

Obesos homines plerumque benignis variolis gaudere Cl. Auctor expertus est, quod et confirmat auctoritate Cl. HADOW, qui homines ponderis librarum 260 (18 *Stones pond. Angl.*) felici cum successu insitioni subiecit. Vlcera pone aures et exanthemata capitis nihil in artis successu, obseruante Ill. A ROSENSTEIN, et SCHULTZIO Nostro, mutarunt. Morbillos quoque aeque ac variolas per tempus sine turbis latere, vterque manifeste cognouit. Nec malus fuit in scrophulosis insitionis euentus. Verum rachitide affectos repudiat, licet Cl. ARCHER Nostro praesente puerum rachiticum admit- p. 6. p. 15. p. 16. p. 17.

*) Inserta haec est promptuarii Hamburg. Vol. 26. Parti primae et secundae.

admitteret, in quo quidem modo 5 variolae emerſerunt, ſed ſuccedente poſtea febricula et bubone ſub axilla. Chloroticas puellas excludit, ſiquidem has in naturalibus quoque variolis poſtea febre lenta corripi notauit. Scorbutici, etſi aegrius inſitioni ſubmittantur, naturalem tamen morbum haud raro feliciter ſuperarunt. Exſtant hic quoque varia probi euentus apud homines venerea labe inquinatos exempla, qui ante inſitionem luem ſtudioſe celaue-
p. 20. rant. Qui vero ſpirituoſis potibus dediti ſunt, hos ſine exceptione ab iſto beneficio arcet, annuente
p. 21. expertiſſimo ARCHER. Sed tanto minus in rheumatiſmo obnoxios ſeueritas huius legis cadere debet, quum in Anglia quartus fere quilibet homo
p. 23. malo illo afficiatur. Facilius deuicerunt variolas inſititias paullo ante ex febre intermittente conualeſcentes. Profligatam plerumque fuiſſe febrem iſtam variolis accedentibus, aliquando vero, loco febris ſuppuratoriae incidiſſe, non minus cognouit.

p. 25. In diptychis mortuorum, quae Londini concinnantur, id vitii committitur, quod, licet variolae ibi aeſtate rariſſimae ſint, eorum tamen, qui hocce morbo hieme moriuntur, magna pars in diptycha aeſtiua transferuntur, vt nimirum vulgi metus mitigetur.

p. 33. Efficaciam pilularum praeſeruantium Ill. A RO-
p. 34. SENSTEIN debitis laudibus extollit. Ab Ill. PRINGLE autem de experimento a ſe facto certior euaſit, quo cinnabaris in corpore humano ſolutio adhuc magis confirmatur. Nempe cum ſaliua variisque partibus animalium atque vegetabilium commiſcuit, et calori commiſit, illi ventriculi haud abſimilem; quo ipſo adſcendit, praecedente fermentatione, odor ſulphureus. Aethiopem mineralem nonnunquam ptyaliſmum excitaſſe, Ill. Archiatri

A RO-

A ROSENSTEIN et BAEK Noſtro narrarunt. Vtut vero diaetam probam in praeparando corpore commendet: a nimio eius rigore tamen, ne debilitatem faceſſat, abſtinere medicum iubet noxamque, additis exemplis, vlterius demonſtrat. Pediluuiis praeparationis tempore ROSENSTEINII commendatione valde fauet, qui non tam ab iis reuulsionem ad pedes, quam emollitionem cutis auctamque tranſpirationem exſpectat. p. 37. p. 40.

Filum inſitioni deſtinatum mauult in ſcatula lignea, quam vitro ſeruari, et antea ſiccari ad focum iubet. Nam et Cl. WALL et FOTHERGILL aperto vitro foetorem admiſſis naribus ſenſerunt. Horum poſterior inſtrumentum Noſtro a pharmacopola quodam ad inciſionem peragendam inuentum, et inſtrumentum ſcarificatorium referens, ſed vna modo lanceola inſtructum, monſtrauit. Qui praerogatiuam inſitionis vulneris beneficio tribuunt, hoſce et obſeruatione ſingulari et argumentis Cl. Auctor refellit. Nempe in puella Londini iam ante eruptionem vulnus omnino coaluit, ſubſequentibus tamen optimae notae variolis; nec hoc ipſum pus effundere ante eruptionem variolarum vel ſuppurationem ſolet. Inunctionis puris varioloſi vis inertior, quam alias ſolet, Londini in aedibus, quo derelicti infantes nutriuntur, reperta eſt; qui tamen modus variolarum impertiendarum ob multa generatim incommoda merito reiicitur. p. 44. p. 53. p. 55. p. 60.

Senſus et geſtus ebrii quaſi hominis die 8 poſt inſitionem, quo plerumque morbus primum ſeſe exſerit, adeo vulgaris eſt, vt famuli in noſocomio Londinenſi ſtrepitu inſolito imminentem morbum praeſagiant. Vsque ad tempus illud, quo librum nunc Cl. SCHULTZIUS exarauit, nunquam variolas contiguas, multo minus confluentes, ex inſitione exortas, obſeruauit. Narrauit Noſtro Ill. A p. 65

ROSENSTEIN, infantem quendam octennem inſ
tioni ſubiectum, nonniſi die 10 in morbum incidiſſe
13 vero die variolas emiſiſſe. Ptyaliſmum in anci
la 22 annorum poſt inſitionem animaduertit, quam
uis non ſupra 120 v. 150 variolas numerari poſſent
p. 81. Bubonibus ſub axilla exortis, diu aperturam differ
diſſuadet, ne in pectoris cauum pus eructent, quo
quondam tradit, ROSENSTEINIUM in infante na
turalibus variolis iisque non malignis decumbent
p. 88. obſeruaſſe. Hic idem Ill. Vir recens nati infanti
corpus cruſtis et cicatricibus varioloſis diſtinctum ſe
mel obſeruauit.

Sollicite comparauit Noſter computos homi
num variolis inſititiis cum iis variolis naturalibus de
mortuorum. Sub hoc negotio procliue maxim
fuit in calculos Londini in noſocomiis factos delabi
Contra quos vero poſtea Cl. DE HAEN *) dubi
nonnulla mouit, ſed a SCHULTZIO, interpret
Cl. MURRAY **) diluta. Finem egregiae commen
tationi elegantiſſimis Cl. BOLAINE verbis impo
nit, quibus et nos ſubſcribimus: Natura expoſcit
ratio probat, religio permittit inſitionem vario
larum.

*) Ration. med. Tom. IX. p. 290.
**) Hiſtoria inſitionis variolarum in Suecia p. 141.

XVII. I

XVII.

e alimentis farinaceis. Dissertat. inauguralis. Auctore IOH. SCHEUCHZER, Heluceto Tigurino. Lugd. Batau. 1760. 4. pl. 5. tab. aen. 1.

Vegetabilium farinaceorum, eximio vsu corpori humano inseruientium, quinque classes Auctor nstituit, in quarum prima cerealia sic dicta enurat, copiosissima semina, vel in spicis, vel in iu- suppeditantia, qualia sunt: *triticum*, *hordeum*, *ale*, *auena*, *milium*, *zizania*, et variae *polygoni* cies, ex quibus omnibus decorticatis, et modino subiectis, optima praeparatur farina; qui- subiunxit *rumicis*, *melampyri*, *sesami*, et *holci* nnullas species, simili vsu sese commendantes. era classis continet plantas leguminosas, quarum nina, vel immatura adhuc vna cum valuis suis co- ntur, vel adulta, et exsiccata farinam praebent, uti *phaseoli*, *lathyri*, *viciae*, *pisa*, *dolichos etc.* tertia classe recensentur plantae partim indige- e, partim exoticae, ex quarum radicibus farina eparatur alimento conducens; sic enim *curcumae undae* radix, pariter ac *dioscoreae oppositifoliae* fa- am exhibent, sagou haud dissimilem, ex *cichorei*, *zonerae*, *conuoluuli batatas*, *helianthi tuberosi*, *inacae satiuae* aliarumque plantarum radicibus ex- atis, variaque arte praeparatis, farina educitur. arta classis sistit plantas, quarum semina, in nuci- vel durioribus capsulis recondita, indolem ha- t farinaceam, quales sunt, *trapa*, *amygdalus*, *ans*, *corylus*, *cocos*, *pinus*, *pistacea*, et semina ntarum cucurbitacearum. *Pini syluestris* cortex nali tempore deglubitus, siccatus et tostus, a

Dalekarliis in farinam redigitur, ex qua panis ipſ
familiaris praeparatur. In quinta demum et vltim
claſſe *palmae* enumerantur, ex quarum medulla al
mentum iſtud farinaceum, ſagou dictum conficitu
Omnes hae plantae commemoratae emolumento h
minum tanto magis proſpiciunt, quanto praeclari
eſt earundem nutriendi facultas, quam vt Cl. A
ctor comprobet, partes conſtitutiuas farinaceoru
disquiſiuit, et ex earum cum partibus hominis co
ſtitutiuis affinitate, facillimam digeſtionem, aſſim
lationem, et inde conuenientiſſimi nutrimenti ind
lem declarat. Praecipue autem fuſius in pan
tanquam praeſtantiſſimi cibi farinacei deſcriptio
moratur, ſingula non ſolum momenta, quae
eius praeparationem ſpectant, indicans, ſed diu
ſam quoque eius naturam, diuerſamque nutrien
virtutem, ex diuerſitate granorum, farinam ſuppe
tantium, prouenientem, explicans, quae aut
omnia ad artem piſtoriam magis pertinent, qu
vt eorum mentionem hic facere poſſemus. Ac
ta icon ſiſtit *zizaniam aquaticam* LINN. qu
Auctor eam ob cauſſam delineauit, quoniam
eius ſeminibus farinaceis panis confici poteſt, alim
to inſeruiens.

XVIII.

raité des Accouchemens, contenant des observations importantes sur la pratique de cet art; deux petits traités, l'un, sur quelques maladies de matrice; et l'autre, sur les maladies des enfans du premier âge; quatre memoires, dont le premier a pour obiet les pertes de sang dans les femmes grosses, et les trois autres sur les dépôts laiteux, par M. PUZOS, Chirurgien de Paris, et de l'Academie Royale de Chirurgie. Corrigé et publié par M. MORISOT DESLANDES, Docteur Régent de la Faculté de Médecine de Paris. Precedé d'une dissertation de l'éditeur, sur un point interessant, relatif aux Accouchemens et suivi de la traduction d'une dissertation latine de M. CRANTZ, Médecin Allemand, sur la rupture de Matrice. à Paris, chez Desaint et Saillant et P. Ac. le Prieur, 1759. 4. alph. 2. pl. 18.

i. e.

ractatus de arte obstetricia continens obseruationes magni vsus ad praxin huius artis. Auctore Cl. PUZOS.

Quod multis quidem eorum operum accidit, quae posthuma in lucem eduntur, vt non sa- respondeant famae et doctrinae Auctoris sui, n vel nondum satis limata et perpolita, vel haud o ab imperitis manibus parum digne tractata sint; ninime euenisse videmus huic libro Cl. PUZOS,

 longo

longo artis obſtetriciae exercitio, variisque in com
mentariis chirurgorum Pariſienſium editis libell
celeberrimo. Cum enim poſt mortem Cl. PUZO
theoria artis obſtetriciae orta ex innumeris fere ol
ſeruationibus, per longam annorum ſeriem collecti
vna cum annotationibus de variis morbis mulieru
et puerorum, nondum ita abſoluta eſſet, v
nulla amplius admota manu, in lucem prodire po
ſet; curam eius in ſe ſuſcepit Cl. GERVAIS diſc
pulus Cl. PUZOS, qui etiam nonnulla addidi
Quum vero et negotiorum multitudine in hoc lab
re impeditus fuerit, traditus tandem eſt Cl. MOR
SOT DESLANDES, qui dicendi genus et ordine
hinc inde mutauit, nil vero, quod praxin artis att
net, ex ſuis addidit. Quae quidem res ita ceſſit f
liciter, vt dignum tandem Auctore ſuo opus in l
cem prodierit. Additae vero etiam ſunt huic ope
duae Auctoris diſſertationes, quarum vna nondu
publicata fuerat; aliaque inſuper de quibus omn
bus nunc paullo vberius ad lectores referre opera
pretium eſſe ducimus.

p. 1. Initium facit praefatio Cl. Editoris, in qua h
p. 17. ſtoriam operis refert. Sequitur tunc eiusdem Vi
Cl. diſſertatio quaedam, in qua demonſtratur, prob
poſſe medicum aliquem tenere chirurgiam et arte
obſtetriciam, licet illas artes ipſe non exercea
Quae diſputatio eum fortaſſis in finem inſtituta e
vt fidem ſibi conciliet Auctor, ſe medicum editione
libri, ad artem obſtetriciam pertinentis, commod
omnino in ſe potuiſſe ſuſcipere. Cuius rei demo
ſtratio in Gallia, vbi medicorum vulgus parum d
hac arte ſcire ſolet, magis neceſſaria videbatu
quam in noſtris terris, vbi vtraque artis ſalutar
pars minus a ſe inuicem disiuncta eſt. Tande
p. 53. elogium Cl. PUZOS auctore Cl. MORAND ſequ
tu

tur, quod ex volumine tertio commentariorum academiae chirurgicae Parisinae sumtum est.

Ipse vero tractatus de arte obstetricia viginti et tria capita continet, in quorum primo ossa peluis, vagina vteri et partes genitales externae pariter, ac internae omnes, solo vtero excepto, describuntur, quatenus ad artem obstetriciam relationem quandam habent. Explicatur itaque harum partium omnium vsus, quem in corpore sano praestant, additaque est descriptio praecipuorum morborum, quibus illae affici solent. Gibberosos facilius partum edere iis, quae rhachitide laborarunt, ita Noster defendit, vt doceat spinam tantum incuruari quarto vel quinto aetatis anno, vbi ossa peluis iam formata sunt; rhachitidem autem oriri primis aetatis annis et ossium substantiam ita laedere, vt in foeminis, quae rhachitide laborarunt, licet omnia reliqua ossa debitam figuram recuperauerint, semper peluis ossa aliquantum distorta remaneant. Ad quod malum augendum multum confert hoc, quod eiusmodi puellae fere semper sedeant, et ossa peluis corporis pondere magis adhuc comprimantur. In vniuersum autem caussas, ob quas deterior peluis conformatio effici possit, diligenter Noster explicat. Ossa pubis in symphysi sua in partu diduci putat. Secundum caput agit de vtero ipso, quem ita fabrefactum esse Cl. PUZOS ostendit, vt perfecte respondeat consilio, ad quod ita formatus est. Collum vteri, quod alias in partu euanescit, in abortu excludendo multo longius ait fieri, vt saepe ouum, quod abortu reiicitur, fere totum in illo haereat, et digitus totus in vaginam immitti possit, qua illud continetur. Orificium vteri longe facilius ab interna parte, quam ab externa aperiri primus sine dubio confirmat. Porro pergit ad varias mutationes et motus describendos, quos vterus

p. 1.
p. 17.
p. 20.
p. 26.

exercet, expanſionem ſcilicet, quae in grauiditate contingit, et contractionem. Expanditur autem vterus vi viua liquidi, in ouo contenti, quod aequaliter in omnem ſuperficiem vteri internam preſſionem ſuam exercet, et ex reſiſtentia vteri contra hanc expanſionem magnam partem ſymptomatum Noſter deducit, quae prioribus menſibus grauidis mo-
p. 30. leſta ſunt. Disputat deinde de vi muſculoſarum fibrarum earumque antagoniſmo inter ſe, oſtenditque fundum robuſtiſſimam eſſe partem, orificium vero debiliſſimam, inprimis, collo vteri ſenſim euaneſcente, vltimis grauiditatis temporibus. Hoc vero ſi ab exteriore parte aperitur, digito obſtetricantis inſignem reſiſtentiam opponit, quae adiuuatur vi
p. 33. reliquarum fibrarum vteri omnium. Cauſſa dolorum ad partum poſita eſt in contractione fibrarum ad definitum quendam gradum extenſarum. Vtero autem rotundiore facto et collo euaneſcente, orificiique reſiſtentia hac ratione quoque debilitata, debilior tandem pars fortiori fundo cedit, atque orificium iam dilatatur. Vires autem fundi ſemper, durante partu, augentur, pro ratione, qua plures fibrae dum ouum et foetus prodeunt, vi ſua fundi contractioni accedunt, vt ſub vltimis doloribus vis eius maxime inſignis ſit, et orificium paullulum apertum citiſſime praeter omnem exſpectationem in debitam magnitudinem extendatur.

p. 37. Tertio capite de menſtruis disputat, FREINDII potiſſimum theoriam ſecutus. Adiicit, vterum inter omnia abdominis viſcera illud eſſe, quod ſine metu inflammationis plurimum ſanguinis per aliquod tempus in ſubſtantia ſua continere poſſit, vaſis vero ad certum gradum extenſis, fibras irritatas contrahi et catamenia profluere. Parietes vteri, durante grauiditate, tenuiores fieri putat. In ſuppreſſione catameniorum cum alio morbo vniuerſali coniuncta,

iuncta, semper ad morbum illum non vt effectum, sed vt caussam huius suppressionis respiciendum esse monet, qua sublata, etiam effectus facilius tolli poterit.

Signa grauiditatis, de quibus quarto capite disputat, cognoscuntur vel ratione tantum, inprimis prioribus mensibus, vel sensibus. Priora incerta sunt. Hinc fusius quinto capite de praecipuo grauiditatis cognoscendae auxilio, exploratione scilicet, disputatur. Concedit tamen Auctor vel illam non semper sufficere exacto de statu vteri indicio ferendo, inprimis vero nihil eius ope ante tertium grauiditatis mensem cognosci. Instituit vero illam hac ratione vt digitum indicem, vaginae immissum, orificio vteri applicet, alteram vero manum abdomini et fundo vteri, supra ossa pubis eminenti, imponat, et ita vterum sursum deorsumque premendo de pondere et magnitudine eius iudicium ferat. Facilius tamen hoc in macilentis, quam in obesis fieri posse concedit. Porro de explorationis vsu in partu et ad varios morbos vteri cognoscendos disputat. Ad vitam foetus in vtero cognoscendam palma vtriusque manus vterum comprimit, vt foetus in angustius spatium coactus se moueat, et ita motu suo se viuere ostendat. Sextum caput de grauiditate inscribitur, quam Auctor Cl. in bonam siue veram, malam siue spuriam, et falsam vbi nil vtero inest, et foemina tantum putat se grauidam esse, diuidit. Exponit deinde de grauiditate vera in specie. Licet post haemorrhagias saepe abortus sequatur, tamen nonnunquam Cl. PUZOS obseruauit, tales per omnem grauiditatem accidisse, neque tamen abortum insecutum esse. Situs quoque in dorso, qui in omni vteri haemorrhagia commendatur, non semper proficuus est, vt Cl. Auctor viderit, aegras demum, postquam e lecto surrexerint, conualuisse. Si post

p. 52.
p. 55.
p. 67.
p. 70.

foetus abortiui exclusionem membranae vna cum placenta restant, suppuratio priorum medicum ita fallere potest, vt putet, placentam quoque suppuratione dissolutam esse, licet ea integra adhuc in vtero supersit. Exponit itaque Auctor signa, quibus pus, e membranis ortum, ab eo placentae distingui possit. In fine de expulsione et extractione placentae foetus abortiui exponit.

p. 73. Septimo capite de morbis grauidarum Cl. Auctor breuiter tantum disputat. Symptomata grauidis molesta oriuntur vel a plethora, vel a resistentia, quam vterus foetui, a quo distenditur, opponit. In vniuersum magna eorum pars tertio vel quarto grauiditatis mense sponte cessat, si vterus viuum foetum continet, non aeque, si molam aut foetum mortuum includit, cum plethora, sanguine copiosius nunc ad foetum transeunte, et vteri resistentia consuetudine et adfluxu humorum, fibras eas emolliente, minuatur. Vomitus grauidarum vel biliosus est, matutino potissimum tempore accedens, vel alimentorum. Prior venaesectionem et potum, acrimoniam bilis diluentem, exigit, posterior venaesectionem et lenia carminatiua. Nonnullae grauidarum, vomitu suppresso, peius se habent, atque in vniuersum obseruauit Noster iis grauidis felix puerperium contingere, quae saepius vomitum istum expertae fuerint, cum ille primas vias a cruditatibus egregie purget, vt itaque vomitus tantum tunc supprimen-
p. 79. dus sit, si grauidas nimis debilitat. Exponit deinde de doloribus infimi ventris grauidis molestis, in quorum sedem et caussas sedulo inquirendum est, cum eae in diuersis speciebus valde differant. Oriuntur nonnunquam ab vtero, distentionem suam moleste ferente, qui venaesectione leuantur. Haud raro in grauidis renes ob compressionem et sanguinem spissum, illos transeuntem, nephritide afficiuntur.

Si

Si a faecibus aluinis induratis oriuntur colici dolores, tartari emetici paruam dosin sali medio purganti iunctam egregios effectus praestare obseruauit. Putat enim emeticum hoc tunc semper purgantem obtinere vim, neque vomitoriorum vsum in grauidis adeo esse reformidandum, cum experientia ostendat, eas vomitum spontaneum, qui nonnullis quotidie molestus est, sine noxa ferre. Nonnunquam sanguis grauidarum tanta acrimonia afficitur, vt pruritus inde excitetur molestissimus, quem abortus caussam fuisse Cl. Auctor vidit. p. 82.

Progreditur Cl. Auctor ad hydropem grauidarum, atque in specie de illo disputat, qui in ipso vtero sedem habet. Si foemina, quae eo afflicta est, gemellos intra vterum gestat, extremitates quoque inferiores aquoso tumore turgidae deprehenduntur, sanitas vero corporis vniuersi vix alio modo laesa conspicitur. Potest autem humor aquosus non solum intra oui cauum ipsum, sed et inter laminas membranarum aut membranas et vterum colligi, quod vltimum si acciderit, aquae sic dictae spuriae haud raro aliquoties, nullo abortu sequente, periodicae quasi profluunt. Aquae enim, aliqua in copia collectae, orificium vteri distendunt, quod, iis effluxis, clauditur, vt de nouo alia copia iterum colligatur. Si hydrops inter laminas membranarum nascitur, vt plurimum minor aquae copia in hac, quam in praecedente hydropis specie, adesse solet, et vesica illa spuria sub fine tantum grauiditatis sponte disrumpitur, aquae lente effluunt, verique tandem ad partum dolores sub fine huius effluxus accedunt. Cum tamen in hoc casu parua tantum copia liquoris amnii adsit, post effluxum spuriae aquae vesica quoque eiusdem digito obstetricantis se magis forma plana offert; et quia tunc haud raro iusto densior existit, ab obstetricante aperiri debet. In p. 48.

ea

ea tandem ſpecie, in qua in ipſo oui cauo inſignis aquarum copia morboſe collecta hydropi vteri originem dedit, foetus ob compreſſionem, quam aqua in funiculum vmbilicalem exercet et nutritionem eius inde laeſam, vt plurimum perit, pedes vero grauidae non tument, licet abdomen in inſignem molem diſtentum ſit. Ipſe partus lente procedit, cum vterus nimium diſtentus vim ſe contrahendi amittat, quapropter obſtetricans membranas rumpat et aquas effluere ſinat, quo vterus magis contractus vim ſuam in ipſum foetus corpus exſerere poſſit.

p. 92. Octauum caput de vſu clyſmatum, purgantium et venaeſectionis in grauidis exponit. Foeminae, quae vitam exercitatam degunt et in aere liberiore verſantur, vt plurimum hiſce auxiliis carere poſſunt, minime vero illae, quae copiis abundant et in vrbe viuunt. In vniuerſum autem clyſmatum in grauidis vſum multum extollit, purgantia vero tantum ſub fine grauiditatis et leniora quidem concedit, confirmat autem tunc temporis eorum vſu poſſe tolli cauſſas plurimorum malorum, quibus puerperae obnoxiae ſunt. Primis grauiditatis menſibus purgans vix dari debet, niſi cruditates primarum viarum, diarrhoea aut dyſenteria id exigant. Praemittenda tamen eſt ſemper venaeſectio. Venaeſectio non certis quibusdam grauiditatis temporibus, ſed pro neceſſitate inſtitui debet. In plethoricis Cl. Auctor ſingulis quatuordecim diebus, inprimis peracto quinto menſe, venam ſecare iubet.

p. 97. Nono capite de ſecundinis Noſter disputat. Contra DEVENTERUM negat, placentam fundo vteri ſemper adhaerere, vterumque obliquum adeſſe, ſi in laterali eiusdem parte reperitur. Funiculus nimis breuis cauſſa ſeparationis placentae ab vtero in partu vix exiſtere poteſt, cum vaſa ſpiraliter ducta extenſionem eius concedant. In mulieribus obeſis

obesis membranae, foetum cingentes, semper tenuiores sunt, quam in macilentis. Liquoris amnii incrementum prioribus grauiditatis temporibus foetus incrementum multum superat, iis autem peractis, foetus maiora incrementa capit, liquor vero non eadem ratione augetur. Huius vero liquoris fontes ex Nostri mente in secundinis, vtero et foetu ipso existunt, cuius scilicet perspirabilis materia accedit. Adiuuatur autem liquidi huius secretio compressione omnium harum partium, quae sub inspiratione et exspiratione illis contingit.

Capitis decimi, quod de partu naturali inscribitur, Auctor non Cl. PUZOS, sed, vti ex praefatione patet, discipulus eius Cl. GERVAIS est. Eleganter vero in illo tum mechanismus partus, tum illa, ad quae obstetricans in partu naturali attendere debet, describuntur. Non statim in initio dolorum ad partum explorationem instituit, sed exspectationem per aliquod adhuc tempus commendat. Instituit vero illam, foemina in dorso cubante. Venam sub partu non solum in plethoricis, sed in iis quoque secat, quibus vna cum liquore amnii sanguis statim a dolorum initio profluit. Praematurus aquarum effluxus non caussa partus retardati existit. Liquor enim amnii vias, per quas foetus prodit, minime lubricas reddit, sed est hoc muci officium, qui ante, praecipue tamen post aquarum effluxum, exprimitur. p. 106.

Vndecimum caput agit de caussis, quae partum naturalem difficilem reddere possunt. Inter illas prima est dolorum nimia debilitas, quae ex nimia rigiditate fibrarum vteri aut illarum debilitate proficiscitur. Si fibrae ob vasorum nimiam turgescentiam ex plethora se non contrahere valent, venaesectio conuenit, in debilitate e contrario analeptica vtilissima sunt. Si aquarum maxima pars vno impetu profluit, et reliqua illarum portio pedetentim exstillat, dolores in hoc casu mouere tantum, non autem p. 117.

pro-

promouere partum ſolent, vsque dum omne liquidum effluxerit. Hinc iubet Cl. Auctor obſtetricantem caput in dolorum interuallo paullulum releuare et retrudere, quo aqua cito effluat et vteri contractiones ipſum corpus foetus afficiant. Si, capite in vagina haerente, partus vlterius non procedit, vel ob nimiam eius magnitudinem, vel ob vaginae anguſtiam, forcipem in viuo foetu noſter adhibet, in mortuo vncum. Cum vero breuiores tantum et rectos forcipes cognouerit, illum tunc demum applicat, quando, capite iam toto ex vtero egreſſo, vertex ad labia fere pudendi deſcenderit. Si nimia rigiditas membranarum partus retardati cauſſa exiſtit, aut illarum veſica ob paruam copiam liquoris contenti difficulter rumpitur, digitis illam Noſter aperit.

p. 190. Sequens caput de variis exponit, quae in ipſo partu naturali accidere poſſunt, et attentionem obſtetricantis exigunt. In ruptura perinaei minus completa ſolo ſitu reunionem partium Noſter adiuuare iubet, cum cataplaſmata ſuppurationem excitent, et lochiorum effluxum ex vagina impediant, qua ex re Cl. Auctor coagula ſanguinis et conuulſiones oriri vidit. Si facies foetus oſſa pubis reſpicit, nonnunquam natura partum abſoluit, haud raro tamen haec partus ſpecies matri et foetui exitialis fit, quapropter Cl. Auctor forcipem in hoc caſu commendat. Ruptura perinaei completa ſaepe ſine obſtetricantis culpa euenit, licet vulgus vt pluri-

p. 131. mum illum accuſet. Poteſt etiam in agripparum partu accidere, capite nimis magno et perinaeo anguſtiore exiſtente. Solum ſitum et exſpectationem Noſter commendat, quibus malum vel ex toto, vel ex parte leuari ſolet. Poſt partum difficilem haud raro quoque incontinentia vrinae poſt aliquot demum dies accedit, quae ſi a laeſione veſicae ipſius, et poſt abſceſſum partis contuſae accidit, vt plurimum nullam

nullam curationem admittit, cum substantiae defe-
ctus et margines callosi adsint. Collum vero vesi-
cae tantum in hoc casu laeditur, vix vrethra, quae
inferius infra ossa pubis descendit, cum e contrario ve-
sicae collum a capite foetus ad ossa pubis apprima-
tur. Quapropter si parturienti vrina catheteris ope
emittitur, instrumentum vt plurimum facile vre-
thram intrat, haud raro vero resistentiam, quam
collum compressum opponit, vix vincere potest.
Nonnunquam vagina, in partu laesa, excrescentiae p. 139.
fungosae omnem viam praecludunt, vt nulla euacua-
tionum consuetarum fieri possit, quo in casu, incisio-
ne facta, tubulum tandemque pessarium Noster im-
mittit. Vidit retro hosce fungos vrinam deposuisse
calculosa concrementa, aliqua lithotomiae specie exi-
menda. Quo autem eiusmodi concretio impediatur,
si laesio vaginae accidit, chirurgus curam habeat, ne
superficies laesae se contingant.

Caput decimum tertium de placentae extractio p. 141.
ne inscribitur. Illam non statim extrahit, sed per
aliquot tempus exspectat expulsionem eius, a vi vteri
se contrahentis praestandam. Si vero nullo modo
procedit, tunc illam eximit, cum haec extractio, si
ab exercitato peragitur, non tantum dolorem excitet,
quantum illam excitare RUYSCHIUS putauit.
Damnat tamen praecocem manus in vterum immis-
sionem, quam apud Germanos praecipue in vsu esse
asserit, putatque illam conamina, quibus natura so-
let placentam quasi altera quadam partus specie ex-
pellere, non imitari, sed turbare potius, cum vio-
lenter hac ratione ea perficiantur, quae differri ali-
quantulum adhuc potuissent. Elegans omnino
haec vniuersa tractatio est, et multa lectu digna
continet. Antagonismus inter fundum et orificium
vteri, quem LEVRETUS post Auctoris tempora p. 107.
vlterius explicauit, iam hic proponitur atque ex eo
pro-

probatur, orificium, placenta in vtero relicta, non per
p. 154. fecte claudi, ſed facile iterum dilatari poſſe. Partes
placentae relictae in vtero ſuppuratione abſcedunt
illaque ſymptomata, quae vulgo ex iis oriri mult
ſibi perſuadent, proueniunt ex Noſtri mente ex ſo-
la inflammatione vteri, ad quam ipſa tentamina ob-
ſtetricantis illarum extrahendarum vterum dispone-
re poſſunt. Grumi ſanguinis coagulati, qui non
nunquam in puerperis poſt aliquot dies exeunt, fru-
ſtula placentae in vtero derelicta ſaepius referunt
ſed in aqua calida facile ſoluuntur, neque ita, vt pla-
centae fruſtula, foetent. Vaſa placentae et vter
non anaſtomoſi vera iungi, ex concrementis calculo-
ſis, in placentae ſuperficie repertis, Noſter probat.
p. 158. De lochiis et doloribus poſt partum Auctor Cl
capite decimo quarto tractat. Lochia lacteam nu-
tritionis foetus materiam, qua omnis grauidarum ſan-
guis abundat, continere, ex odore acido, quem illa
ſpirant, probatur. Dolores poſt partum non ſolum
grumos ſanguinis, in vteri cauo collectos, expellunt
ſed etiam eorum ope ex vaſis vteri lacteus ille li-
quor aliique humores, quibus totus vterus turget
exprimitur. Hinc poſt partum, qui longius durauit
dolores leniores, in illis vero, qui ſaepius iam pepe-
rerunt et ideo breuiore labore foetus ſuos edunt
p. 164. grauiores eſſe deprehenduntur. Decimo quinto ca-
pite de motu vteri praeternaturali ſiue ſpaſmodicis
contractionibus eius in foeminis, quae foetum mor-
tuum vtero geſtant, et iis, quibus menſtrua non recte
fluunt, hyſtericis etc. exponit.
p. 167. Decimum ſextum caput de partu praeternatura-
li in genere et partu naturali, qui per accidens prae-
ternaturalis fit, agit. Si haemorrhagia accedit in
grauiditatis fine, partus vt plurimum facile protrahi-
tur, ſi vero talis quinto vel ſexto grauiditatis menſe
accedit, orificio nondum ſatis dilatato, paullo difficilius
hoc

ioc negotium producere ſolet. Deſcribitur vero
iic a Cl. Auctore methodus, qua, digitis immiſſis,
llud aperitur. In verſione ſecundum methodum, p. 168.
quae a Cl. CLEMENT praeceptore ſuo in arte ob p. 185.
tetricia Cl. PUZOS accepit, vnius tantum pedis
pe foetum protrahit, neque alterum quaerit, ſed
n plicam inguinis pedis nondum progreſſi digi-
um tantum alterius manus immittit, et ita extra-
tionem abſoluit. Orificium vteri facillime vi, quae
b interiore parte verſus exteriora agit, cedit, et vo-
umine pedis vna cum corpore foetus procedentis
mnis via ita dilatatur, vt caput deinde facillime
xeat. In conuulſionibus parturientium ſaepe ſo-
us partus, obſtetricantis manu promouendus, auxi-
um adfert; haud raro tamen, debilitatis nimium
eruis, non ſtatim, foetu educto, illae ceſſant, ſed per
liquod adhuc tempus perdurant.

Caput decimum ſeptimum exponit de partu p. 177.
raeternaturali proprie ita dicto. Verſionem non
olum in ſitu peruerſo foetus et haemorrhagia, ſed
tiam in vtero ſcirrhoſo, aut inſigni aquarum copia
iſtento, licet caput ipſum praeuium ſit, inſtituit.
Ianum prolapſam retrudere impoſſibile eſſe confir-
nat. DEVENTERI methodum, qua ille in ver-
one ad impediendam contractionem vteri circa ca-
ut foetus, partu agripparum procedentis, brachia
on ante caput educebat, damnat. De partu prae- p. 190.
oci et abortu capite decimo octauo Auctor diſſerit,
t in placenta abortus relicta omnium emmenago-
orum vſum noxium arbitratur. Sequenti capite de p. 196.
rauiditate ſpuria agit, et illam molae ſpeciem, quam
Galli *faux germe* dicunt, a vera mola diſtinguit.
Concedit tamen vtramque oriri ex foetu mortuo,
a vt veram tantum molam dicat illam, quae, foetu
nortuo, in vtero per aliquod adhuc tempus ſubſiſtit,
t maiora incrementa capit. Viceſimo capite de p. 213.

modo infantes faſciis inuoluendi diſputat, illumqu
valde noxium et ſanitati eorum aduerſum eſſ
p. 218. oſtendit. Sequens caput agit de lacte, in quo d
origine qualitatibusque eius tractat, et oſtendit, qua
le lac in nutrice eligenda deſiderandum ſit. In gra
uidis iam adeſſe verum lac, ſanguini mixtum, proba
ex ſanguine, grauidis venaeſectionis ope extracto, i
cuius ſuperficie, ſi in patinam emittitur, verum la
obſeruari poteſt, ex vrina grauidarum, quae ſpiſſ
et alba eſt, tandemque ex metaſtaſi lactea (depo
laiteux), quae nonnunquam in grauidis iam obſer
p. 225. uatur. Capite viceſimo ſecundo de delectu nutri
p. 229. cum et viceſimo tertio tandem Noſter de vtilitat
agit, quam matres, quae ipſae foetum lactant, e
hac lactatione capiunt, et de periculis, quibus ſe, du
nutrici infantem tradunt, exponunt. Maximu
argumentum ex periculo, a metaſtaſi lactea timen
do, ſumtum eſt, quam rem, cum inferius ſingu
lari libello de ea Noſter diſputat, hic praetermitti
mus. Nec debiliores matres ab hoc officio abſol
uit, cum foemina, quae foetum per nouem menſe
in vtero aluit, illum etiam, poſtquam in lucem edi
tus eſt, alere poſſit. Addit, quod eiusmodi foemina
pluribus quoque malis obnoxiae ſint et ita maior
quoque cautione, quam aliae, poſt puerperium opu
habeant. Vt alia praetereamus.

p. 239. Hunc de arte obſtetricia tractatum excipit ſin
gularis de morbis vteri libellus, vbi in quatuor c
pitibus de prolapſu inuerſione, ſcirrho, vlceribu
et carcinomate vteri breuiter tantum et ob ha
ipſam cauſſam vix ſemper pro dignitate argume
p. 243. exponit. Cautione opus eſt, ne leuior gradus pr
lapſus vteri, ſiue deſcenſus eius ex relaxatione a
p. 248. qua ligamentorum, cui haud raro fluor albus iung
tur, pro vlcere vteri habeatur. Rotunda peſſar
oblongis Noſter praefert, cum difficilius iteru

pr

olabantur. Inter ſcirrhos vteri ii, qui iunioribus
eminis accidunt, ex Noſtri obſeruatione, vt plu-
num, remediis aptis cedunt, non aeque ii, qui
illis oriuntur, in quibus menſtrua per aetatem
ſſarunt. Vlcera vtero moleſta vel ſimplicia ſeu p. 258.
nigna, vel fungoſa, ſeu polypoſa, vel venerea, vel
ndem carcinomatica ſunt. Vidit Cl. Auctor, poſt- p. 270.
am ligatura partem polypi, ex vtero propenden-
n, ſuſtulerat, ligaturam hanc etiam partem ſupe-
orem in vtero ſuperſtitem deſtruxiſſe, radice ſcili-
t ſponte euaneſcente, orificioque vteri, quod an-
a apertum erat, nunc perfecte clauſo.

Sequitur de morbis infantum tractatio, in qua p. 279.
praecipuis affectionibus, quibus pueruli a natiui-
e vsque ad illam periodum, qua viginti dentes
odierunt, obnoxii eſſe ſolent, breuiter tantum
putat. In conuulſionibus, quae in dentitione p. 295.
cidunt, venam in pede ſemper optimo cum ſuc-
ſſu ſecauit.

Adnexi ſunt duo commentarii, quorum primus p. 321.
volumine primo commentariorum academiae re-
ae chirurgicae ſumtus eſt. Diſſerit vero in eo Cl.
ictor, de iis haemorrhagiis vteri, quae grauidis
oleſtae ſunt, atque egregias obſeruationes propo-
, tum de illo ſanguinis fluxu, qui ex abortu im-
nente, vel iam facto, prioribus grauiditatis menſi-
s accidit, tum praecipua de eo, qui, placenta vel
ta, vel ex parte tantum ſoluta, vltimis grauiditatis
nporibus euenire ſolet, ſaepiusque foetui et matri
itium affert. Maximam vero attentionem ea in- p. 328.
imis merentur, quae Cl. PUZOS in hocce com-
entario contra vulgarem methodum profert, qua
haemorrhagia magna, membranis disruptis, foetu
dibus protracto, partus violenter peragitur.
uamuis enim concedat, in eiusmodi malo, ex pla-
ntae ſolutione orto, vnicum auxilium poſitum eſſe

in foetus ex vtero progressu: quo, vtero contract
vasorum orificia, ex quibus sanguis promanat, clau
dantur; tamen probare contendit, methodum illan
qua ab obstetricante foetus subito protrahitur, vald
noxiam esse. Cum enim in illa partus specie eu
cuatio vteri nimis subitanea sit, haud raro vteru
foetu progresso, non contrahitur, quod malum vt
ri inertia vulgo dicitur, ita vt haemorrhagia perdu
ret, et mater ex illa, vel post operationem, felicit
p. 334. peractam, pereat. Iubet itaque Auctor Cl. media
quasi inter naturalem et violentum eiusmodi pa
tum viam eligere, lentamque in vtero contracti
nem, quae vel post foetus eductionem perdure
excitare, quo, clausis vasis, fluxus quoque sanguin
supprimatur. Quodsi itaque, haemorrhagia, obort
digito, in vaginam immisso, cognoscat, orificiu
vteri iam aliquantum dilatatum esse, tunc vteru
in orificio digiti ope leniter irritat, quo illum ad co
tractionem stimulet. Orificii vero vteri dilatati
nem, hac eius contractione praestandam, digitis,
illud introductis, adiuuat, quo aquarum vesica d
scendere et partus naturali modo procedere poss
Atque hunc ipsum quoque partum magis adhuc ac
lerare studet membranarum disruptione et aquaru
effluxu, inde sequente, quam quidem disruption
hoc in casu valde vtilem et ad partus felicem exit
necessariam esse, pluribus argumentis probare
nititur. In vniuersum vero omnia illa artifi
quae hic proposuimus, eum in finem Cl. PUZ
adhibet, quo vterus se circa foetus corpus tanqu
in naturali partu contrahat, et hoc modo haem
rhagia, clausis sensim sub ipso partu vasorum o
ciis, sistatur.

p. 341. Hunc libellum alius sequitur, prima vice ho
loco editus, inque tres sectiones diuisus, quo Au
Cl. de *metastasi lactea* (*depot laiteux*), quae vulg

fusum (*lait repandu*) vocari solet, disputat. Atque
ic commentarius eo magis attentione nostra dignus
st, quo accuratius de morbo nouo, vel antea non-
um descripto, primum singulari libello Auctor Cl.
gerit. Ostendit vero primum in grauidis, et iis,
uae nuper pepererunt, lac insigni in copia prae-
arari et, cum reliquis humoribus commixtum, per
asa fluere: transire autem illud in grauidis potissi-
num ad vterum, quo ibidem nutritioni foetus in-
ruiat, post partum ad mammas: lactis vero prae-
arati copia, non ex toto per foetum in grauida aut
uerpera consumta, illud per alia corporis colatoria
c. vna cum lochiis, sudore, vrina, saliua aut ex-
ementis aluinis eiicit, ita tamen, vt semper ali-
ua portio lactis in eiusmodi foeminis in sanguine
persit, prout in sanguine, ex vena emisso, conspici
ossit. Quodsi autem lac, vel in quodam corporis
ceptaculo stagnet, vel acidum nimium in corpore
fit, tunc in coagulum abit, pessimaque symptoma-
producit, quae nomine *lactis effusi* (repandu) in- P. 344.
niri solent. In vniuersum metastasis lactea non
mper tumorem quendam in loco, ad quem facta
, excitat, sed et tunc iam adest, quando lac in
sis capillaribus stagnat, aut in telam cellulosam,
l aliquam corporis cauitatem effusum, deprehen-
tur. In puerperis vt plurimum circa decimum
l duodecimum diem fit, haud raro tamen tardius
manifestat. Vti vero omnia alia corporis loca,
maxime abdominis inferiorem partem et extre-
itates inferiores afficit. Multorum quoque alio-
m morborum faciem induit, ita vt exanthemata,
ores intermittentes et malignas, gangraenam et
ralysin producat. Quapropter Auctor Cl. quo
rum morborum indolem eo melius explicet, eos
duas classes, chronicos scilicet et acutos diuidit,
ue de chronicis malis, quibus metastasis lactea

 origi-

originem dat, primum exponit. Horum maxima pars periculo caret, et decimo vel duodecimo die puerperii signis suis se prodit. Prima ex his species est metastasis lactea, quae ad mammam fit nec vnquam in cancrum degenerat licet, si in glandulofo mammae corpore ipso sedem suam habeat difficulter sanetur longiusque perduret ea, quae telam cellulosam occupat. Oritur vero vt plurimum ex lactis nimia abundantia et refrigerio, aut post ablactationem, quamuis et in hac specie semper quoque peculiaris quaedam in parte, ad quam fit, dispositio adsit, quae efficit, vt lac facilius ad hunc, quam ad alia corporis loca transeat. Altera species est metastasis lactea, quae ad extremitates inferiores fieri solet. Haec primo in regione inguinali se dolore et tumore huius partis manifestat atque secundum vasorum tractum haud raro ad pedem vsque descendit. Atque his quidem signis ab oedemate distinguitur, cum illud non solum plerumque nullum dolorem excitet, sed et ab inferiori parte pedum sursum adscendat et vtrumque pedem occupet, cum metastasis vnicum tantum pedem afficiat, saepius tamen ex vno ad alterum transeat. In hac, vt in praecedente specie, Auctor Cl. ante omnia sanguinis massam a nimia, quam continet lactis quantitate, quae quodam in loco obstructionem minatur, liberare tentat. Hinc plures venae sectiones statim in initio, vel ipsis lochiis adhuc fluentibus, aut si eo tempore neglectae fuerint, post aliquod tempus instituit, purgantibusque lenioribus, et iusculis diureticis primas et vrinarias vias liberas reddere studet. Loco vero dolenti fomenta et cataplasmata discutientia, inprimis ex foliis ebuli adplicat, et embrocationem cum lixiuio cinerum clauellatorum quoque commendat, atque illa remedia omnia, si malum ad alterum locum transeat

rep

repetere iubet. Magis periculofa eft illa metaftafis, quae in regione hypogaftrica accidit. Cum enim, doloribus in eo loco obortis, eorum cauffa in inteftinis vel vtero potiffimum quaeratur; difficulter et, malo confirmato, demum cognofcitur. Hinc faepius in fuppurationem tranfit, quae fere femper funeftum exitum habet, aut membri vfum plane tollit. Non folum enim in hac regione fub cute et in tela cellulofa fedet, fed et interiores partes, maxime ligamenta lata et ouaria occupat, grauiffimaeque deftructionis cauffa exiftit. Hinc Cl. Auctor medicum, qui puerperae non lactantis curam habet, fedulo attendere iubet ad omnes dolores, in hac parte ortos, quo illos a doloribus poft partum, qui lochiorum fluxum promoueat, diftinguat, ftatimque morbum aptis remediis debellare ftudeat. Vidit autem, vfu aptorum remediorum neglecto, aegras tamen poft aliquod tempus, tumore iam fe exterius manifeftante, conualuiffe, obftructione illa lactea feliciter referata, materiaque ftagnante per alia corporis colatoria educta.

Secunda huius tractationis fectione agit Nofter p. 367. de morbis acutis, ex lactis metaftafi ortis, qui primis poft puerperium diebus accidunt, et intra quintum vel fextum poft partum diem iudicantur. Magna in vniuerfum cautione opus eft, ne cum febre lactea, aut doloribus poft partum confundantur, neceffariaque auxilia ideo negligantur, quod plerumque aegrae funeftum effe folet. Hinc tenendum eft, febres hafce, citius aut tardius febre lactea, oriri, grauiffimisque fymptomatibus, ficcitate cutis, cephalalgia, et proftratione virium ftipari. Dolores vero colici, qui eiusmodi morbos praecedunt, frequentius, breuioribusque interuallis inter fe diftincti, accedunt confuetis poft partum doloribus. Lochia quoque ichorofa quafi funt. Si eiusmodi mala

 iam

iam ante puerperium adſunt, neque per illud leuantur, fere ſemper aegra perit. Neque felicior vt plurimum exitus morbi eſt, ſi ſub ſpecie inflammatoriae febris aegram ſtatim poſt partum aggreditur, in quo caſu Noſter ſaepe lacteam materiam coagulatam, in abdominis cauum effuſam, ſectione cadaueris inſtituta, detexit. In omnibus vero eiusmodi morbis venaeſectiones repetitas Noſter, lochiis etiam adhuc fluentibus, inſtituendas eſſe pluribus demonſtrat. Poteſt tamen venaeſectio omitti, ſi alia excretio v. c. diarrhoea ſpontanea accedit. Laudat praeterea purgantia et lenia diaphoretica atque diuretica. Non adeo funeſta eſt illa febris ſpecies, cum qua dolor fixus in parte quadam coniunctus eſt, v. c. pleuritis lactea etc. in qua nullum ſputum cruentum, reſpiratio non ſemper difficilis, nullum delirium, omniaque ſymptomata leuiora ſunt.

p. 377. Sub *exanthematis lactei* (*eruption laiteuſe*) nomine purpuram albam puerperarum Auctor Cl. deſcribit, quae vel benigna vel maligna eſt, ſaepiusque ex regimine nimis calido oritur. Haud raro maiores veſiculas Noſter obſeruauit, quae puſtularum varioloſarum magnitudinem aequabant. Exanthema lenioribus diaphoreticis et diaeta accuratiore ſuſtinere ſuadet, euacuantia vero hoc in caſu negligit. In fine huius ſectionis de metaſtaſi lactea, quae in grauidis, licet rarius fit, disputat, quamuis ad chronica potius mala pertineat. Iam quarto vel quinto menſe accidit, nec raro hypochondria aut pedes occupat, quas in partes foetus magnam preſſionem exercet. Similia auxilia, quae in aliis ſpeciebus commendauit, etiam hic Noſter laudat, venaeſectiones ſcilicet et purgantia leniora, non neglecta topicorum remediorum adplicatione.

p. 387. Tertia huius commentarii ſectione Cl. PUZOS, de metaſtaſi lactea ad cerebrum disputat, ex qua chroni-

chronica amentiae aut maniae mala oriuntur. Accidit illa etiam decimo vel duodecimo poſt puerperium die, aut ex alia metaſtaſi, quae in alio loco orta, poſt variorum remediorum adplicationem ſubito ad cerebrum tranſit. Difficulter hoc malum ſanatur et longam medici curam exigit. Vnicum vero auxilium in euacuantium vſu poſitum eſt, venaeſectione ſcilicet et purgantibus, quae, remedia nonnunquam Noſter per quatuor menſes adhibuit. In fine huius ſectionis Auctor obſeruationes quas- P. 393.
dam de malis chronicis rebellibus, ex metaſtaſi lactea ortis, ſola naturae vi, aegra ſcilicet de nouo grauida facta, curatis profert.

Ab Editore Cl. addita eſt Gallica verſio egregiae P. 395.
diſſertationis Cel. CRANTZ *de vtero rupto*, de qua iam alio in loco ad lectores retulimus *).

*) vid. Comment. noſtr. Suppl. II. p. 372.

XIX.

Select Cases in Surgery Collected in St. Bartholomew's Hospital. By J. FARMER, Surgeon. London, printed for I. Hinton, 1758. 4mai. pl. 5.

i. e.

Selectiores casus chirurgici in nosocomio Londinensi, quod a St. Bartholomaeo nomen habet, collecti. Auctore I. FARMER.

Libellus hic duodecim comprehendit obseruationes chirurgicas, quae vero plane nil noui aut praecipua quadam attentione digni continent, cum vulgares sint, et tantum ostendant, Auctorem Cl. regulas, quas chirurgicae artis theoria tradit, in praxi sua cum iudicio adhibuisse. Prima vero illarum agit de ambustione pedum; secunda de contusione integumentorum cranii; tertia de digitis fere abscissis, solius suturae siccae ope, perfecte iterum vnitis: quarta de carie tibiae: quinta de lithotomia: sexta de empyemate, post pleuritidem nato, vbi aeger, pure educto, perfecte iterum sanatus est: septima et octaua de vulneribus in brachio ope globuli, e sclopeto emissi, factis: nona de pure in antro HIGHMORI collecto, post dentis molaris extractionem educto: decima de excrescentiis in labiis pudendi, ligaturae ope sanatis: vndecima de fractura vtriusque femoris cum gangraena imminente, contra quam scarificatio magnum vsum habuit: duodecima de abscessu, post venaesectionem, in pede non recte forte administratam, nato.

XX.

D. LAURENT. HEISTERS, *der Arztney und Wundarzney öffentlichen und ersten Lehrers in Helmstädt etc. medicinische, chirurgische und anatomische Wahrnehmungen. Rostock, verlegts I. C. Koppe*, 1753. 4 mai. Alph. 6. pl. 10. tab. aen. 8.

i. e.

LAURENTII HEISTERI, M. D. Obseruationes medicae, chirurgicae et anatomicae etc.

Solet magnorum artificum operibus suum semper pretium statui, etsi non accedant ad eam pulchritudinem, quam in praecipuis et primis quasi eorum opificiis admiramur. Produnt enim semper nonnulla vestigia ingenii et artis, qua pollent ipsorum Auctores, atque vel ob hanc, attentionem laudemque contemplantium iure suo postulant. Idem igitur iudicium etiam ferendum putauimus de hac collectione obseruationum medico-chirurgicarum Cel. quondam HEISTERI, quam licet non ex omni tamen vel aliqua ex parte, commendandam suscepimus. Quamquam enim plures in ea continentur obseruationes, quae parui tantum momenti sunt, cum vulgarium morborum historiam tradant, quam statim excipiunt formulae, a Cl. Auctore praescriptae: et ratio porro, qua eae conscriptae sunt, ostendat, Auctorem illas suae instructionis caussa, non publicam in vtilitatem litteris mandasse: denique fere omnes obseruationes, quae praecipua aliqua attentione dignae esse videntur, vel in Actis Academiae Naturae Curiosorum, vel in aliis HEISTERI Cl. scriptis contineantur, atque in vniuersum primo tantum

tantum et ſecundo huius ſaeculi decennio collectae ſint; tamen fatendum eſt, librum hunc non omni vtilitate carere. Putamus enim, chirurgos iuniores, qui initio praxeos ſuae haud raro de methodo medendi et aptis remediis eligendis dubitant, ex huius libri lectione aliquam vtilitatem capere poſſe. Ad quod accedit, quod et in tanta obſeruationum copia, quarum numerus ad 680 adſcendit, variae etiam ſint, quae maiorem attentionem merentur, neque ſatis adhuc notae nobis fuerunt, ex quibus ſequentes ſpeciminis loco indicaſſe ſufficiat.

p. 28. Eo, quo inter Batauos commoratus eſt Auctor
Cl. tempore, apud Cel. RUYSCHIUM veram tympanitidem, aëre in ipſam cauitatem abdominis effu-
p. 45. ſo, obſeruauit. Adnotauit quoque ea, quae, RA-
VIO, lithotomiam adminiſtranti, adſtans, ex eius methodo diſcere potuit, inter quae ſitus perfecte horizontalis, in quo RAVIUS aegros collocauit,
p. 58. praecipue notari meretur. De eodem quoque RA-
VIO narrat, illum, ſi in herniotomia inteſtina, gangraena iam corrupta, deprehenderit, aegros ſtatim reliquiſſe, neque operationem ad finem perducere
p. 133. voluiſſe. Vulneratum vidit Noſter, in quo glans
plumbea caput ita penetrauerat, vt vterque neruus opticus in fundo orbitae, oculo ipſo illaeſo, laceratus eſſet, ex qua re perfecta coecitas, ipſis oculis pla-
p. 160. ne non mutatis, nata eſt. Duos quoque vidit Au-
ctor Cl. homines, qui, nullo morbo praegreſſo, omnium pilorum in toto corpore defluuium paſſi
p. 205. ſunt. Paralyſin quoque ſingularem in aegro quo-
dam Noſter obſeruauit. Hic enim brachium dextrum plane mouere non poterat, erat autem ſenſus in illo ſuperſtes; facultatem vero mouendi pedem eiusdem lateris fere perdiderat. Contra autem motus in brachio et pede ſiniſtri lateris ſupererat, licet extremitates illae ſenſu omni carerent, ita vt

vulnera

ulnera, illis inflicta nullum huic homini dolorem
xcitarent. In partu difficili capite praeuio perfo- p. 336.
ationem forficis ope instituit, et deinde vulgari for-
ipe, quae in lithotomia adhiberi solet, ad reliquam
xtractionem foetus absoluendam vsus est. Sectio- p. 347.
ie cadaueris foetus, qui in orificio intestini recti
ullam naturalem aperturam habebat, detexit, co-
on tantum adesse, intestinum vero rectum plane
eficere, aut potius concretum esse. Chirurgus sa- p. 571.
is imperitus in ischuria pertinaci vesicam, supra ossa
ubis tumentem, quam pro abscessu habebat, pun-
tura eius hoc in loco aperuit, maximo cum aegro-
ae commodo, quae paullo post perfecte sanata
uit. Quod exemplum docet puncturam vesicae
oc in loco commodissime fieri posse. In sectione p. 738.
adaueris aegroti, qui ante obitum magnam copiam
quae florum naphae adsumserat, obseruauit Noster
mnes cadaueris partes, odore huius aquae imbutas
ta, vt quaecunque pars discissa odorem florum illo-
um de se spargeret. Ex odore liliorum alborum p. 792.
poplexiam oriri vidit lethalem. Iuuenem, tanta li- p. 834.
amentorum pedis laxitate laborantem, vt in solo
ressu pedis saepius luxationem experiretur, exter-
no spirituosorum vsu sanauit. Officulum, in laryn- p. 1026.
gem illapsum, bronchotomiae ope, in qua varios an-
nulos secundum longitudinem diuisit, feliciter ex-
traxit aegrumque sanauit. Atque haec de obserua-
tionibus ipsis sufficiant. Quod vero ad tabulas ae-
neas attinet, tenendum est, figurarum quoque in
iis contentarum, maximam partem ex aliis Auctoris
Cl. scriptis sumtas esse, quod inprimis de figuris
anatomicis valet.

XXI.

XXI.

Obſervations on that Diſorder of the corner of the Eye, commonly called Fiſtula lachrymalis by PERCIVALL POTT, ſurgeon to St. Bartholomew's - Hoſpital. London, printed for C. Hitch and L. Hawes, 1758. 8 mai. pag. 85.

i. e.

Obſeruationes de morbo anguli oculi, fiſtula lacrymalis vulgo dicto. Auctore PERCIVALL POTT.

Oculorum morbos ob ſubtilem organi viſus fabricam maxima cum attentione diſquirendos eſſe, qua neglecta, haud paucos chirurgos in errores deduci, Cl. Auctor in praefatione monet, et accuratiorem viam in diiudicanda fiſtula potiſſimum lacrymali ingredi conatur. In ſectione prima varias opiniones proponit, quae carunculae lacrymali inprimis ſecretionem lacrymarum et ſedem huius morbi adſcribunt: cum tamen accuratius examen anatomicum doceat, lacrymarum ſecretionem in glandula fieri, easque ſua natura blandas eſſe, ſaccum autem lacrymalem veram morbi ſedem ductuumque naſalium obſtructionem eius cauſſam exiſtere. Veteres
p. 2. hunc morbum congeſtionem inflammatoriam, in abſceſſum procliuem, dicebant, diſcuſſione itaque non praeſtita, abſceſſum incidebant, dilatabant, vel prorſus exſcindebant; quando vero cariem ſubeſſe cognoſcebant, cauteriis callum deſtruebant et exfoliationem iuuabant, curatione autem non ſuccedente, morbum inſanabilem pronuntiabant. Recentiores, vera partium fabrica inſtructi, originem morbi

morbi in obſtructione ſacci lacrymalis quaerebant, ita, vt abſceſſus non cauſſa ſit, ſed effectus morbi, hinc obſtructiones remouere et vias lacrymales liberas reddere annituntur.

In ſectione ſecunda organa, lacrymas ſecernentia et deriuantia, breuiter deſcribit, et inprimis declarat, ſaccum non minus, quam ductus lacrymales, membrana, pituitariae ſimili, inueſtiri, per quam mucus latera inungens, ſecernitur; haec, vtpote vaſculoſa, haud raro inflammatur et craſſior fit, et ductus obſtruendo tranſitum lacrymarum impedit, quo facto mucus, ſpiſſior redditus, ibidem haeret et, dilatato ſacculo, in oculi angulo interno tumorem eleuat, ex quo preſſo mucoſus humor promanat et fiſtulam lacrymalem formari oſtendit. Sic quidem ſedes et cauſſa primaria in omnibus aegris conuenit, varietates tamen morbi inſignes ſectione tertia quodammodo proponuntur, et praecipue a vario gradu obſtructionis ductus naſalis, a membranae cellularis, ſaccum inuoluentis, mutationibus, a ſacci ipſius et oſſium teneriorum vicinorum laeſionibus, ab aegrorum habitu vniuerſali et a medendi ratione pendent. Membrana interna ex affluxu ſeri interdum craſſior redditur et canalem obſtruit, tunc vero, cute vix vitiata, tumor in angulo oculi deprehenditur, qui hernia vel hydrops ſacci lacrymalis dicitur. Morbus tunc ſine magno incommodo eſt, ſi vero cutis color mutatur, inflammatio et dolor augentur, mucus diutius haeret, tunc pus mouetur, qua occaſione Noſter in differentia muci et puris declaranda verſatur.

p. 6. p. 13. p. 18.

Anchylopis et aegylopis differentiam ita definit. Si membrana cellularis inflammatur, et rubor vel in angulo oculi ſubſiſtit, vel ad palpebras et naſum producitur, et puncta lacrymalia maiora ſunt, materia, in ſacco contenta, libere exit, tunc cutis p. 26.

cutis adhuc integra manet et anchylops dicitur, si vero puncta lacrymalia minora sunt, vel a membrana cellulari inflammata contrahuntur, materia non libere exit, cutis in angulo oculi disrumpitur, et aegylops oritur. Ex qua re multae deriuantur morbosae mutationes, quae ex laesione principe pendent, vel varia alia vitia coniuncta habent, v. g. lippitudinem, ozaenam, nasi polypum, cancrum cet.

p. 30. In sectione quarta medendi rationem demonstrat, quae eo redit, vt, obstructione remota, lacrymis via libera concedatur, et si hoc fieri nequit, via artificialis paretur. Tres vero potissimum differentias describit: dilatationem sacci ab obstructione ductus nasalis sine inflammatione; inflammationem cum abscessu et tandem obliterationem viae cum vel sine carie ossium vicinarum, qua occasione monita quaedam de methodo medendi quorundam auctorum subiungit.

p. 36. In obstructione sine inflammatione specilla Anelliana nimis flexibilia iudicat et teneram fabricam laedere affirmat, siphunculi vero vsum in recenti morbo commendat. Machinam comprimentem FABRICII AB AQUAPENDENTE obstructionem magis augere, quam eidem mederi affirmat, laudat vero collyrium, ex vitriolo paratum. Noua ab academia chirurgica Parisina proposita auxilia obiter tantum

p. 45. commemorat. Si partes inflammatae vel exulceratae sunt, et mucus, cum pure mixtus, excernitur, sacci incisio necessaria iudicatur; haec satis ampla sit et a loco, vbi palpebrae conniuent, distet. Scalpello curuo efficitur, quo eius apex in saccum immitti isque satis dilatari queat, vulnere, vero vt decet, depurato, via lacrymarum libera redditur et ci-

p. 50. catrice clauditur. Specillo vero argenteo, vel alia ratione via, ad nares obstructa, interdum aperienda est, qua in re multa attentione in deligando opus

est,

ſt, quo partes tenerae ſatis quidem, attamen non
ltra modum comprimantur, quo interea iniectio-
es mundificantes, et ſi fungoſa caro excreſcit, la-
is infernalis, quem inter cauſtica potentialia ma-
me laudat, applicetur. Addit varia monita de p. 58.
uctu per totum ſanationis tempus aperto ſeruando,
de ſacco poſt ſanationem lente comprimendo, ne
erum dilatetur.

In ſectione quinta de eo morbi ſtatu agitur, vbi p. 62.
ae non ſolum obſtructae, ſed etiam deſtructae et
terdum oſſa vicina carioſa ſunt, tunc enim auxi-
um chirurgicum in noua et arte efficienda via po-
um eſt. Ita enim veteres iam, vt ex CELSI
orumque teſtimoniis probat, viam lacrymarum ad
rium cauitatem dirigebant, quoniam autem cum
rie oſſium calloſitatem coniunctam videbant, hic
dem modo, vt in aliis corporis partibus, cauterio
ebantur. Quamquam vero noſtris temporibus
c vehemens auxilium ita moderatur, vt ferrum
ndens per cannulam ferream tantum ad locum
ectum adigatur, et CHESELDENUS aliique p. 72.
eſtantiam huius operationis ex eo probant, quod,
ua via facta, non facile clauditur, Noſter tamen
ſequitur, qui inciſione ſatis ampla vtuntur,
amine poſtea ad conſtantem calloſitatem dedu-
. Variis inſtrumentis in perforatione vtuntur,
Auctor acum triquetram ſeligit, eo enim modo
vnguis proxime poſt ſaccum perforatur, nullum-
incommodum ex apertura ampla relinqui, ſi
m totum os vnguis deſtruatur, affirmat.

Perforatione facta, nec cannulam, nec turundas p. 80.
eas, ſed ex filis lineis, denſe contortis, turundam
nittit, quae vsque ad narium cauitatem pertin-
eamque per aliquot dies relinquit, carnisque
goſae incrementum puluillis lineis ſiccis, preſſius
oſitis, coercet. Quando autem denſa caro ac-

 creſcit,

crescit, chirurgus concretionem nouam optim
auertit, si vel turundas, immittendas, in apice spirit
vitrioli imbuit, vel partes, nimis increscentes, lapid
infernali tangit. Vulnere tandem puro apparente
cerei partem immittit, quo magnitudo canalis relin
quendi definiatur, externum autem vulnus, apta me
dendi ratione adhibita, cicatrice firma claudit.

XXII.

Institutes of Experimental Chemistry: bein an Essay towards reducing that branch o Natural Philosophy to a regular System By the Author of the Elaboratory lai open, etc. Volume I. London, printe for J. Nourse, 1759. 8. Alph. 1. pl. 11. Vo lume II. Alph. 1. pl. 7.

i. e.

Institutiones chemiae experimentalis, quae te tamen sistunt, ad cuius normam pars ha philosophiae naturalis ordine systemati pertractari poterit. Ab Auctore elaborato aperti etc. Vol. I. et II.

Quantum ex praefatione videre licet, libr hunc tanquam introductionem in chemi philosophicam, quae experimenta, systematice ordinata, continet, considerandum esse, No cupit. Quod ad ordinem tractationis attinet, mo Cl. Auctor de natura chemiae experiment agit, deinde indolem et proprietates corpor considerat, quae auxilia praebent, per quae diu fines obtineri possunt; porro de vniuersali appl

ti

tione indolis et proprietatum corporum ad obtinendum finem vniuerſalem chemiae experimentalis, tum autem inſtrumenta et ſupellectilem chemicam deſcribit, tandem de operationibus generalioribus exponit. Praemiſſa hac conſideratione, quae tanquam theoretica pars huius libri conſiderari poterit, ad diſquiſitionem corporum naturalium progreditur Cl. Auctor, ac primo quidem de terris agit, deinde ſalia et ſalinas ſubſtantias conſiderat, porro de animalibus ſubſtantiis exponit, quae cuncta in priori tomo continentur, in poſteriori autem tomo de vegetabilibus, vltimo de mineralibus agit, atque uper his omnibus experimenta et animaduerſiones communicat.

Obiectum chemiae experimentalis ex Noſtri ſententia vel compoſitio ſubſtantiarum magis ſimplicium et elementarium, vel analyſis, ſeu, vt Noſter dicit, *decompoſitio* corporum compoſitorum, vel demum mutationes conditionum ſenſibilium corporum, per artem productae, praebent. Finis chemiae in diſquirendis et detegendis partibus conſtituis corporum compoſitorum, itidemque diſquirendis et detegendis auxiliis, generationi vel diſſolutioni corporum inſeruientibus, atque qualitatibus ſpecificis ſubſtantiarum elementarium et compoſitarum conſiſtit. Auxilia duplicis generis ſunt: vel enim ea naturales corporum proprietates et qualitates ſuppeditant, quae per mutuam corporum applicationem eo diſponuntur, vt deſideratos effectus dant, vel ab inſtrumentis obtinentur, quae ita per artem adaptantur, corporibusque applicantur, vt haec ipſa rite in ſe inuicem agere queant. Subiecta chemiae quaeuis corpora naturalia dant, quae ita obtineri poſſunt, vt operationibus neceſſariis ſubiici ſe patiantur. Proprietates corporum naturales, per quas effectus producuntur, ſunt grauitas, Tom. I. p. 1.

vel vis attractrix vniuerſalis, vires attractrices ſp
cificae, ſoliditas, fluiditas, calor, inflammabilit
volatilitas, fixitas, vitreſcibilitas, putredo et fe
mentatio.

p. 70. Compoſitio corporum, ſeu generatio per vir
attractrices ſpecificas ſubſtantiarum, inter ſe inuice
commixtarum, obtinetur, analyſis vero, ſeu *decomp
ſitio* per calorem, ſeparationem, combuſtione
putrefactionem et fermentationem producit
Mutationes demum qualitatum ſenſibilium absq
habito reſpectu ad compoſitionem vel diſſolut
nem, vel ad fluiditatem et ſiccitatem corp
rum, vel ad texturam, vel ad denſitatem et rari
tem vel ad colores, vel ad vitreſcibilitatem, vel
formam ſalium aliorumque corporum cryſtallin
et ad formam irregularem, compoſitis quibusd
corporibus propriam, ſpectat.

p. 83. His expoſitis, inſtrumenta artis mechanica N
ſter conſiderat, et inprimis de vaſis deſtillator
ſublimatoriis, phialis, filtris, infundibulis ſepa
toriis, lutis, vaſis, cupellationi auri et argenti, n
non calcinationi mercurii inſeruientibus, crucibu
mortariis et furnis agit.

p. 166. Conſideratis inſtrumentis, operationes et ench
reſes, in inſtituendis operationibus obſeruandas, c
quirit, et de combinatione, ſeparatione, di
ſtione, coctione, exſiccatione, deſtillatione, f
limatione, ſolutione, fuſione et calcinatione a
hasque tanquam generaliores operationes conſi
randas et absque vllo diſcrimine reſpectu corpor
tam diuerſorum inſtituendas eſſe, autumat. A
autem operationes, vt cryſtalliſationem, caem
tationem, cupellationem et fermentationem,
ſpecialioribus habendas, cum aliquibus tantum c
poribus ſuſcipi, nec vbique valere, monet. A
tandem, vt triturationem, decantationem et
c

lationem, mechanicis fundamentis niti, et, licet
l chemiam proprie non pertineant, maxime tamen
ecessarias esse, innuit.

His itaque praemissis, sic dictos processus ac p. 225.
atim ab initio eos tractat Cl. Auctor, qui ad
rras spectant. Terrae in vniuersum in tria gene-
diuiduntur, nimirum in terram organicam, id
t, quae ope vis vitalis animalium et vegetabilium,
im aliis substantiis coniuncta, partes organicas for-
at, deinde in terram metallicam, quae cum phlo-
sto coniuncta, metalla generat, tandem in terram
pideam, quae quidem ad producendos lapides, ne-
ie tamen vnquam ad formandas partes animalium
vegetabilium apta est. Terra organica, vt No-
er putat, vnius eiusdemque indolis est, terrae
etallicae vero indoles diuersa dicitur, totque for-
terrae sunt, quot numerantur metalla. Lapideae
mum terrae triplicis generis sunt, aliae nimirum
refscibiles, aliae calcareae, aliae tandem apyrae
cantur. Primam speciem terrae ab omnibus di-
ngui, dicit Noster, quod igne, plus minus in-
nso, in vitrum abeant. Verum eiusmodi terras,
purae sint, absque additamento in vitrum non
re, monemus; et licet in sexto processu ad expe-
ntiam prouocat, qua demonstrare annititur, sili-
calcinatos absque additamento in vitrum, im-
rfectum tamen, abire, terram autem, seu lapides,
os impendit Noster, puros fuisse dubitamus.
ecce terra, vitrescibilis nominata, vt Noster as-
it, basin suppeditat silicibus, argillae, terris
ilinis, bolis, terrisque sigillatis, qua in re nos,
experientiam edocti, Cl. Auctori suffragamur.
mo basin schisto, ardesiae tegulari, et molybdae-
praebere, autumat. Terrae calcareae eae
it, quae basin diuersorum lapidum, per calcina-
nem in calcem abeuntium, sistunt. Inest haecce

terra ſpato, marmori et lapidi ſic dicto calcareo
Quid? quod ſtalactiten ad haſce terras referri poſſe
Noſter aſſerit. Apyrae demum terrae ſunt, quae
nullam fere ab igne patiuntur mutationem. Ad
has a Noſtro referuntur creta et margae ſpecies
terra Tripolitana, creta cimolia, mica et ea terra
quae baſin iis lapidibus praebet, qui calcinationem
reſpuunt, vt asbeſtus, lapis ſerpentinus etc. qui
bus praemiſſis, proceſſus quosdam ad illuſtrandum
communicat, de quibus vero, cum notiſſimi iam
ſint, decerpere nihil placuit.

p. 257. Ad ſalia cum Noſtro progredimur: haec in ſen
ſu proprio ſumta, ea dicuntur corpora, quae ab aqu
ſoluuntur, quaeque, ſi ab aqua calida ſoluta ſunt
hac frigefacta, in ſolidum corpus pellucidum defini
tae figurae abeunt. Acida, quae ab aliis pro ſin
gulari genere ſalium habentur, ad ſalia a Noſtr
non referuntur, ſed ex eius ſententia ad elemen
ta ſalium pertinent. Elementa autem ſalium ſun
acida, ſubſtantiae inflammabiles et terrae. Ex hi
omnia ſalia compoſita eſſe, Noſter bene aſſerit
Quae ad ſalia proprie ſic dicta pertinent, in qua
tuor genera diuiduntur, ſuntque ea 1) alcalia
2) alcaleſcentia, 3) ſalia media; 4) ſalia aceſcentia
Alcalia ſunt, quae coniunctionem cum acidis amant
atque colorem rubrum tincturae ligni Braſilienſi
aliorumque vegetabilium in purpureum mutant, ſy
rupumque violarum coeruleum viridi colore tin
gunt, haecque in fixa et volatilia rurſus diuiduntu
Alcaleſcentia dicuntur, quae ex alcali et acid
oriuntur, ita tamen, vt ad indolem alcalium ve
gant, ſimilesque effectus edant, et violarum v. g
ſyrupum colore viridi tingant. Ad eiusmodi ſal
boracem, tartarum ſolubilem et ſal iſtud, quod e
arſenico et alcali fixo producitur, Noſter refer
Media ſalia, vt notum iam eſt, vocantur, quae e
acid

acidis et alcalinis producta, tales substantias praebent, quae neque characterem acidi, neque characterem alcali vltro ostendunt. Haec vel vera salia media sunt, id est, quae ex acido et alcali fixo producuntur, vel salia ammoniacalia, quae ex alcali volatili et acido generantur, vel salia media terrea, quorum basis terra mineralis est, vel demum salia media metallica, quorum basin metallica corpora praebent. His salia media vegetabilia, acescentia, accensenda esse, Noster monet, quae, cum a natura secundum leges, a praecedentibus diuersas, generentur, ad classes hactenus recensitas, vt putat Cl. Auctor, referri nequeunt, sed propriam classem constituunt. Omnia haecce salia obiecta praebent, quibuscum varia experimenta institui possunt. Operationes, quae huc spectant, sunt incineratio vegetabilium et subsequens solutio, depuratio et exsiccatio, deinde destillatio et rectificatio, porro alcalium cum acidis coniunctio, tum attractio acidi aerei a matricibus alcalicis. Omnes hae operationes ad salia pertinent, quae pro naturalibus habenda non sunt. Aliae operationes, quae ad mutationem salium in salia alius naturae spectant, sunt caementatio, saliumque commixtio. Alia operatio, per quam salia ad recuperandam figuram propriam disponuntur, crystallisatio est. Alia demum operatio, quae ad analysin seu *decompositionem* salium pertinet, in calcinatione et separatione consistit. Cuncta haec Cl. Auctori experimentis satis notis illustrare placuit.

Ad animales substantias transit Noster, quarum partes constitutiuas terram organicam, phlogiston, aquam et acidum esse, ostendit. Eadem etiam elementa in vegetabilibus reperiri, ideoque tum haec, tum animalia ex iisdem componi, eademque in omnibus partibus animalium vnius eiusdemque p. 363.

 indo-

indolis esse, ideoque partes animales omnes per putrefactionem et combustionem in substantias vnius eiusdemque naturae abire, autumat. Analysis seu *decompositio* substantiarum animalium et vegetabilium, vt Noster putat, ab ipsa natura per putrefactionem praescripta est. Per hanc analysin nexus substantiarum animalium et vegetabilium destruitur, elementorum tamen separatio plenaria per eandem non obtinetur, siquidem nouae combinationes producuntur, sola terra excepta, quae in statum simplicem redigitur. Substantiae, in quas omnes partes animalium abeunt, sunt salia alcalina volatilia, olea aetherea, terra, aqua et vapor nunquam condensandus. Omnes hae substantiae etiam terrae maxima pars, aliqua excepta, colligi nequeunt, siquidem corpus animale, per putrefactionem destruendum, aeri liberiori exponi debet, qui vero dissipationem per euaporationem excitat. In analysi, quae per combustionem fit, quoque putrefactio festinata, seu praecipitata dicitur, substantiae memoratae eodem modo se habent, praeter id quod mutua earundem relatio mutetur, atque oleum illud cum acido nitri aereo, seu acido nitri additi coniunctum, dissipatur. Praeterea quoque oleum piceae consistentiae ope caloris producitur, qui istud citius transire cogit, antequam in statum illum aethereum mutetur, qui ad euaporationem per putredinem necessarius est. Ob eandem rationem maior terrae portio per combustionem obtinetur, cum oleum transeat, priusquam cum terrea connubium ad producendum sal alcalinum volatile ineat. Reliquae substantiae, vt in putrefactione fit, dissipantur, excepta pauca portione olei picei et salis volatilis, quae ope camini perlongi similisque instrumenti retineri possunt. Durante combustione, fluidum superfluum primo euaporat, postmodum

sa-

al volatile cum oleo abit; oleum quod nunc in sta-
u aethereo est, cum acido nitroso aereo se, vt No-
ter saepissime dicere solet, *commenstruat*, atque cum
noc subitissime fiat, in corporibus *commenstruanti-
us*, sub qua voce Cl. Auctor affinia corpora intel-
igit, calor lucens producitur, qui flamma vocatur.
Aliqua tamen substantiae inflammabilis pars relin-
quitur, quae, cum terra coniuncta, per hanc et
per acidum quoddam fixa redditur. Haec substan-
ia carbo nuncupatur, qui non nisi in aere libero
ope accedentis acidi aerei nitrosi perfecte comburi
potest. Quod ad analysin substantiarum animalium
n vasis occlusis attinet, eaedem substantiae, quae
n combustione, in conspectum veniunt. Obti-
nentur nimirum aqua atque partes illae cum terra,
quae oleum et sal constituunt, aliqua phlogisti pars,
cum terra coniuncta, in carbone relinquitur, qui in
vasis occlusis nullam vltro mutationem patitur.
Caeterum quoque partes animalium praeter com-
bustionem et putrefactionem alio modo separari in-
que partes resolui possunt. Haec vero *decompositio*
ad naturam animalium, in vniuersum consideratam,
non pertinet, sed singulis partibus propria est.
Sic in partibus durioribus analysis quidem generalis,
quae fit per combustionem et putrefactionem,
atque omnibus substantiis animalium communis
est, valet, sed in iisdem quoque partialis quaedam
analysis locum habet, quae in eductione substantiae
conglutinantis per coctionem consistit, qua educta,
partes molliores et friabiliores euadunt. Interdum
analysis seu *decompositio* prorsus singularis depre-
henditur, eaque non ad partes organicas, sed ad
substantias spectat, quae partes animalium ob di-
uersos humores secretos varias reddunt, et eam
ob caussam ibi depositae esse videntur, quod ad pe-
culiarem indolem animalis pertinent. Operationes

Kk 5 igitur,

igitur, quae praeter vniuerſales illas, omnibus partibus communes, hic locum habent, ſunt reſpectu partium molliorum et minus durarum coctio, quae ad educendum gluten animale adhibetur; deinde reſpectu oſſium ſolutio in aceto vel acido nitri et ſalis; tandem reſpectu ſubſtantiarum, quae non organicae ſunt, ſolutio per ſpiritum vini, lixiuia alcalina, vel aliud menſtruum conueniens praeſtanda. Omnes has decompoſitiones, generales aeque, ac ſpeciales, per experimenta illuſtrata deprehendimus.

p. 411. Fluidas animalium partes itidem *decompoſitionis* obiectum ſiſtere, Noſter oſtendit. Sic *decompoſitio*, quae ſanguini, ex vena miſſo, propria eſt, per ſolam quietem vel per agitationem baculi aliusque inſtrumenti ope praeſtandam, vel per acida, ſalia et alia corpora addita obtinetur. *Decompoſitio*, vrinae propria, quae ad ſolam ſeparationem ſalis eiusdem ab aliis partibus pertinet, per cryſtalliſationem, praemiſſa euaporatione, praeſtatur. *Decompoſitio*, bili propria, per addita acida, et *decompoſitio*, lacti propria, per ſolam quietem, per ebutyrationem, per coagulationem, acidorum ope praeſtandam, et per coctionem cum alcalinis ſalibus fixis obtinetur. Generalis vero fluidorum animalium *decompoſitio* per deſtillationem et per incinerationem, praemiſſa euaporatione, inſtituitur. Quod tandem ad ſubſtantias, quae huic illiue animali propriae ſunt, e. g. ad ſeparandum acidum, in formicis deprehendendum, attinet, quaeuis earum peculiarem operationem poſtulat, quae ad generaliores regulas inſtitui nequit. His in genere conſideratis, experimenta ſubnectit Noſter, per quae dicta illuſtrare ſimulque oſtendere annititur, quemnam vſum eadem in re medica aliisque diſciplinis habeant.

At

At vero, experimenta quoque, cum excremen- p. 481.
is animalium instituta, refert Cl. Auctor, id-
que eum quidem in finem, quo pateat, quaenam
it salium natura, quae per decompositionem ex-
crementorum obtineri possint. Sic ex hominum
excrementis per solutionem in aqua, percolatio-
nem, euaporationem et crystallisationem salem ex
observatis HOMBERGII ostendit Noster, qui sali-
bus tartareis, nitrosis dicit HOMBERGIUS, simi-
lis cum flamma rubra comburitur, et destillatus
aquam saporis acris acidi, nec non oleum fuscum
odoris fortis empyreumatici praebet.

Transeamus ad alterum tomum, in quo Cl. Tom.II
Auctor experimenta, cum plantis et mineralibus in- p. 1.
stituta, tradit. Experimenta haec cum parti-
bus plantarum solidioribus organicis, fibrosis nimi-
rum, quae in omnibus plantis, licet respectu tex-
turae, densitatis, tenacitatis, duritiei etc. differant,
ratione indolis tamen eaedem semper sunt, deinde
cum solidioribus aliis non organicis, quae in non-
nullis plantis partem propriam constituunt, et in
variis generibus eorumque speciebus omnino diffe-
runt, porro de succis plantarum, tum de salibus
earundem, posthac de substantiis gummosis, iam
vero de substantiis inflammabilibus, vltimo de aci-
dis plantarum natiuis Cl. Auctor instituit. Opera-
tiones ipsae, vel in decompositione plantarum per
calorem et putredinem, vel in separatione partium
a se inuicem, vel in combinatione earundem mutua
et coniunctione cum aliis corporibus alius indolis,
vel demum in variis mutationibus, quae absque
additamento vel decompositione in colore earun-
dem, nec non spissitudine et tenuitate aliisque con-
ditionibus producuntur, consistunt.

Quod

p. 52. Quod ad fibrofas vegetabilium partes attinet, rafuram ligni cuiusdam per aliquot horas coxit, coctum poftea, aqua affufa, cum lixiuio faponariorum rurfus coctioni, per aliquot horas fubiecit, atque, lixiuio effufo, rafuram coctam aqua fimplici pura aliquoties eluit, tandem exficcauit, ficcatamque, retortae commiffam et deftillatam, aquam acidulam, oleum tenue et craffum, nec non carbonem dediffe, qui in aere libero combuftus, terram, animalium terrae organicae fimilem, exhibuerit, perhibet. Hafce partes pro partibus vegetabilium propriis habendas effe, monet.

p. 56. Experimenta, quae Cl. Auctor cum fuccis plantarum fecit, oftendunt, fuccos plantarum aquofos ex fubftantiis falinis vel gummofis, cum aqua et interdum cum acido vegetabili coniunctis, compofitos effe, fuccos autem plantarum lactefcentes ex fubftantia gummofo-refinofa conftare, et fuccos demum inflammabiles, feu, vt Nofter dicit, fulphureos, qualem fic dictum *toxicodendron* praebere dicitur, per incifionem ex arbore fluere, et pro fucco admodum venenato habendum effe; cum quibus vero refpectu partium componentium nullum experimentum inftitutum deprehendimus. Hifce experimentis eadem ratione alia fubiungit Nofter, per quae oftendit, quomodo falia, gummata et fubftantiae inflammabiles ex plantis educi, eademque decomponi et vario modo cum aliis corporibus componi poffint.

p. 239. Tandem quoque experimenta, cum fubftantiis metallicis capta, Cl. Auctor communicat, inque his ita verfatur, vt confiderationi generaliori, de metallicis corporibus praemiffae, primo ea experimenta adnectat, quae ad feparationem metallorum et minerarum per elutriationem, vel per amalgamationem a fubftantiis lapideis aliisque, pofthac ad

vftu-

ſtulationem minerarum earundemque reductionem, porro ad calcinationem metallorum et calcinatorum reductionem, tandem ad combinationem inter ſe inuicem et ad coniunctionem cum aliis corporibus, rurſusque ad eorum ſeparationem, per praecipitationem obtinendam, pertinent. Quibus expoſitis, experimenta, cum ſingulis metallis inſtituta, apponit Noſter, ita tamen, vt non ſolum proceſſus inſtituendos deſcribat, ſed inſimul oſtendat, quemnam vſum metalla, varie mutata in hac, vel illa arte praeſtare poſſint.

Haec ſunt praecipua, quae ordinem tangunt, ad quem librum ſuum compoſuit Cl. Auctor. Miramur autem omnino, cur magni nominis vir BOERHAAVIUS, qui in chemicis ſuam certe laudem meretur, a Cl. Auctore tam acerbe vituperetur. Non ſolum enim in praefatione, ſed per totum librum Viri huius manes turbatos eſſe, deprehendimus. Scimus equidem BOERHAAVIUM hominem fuiſſe, et interdum errare potuiſſe, errores tamen, quorum BOERHAAVIUS a Cl. Auctore accuſatur, vel leuiſſimos et flocci pendendos eſſe, vel adeo pro erroribus nunquam habendos, animaduertimus. Immo, quod maxime mirandum eſt, Noſtrum, qui in BOERHAAVIUM tam grauiter inuehitur, ad methodum tamen Cel. iſtius Viri proceſſus fere communicare, videmus. Caeterum librum hunc vtilitatem aliquam praeſtare poſſe, nunquam vero BOERHAAVII chemiam ſuperare, multisque adeo ſcriptis chemicis poſtponendum eſſe, nos ipſi chemici omnino fatemur.

XXIII.

XXIII.

A natural and hiſtorical Account of the Islands of Scilly; deſcribing their Situation, Number, Extent, Soil, Culture, Produce, Rarities, Towns, Fortifications, Trade, Manufacture, inhabitants etc. and laſtly a general Account of Cornwall. By ROBERT HEATH. London, printed for R. Manly and H. S. Cox, 1750. 8. Alph. 1. pl. 7. tab. aen. 2.

i. e.

Deſcriptio phyſica et hiſtorica inſularum Silurum, in qua ſitus, numerus, magnitudo, ſolum, cultura, producta, res memorabiles, vrbes, munimenta, mercatura, opificia ibidem manu facta et incolae illarum deſcribuntur. Addita eſt deſcriptio generalis Cornubiae. Auctore ROBERT HEATH.

Quamquam Silurum inſulae, quae non longe ab extremo Cornubiae promontorio remotae ſunt, ob ſitum peculiarem, multasque res naturales ſingulares, quae ibidem deprehenduntur, omnino disquiſitioni cultoris hiſtoriae naturalis dignae eſſe videntur; nobis tamen res in hoc, de quo iam agimus, libro contentae, vſum admodum magnum haud praeſtare, minimeque deſiderio noſtro ſatisfacere videntur. Auctor vero huius libri, per aliquot annos inter duces fuit militum Anglicorum, ad harum inſularum praeſidium miſſorum, atque cognitionis hiſtoriae naturalis plane expers eſſe videtur. Quae autem in hoc libro ad hiſtoriam Cornubiae Silurum-

que

ue insularum, nec non ad vsum nauigantium spe-
tant, maiorem forte vtilitatem aliis praestabunt.
Nobis tantum ea vtilia esse possunt, quae ad geo-
raphicam harum insularum cognitionem pertinent,
ër et clima illarum sanitati incolarum maxime con-
ucunt, ita vt pauci tantum morbis laborent, et
Auctoris temporibus, ne vnicus quidem medicus in
omnibus hisce insulis reperiretur, licet incolarum
numerus ad 1400 adscenderet. Solum lapidibus
bundat, cum hae insulae tantum scopuli sint, e
nari exsurgentes, interim tamen annonam optimam
naximeque satis magnam hordei copiam gignit.
Minerae stanni, ob quas olim hae insulae adeo ce-
ebres fuerunt, nunc neglectae iacent, venis me-
allicis exhaustis. Contra magna, qua hae insulae
bundant, piscium auiumque rariorum varietas latis-
simum cultoris historiae naturalis disquisitioni cam-
oum aperit. Quae de Cornubiae historia naturali,
fodinis stanni et plantis Noster habet, ea fere omnia
ex aliis sumta atque valde manca et imperfecta sunt,
ta vt hoc libro, inprimis post Cl. BORLASE labo-
res, de quibus alio loco dicendum erit, plane ca-
ere possimus.

XXIV.

XXIV.

A mechanical Account and Explication of the hyſteric paſſion, under all its various ſymptoms and appearances. And likewiſe of all ſuch other diſeaſes as are peculiarly incident to the ſex. To which is added an Appendix, being an diſſertation on cancers in general, but more eſpecially ſuch as happen in the breaſts of women. By CHARLES PERRY, M. D. London, printed for Shuckburgh, Osborne, David and Reymers, 1755. 8. Alph. 1. pl. 3.

i. e.

Mechanica relatio et explicatio morbi hyſterici, eiusque ſymptomatum et phaenomenorum, nec non omnium aliorum morborum, quibus mulieres praecipue obnoxiae eſſe ſolent. Addita eſt appendicis loco diſſertatio de cancro in genere, et in ſpecie de illo, qui in mammis mulierum accidere ſolet. Auctore CAROLO PERRY, M.D.

Habet profecto hic liber Auctorem eum, qui non optimo modo atque ordine aut facili et plana ſatis ratione proponere cogitata ſua, didiciſſe videtur, ita vt eius lectio lectorem non magna iucunditate afficere aut tenere poſſit. Multorum vero annorum itinera per varias Europae partes et regiones, verſus orientem ſitas, ſuſcepit, variaque iam alias hiſtorica et medica ſcripta edidit. Continetur in hoc libro tractatio de morbis neruorum omnibus

non

on tantum de hyſterico malo. Initio operis de mor-
rum neruorum cauſſis agit, easque in deprauata
ixtione fluidi neruei, ex dyſcraſia humorum vniuer-
i oriunda, ſitas eſſe oſtendit. Proxima vero cauſſa
motus horum ſpirituum inteſtinus inordinatus.
ponit deinde de conuulſionibus, epilepſia, pa-
yſi, lethargo, tremore neruorum, vertigine,
renitide, mania, hydrophobia, in qua remedium
NVGENT reiicit, et ſaliuationem ope mercu- p. 119.
ſublimati corroſiui, in ſpiritu vini ſoluti, excitare
bet, porro de cephalalgia in vniuerſum & neruo-
cephalalgia in ſpecie, chorea S. Viti, morbo hy-
chondriaco, gutta ſerena, ſurditate, malo hyſte-
o, chloroſi, menſtruorum vitiis, fluore albo et
ore vterino, tandemque de grauidarum et puer-
rarum morbis. In omni hac tractatione magnam
mularum medicinalium copiam tradit, et inpri-
s heroicis medicamentis delectatur. Argentum
ium, aurum moſaicum, antihecticum POTERII,
omel, et ſulphur antimonii auratum ſaepius ad-
bet. Quae de cancro in appendice habet, maxi- p. 317
ad vſum mercurialium et cauſticorum ſpectant,
orum virtutem multum extollit. Nonnunquam
cturam martis MYNSICHTI cum vnguento
liconis adplicauit. In ſcirrho confirmato empla-
um, ex terebinthina et ſpiritu ſalis ammoniaci
atum, laudat, vt alia taceamus.

XXV.

A critical enquiry into the preſent ſtate of Surgery, by SAMVEL SHARP. F. R. S. and Surgeon to Guy's Hoſpital. the thi edition London printed for I. and R. To ſon and S. Draper. 1754. 8. mai. pl. 21

h. e.

Examen modernae chirurgiae Auctore SAMVEL SHARP.

Inter praeſtantiſſimos Angliae chirurgos Cl. Auct rem merito referendum eſſe, libelli, ab eo edi euincunt; non tantum enim de praecipuis ope tionibus chirurgicis in ſingulari tractatu, ante p res annos edito, ſuccincte quidem, attamen ac rate egit, ſed in hoc quoque libello multa mo ta addidit, quae priorem illuſtrant. Negligenti itaque culpam incurreremus, niſi in ſupplemen quaedam inde decerpta proponeremus. * S examen autem vocauit Noſter placita nonnulloru chirurgorum et fallacia eſſe ſaepe oſtendit, paſſ quoque enchireſes minus cognitas addidit.

In capite primo de herniis veris egit omn que earum ſpecies, inprimis medendi rationes di p. 3. dicauit. Vtplurimum quidem extenſum perit naeum, vt ſaccus hernioſus, prolapſas partes ex pit, obſeruauit tamen Noſter inteſtina et omentu interdum intra tunicam vaginalem et proxime teſticulum acceſſiſſe, quod ſine ruptura peritona accidere haud potuiſſet. In bubonocele conſid randa tunicam vaginalem, quatenus ſpermatica v inuolu

* Quarta editio 1761. prodiit, in qua tamen nec c rectiones, nec augmenta deprehendimus.

nuoluit, a tunica vaginali, testiculum cingente, di-
tinguit, hasque partes septo quasi separatas esse
nonet. Si partes elapsae iterum reduci possunt, p. 9.
erizomate applicato, retinentur, varias tamen me-
hodos veterum, quibus veram sanationem assequi
entarunt, commemorat, et futuram regiam emen-
atam suadet, qua processus peritonaei cum cute
psa coniungitur.

In inflammatione imminente praeter venae p. 19.
ectiones largas et clysmata etiam, ex fumo tabaci
arata, de epithematibus emollientibus, stricturam
nnuli relaxantibus, disserit, refert vero simul, non-
ullos recentiores chirurgos, qui noxam ex appli-
atis calidis saepe cognouerunt, aquam frigidam,
eprimente vi praeditam, suasisse, et hoc quidem
um optimo curationis successu. Attamen et hanc
xperientiam fallacem Noster iudicat, quod per fri-
da applicata inflammatio magis augetur, quam re-
imitur; quoniam autem febris continua, vt to-
m corpus, sic has quoque partes collapsas reddit,
positionem interdum facilius successisse concedit.
uemadmodum vero fortiora purgantia, her- p. 21
osis propinata, nocent, sic leniora et partitis do-
us exhibita, non sine fructu applicari posse
endit.

Postquam de situ aegri, cui hernia reponenda
, et de enchirisibus in reducendis partibus pro-
psis egit, simulque monuit, non tantum in con-
ctione, sed etiam in extensione musculorum abdo-
nis, aegro ita disposito, vt, cruribus eius super hu-
eros validi hominis suspensis, caput illius deorsum
ndeat, repositionem tentari posse et debere, ad
erationem ipsam describendam accedit. Quo-
que haec differri possit, non satis certo definitur. p. 25
ferri forte poterit, si omentum in hernia simul
nprehensum est; eo enim non solum intestinum

 a nimia

a nimia ſtrictura defenditur, ſed illud quoque, preſ-ſionibus reiteratis, mole quodammodo imminuitur, ideoque repoſitio facilius ſuccedit. Dolendum ta-men eſt, diagnoſin epiploceles et enteroceles, inflam-matione iam imminente, admodum ambiguam eſſe. De dilatatione annuli ſurſum et extrorſum pollicis longitudine efficienda exponit, inuenta in hunc vſum inſtrumenta parum commodi afferre monet, inteſtinis potius manu ſiniſtra repreſſis, ſcalpello curuo, cuius apex obtuſus eſt, inciſionem tuto fieri poſſe oſtendit. Cogitarunt quidem nonnulli de tutiori annuli dilatatione ante inciſionem ſacci her-nioſi efficienda, quod inteſtina tunc laedi nequeunt; eam vero ideo improbat Cl. Auctor, quod tunc ſae-pius partes elapſae et iam gangraenoſae ante per-luſtrationem in abdomen reducantur, dilatatio-nem quoque minus neceſſariam eſſe, ſi, aperto ſacco, elapſae partes apte reduci poſſint. In di-latando annulo laeſionem arteriae epigaſtricae non timet Noſter, cum ea propius ad lineam albam excurrit, & profundiori loco ſita ſit, huius etiam vel ſimilis arteriae laeſionem filo mediante acu curua inducto, protinus ligari poſſe aſſerit.

p. 32. De ſufficienti tamen annuli et ſacci, ad annu-lum conſtricti, dilatatione ſedulo cogitandum eſt, quod ſaccus hernioſus ad annulum nimis anguſtu[s] inteſtina prolapſa ſaepius ſtringit, et interdum, quanquam rarius, ſaccus cum inteſtinis conſtricti[s] in abdomen regreditur, ideoque ſymptomata etiam poſt regreſſum perdurant.

p. 35. Omenti partem corruptam ſine ligatura prae-ſcindi poſſe nullamque inde haemorrhagiam me-tuendam eſſe vrget Noſter, cum ligatum ſaepe in-teſtinum colum et ventriculum ex vero ſitu deor-ſum trahat, ſine attentione tamen praeſcindendu[m] non eſt, cum interdum, niſi antea euoluatur, aliq[u]

pa[-]

pars inteſtini inuoluta ſimul praeſcindatur. Mittimus alia, quae de gangraena corruptis partibus praeſcindendis et de vlteriori curatione ſubiungit et ad herniam femoralem progrediamur. Haec in foeminis frequentior eſt, non vero, vt multi putant, ob latitudinem peluis, ſed ideo frequentior preſſio ad deſcenſum vaſorum femoralium fit, quoniam ligamenta ſic dicta rotunda ſtrictius ad annulum adhaerent, quam faſciculus vaſorum ſpermaticorum in viris, in quibus itaque herniae inguinales frequentiores ſunt.

In vera exomphali curatione, reductis parti- p. 52.
bus prolapſis, ligatura circularis, vel potius duplex ex medio pertuſo ſurſum deorſumque ducta conuenit, ſic enim ligata pars integumentorum et ſacci ſeparatur, et inferius firma fit cicatrix. Hanc curationis rationem nunquam ſuaderet Noſter, ſi hernia vmbilicalis ſemper perizomate coerceri poſſet, quod, quam difficile ſit, omnes ſciunt. Si autem, imminente inflammatione, ad operationem deueniendum eſt, cruciata inciſio Cl. Auctori diſplicet, qui ſatius eſſe ducit per cutim et ſaccum hernioſum exiguum vulnus infligere, et ſpecillo ſulcato immiſſo, mediante ſcalpello, vel apice forficis retuſo introducto, hac ipſa partem circularem cutis et ſacci hernioſi exſcindere, ſtrictas poſtea partes, inciſione ſemipollicis longitudine ſiniſtorſum et oblique ſurſum facta, liberare, quo elapſa promptius reduci et vulneris curatio abſolui poſſit. Si inteſtini pars gangraenoſa praeſcindenda eſt, anus artificialis in ipſo vmbilico formari poterit.

Hernia foraminis oualis non adeo frequens p. 56.
eſt in viris, tamen proxime ad perinaeum in foeminis ad labia pudendi formatur; partes expulſae per foramen ligamenti oualis, quod vaſa trasnmittit, progrediuntur, ideoque ad muſculum obturatorem

 externum

externum inter pectinalem et primum caput muſculi tricipitis femoris. Si protruſae partes reprimi poſſunt, peculiare perizoma, ſitui tumoris accommodatum, exigit.

p. 58. De hernia ventriculi et inteſtinali vaginae pauca refert, in cyſtica autem, ſiue hernia veſicae vrinariae deſcribenda magis verſatur. Haec hernia vel ſola exiſtit, vel oborta bubonocelen efficit, vel bubonocele prius nata et inueterata, herniam cyſticatam pediſſequam habet. In ſimplici hernia veſica vaſis ſpermaticis incumbit, in complicata veſica prolapſa inter bubonocelem et ſpermatica vaſa collocatur, in vtroque etiam caſu ſaccus peritonaei veſicae ab anteriori parte incumbit. Vrina retenta veſicam extendens, et preſſio vteri primariae ſunt huius herniae cauſſae, et vltimam quod concernit vterus grauidus mole auctus veſicam vt plurimum in medio comprimit, efficitque, vt illa vtrinque emineat.

p. *66* Capite ſecundo hydrocelen ſub examen reuocat et hydropem ſcroti, vt ſpuriam conſiderat, ſpeciem hydroceles inter tunicam dartos et vaginalem prorſus negat et eius notionem ex loco CELSI, male intellecto, ortam fuiſſe monet; hydrocelen porro intra tunicam vaginalem chordae ſpermaticae non vniuerſam, ſed tantum cyſticam aſſumit atque etiam de collectione aquarum inter laminas tunicae vaginalis teſticuli et ſub tunica albuginea dubie loquitur. In vera tandem curatione loco inciſionis ſimplicis ſegmentum ouale cutis et tunicae vaginalis auferre iubet. Cum tamen DOVGLASSIVS * luculentius de his egerit, haec lubenter mittimus.

In

* *Treatiſe on the hydrocele* Lond. 1755. 8. vid. *Comment.* noſt. Vol. VI. Part. IV. p. 692.

In ſarcoceles conſideratione diſtinctionem prae- p. 93.
nittit, qua nonnulli, aut tumorem teſticuli ipſius,
ut acceſſorium tumorem prope teſticulum a vitia-
is et in carnem mutatis ſuccis aſſumunt. Prior
eram ſarcocelen ſiſtit, alter expanſio et induratio
pididymidis cenſendus eſt. Glanduloſam igitur et
ı ſcirrhum et cancrum procliuem teſticuli fabricam,
aſculoſam autem epididymidis Noſter aſſumit, etſi et
anc interdum ſcirrhoſam fieri poſſe non neget. Per-
enſis igitur variis auctorum ſententiis, et tum, cum
ypotheſis de fabrica minus certa eſſet, ex experien-
a concludi poſſe aſſerit, tumorem epididymidis mi-
us malum eſſe, quam ſcirrhum teſticuli ipſius ideo-
ue, nec caſtrationem, nec particularem exſtirpatio-
em in illo exigi.

Inde vero deducitur ad cirſocelen et varicoce p. 99.
n, illam dicunt dilatationem vaſorum chordae
ermaticae, hanc dilatationem vaſorum ſcroti, haec
x ſola eſt, ſed tumorem ſcroti ſequitur, qui, vt
auſſa, prius remouendus eſt. Illa teſticuli ſcirrho-
ſymptoma eſt, ſed ſi, quod rarius euenit, cum ſano
ſticulo exiſtit, fomentationibus, applicatione vn-
ienti mercurialis et repetitis lenioribus laxantibus
ſſipatur. Deſcenſum omenti mentitur, vaſa ta-
en tortuoſa tactu percipiuntur. Raro noxam
fert, interdum tamen, vt varicoſae venae aliae, do-
res excitant, ideoque exſtirpationem vrgent. To-
um vaſorum nimis extenſorum medicamentis reſti-
iere, nec aliis, nec Cl. Auctori ſucceſſit.

Caſtrationem non, niſi ſcirrhus et cancer teſti p 104.
uli exigunt, minime vero abſceſſus et gangraena
iius partis, dummodo recte tractentur, quod tunc
contextu celluloſo haeret morbus. Nec in omni
irrho ad durum hoc auxilium properandum eſt,
d tantum in eo moto, quanquam et tunc vix de-
iatur, an operatio ex voto ſucceſſura ſit, cum can

eroſa diſpoſitio clandeſtina ſaepe inueniatur. Etſi igitur Cl. Auctor experientia edoctus ſit, interdum in exiguo malo fatalem, interdum in maligno ſtatu felicem exitum, exſtirpationem teſticuli ſequutum eſſe, rationem tamen in tanta varietate morbi non ſatis detegere potuit.

p. 110. Vitia vaſorum chordae ſpermaticae vt contra indicantia operationis conſiderat, et rationem eiusdem ita tradit. In teſticulo potiſſimum magni voluminis inciſio cutanea oualis paululum ſuper annulum incipiens, cuius media diameter adminimum dimidiam partem teſticuli ſiſtit, efficienda, poſtea cutis a chorda vaſorum ſpermaticorum auferatur, quo ligatura fieri poſſit, qua facta, teſticulus cum cute ſeparandus eſt. Varias huius operationis partes accuratius declarat, et inprimis monet, ligaturam nerui ſeparationem non exigere, quam ob teneras has partes impoſſibilem iudicat.

p. 119. Caput quartum de punctura perinaei et morbis vrethrae exponit. Operatio igitur conſueta deſcribitur et incommoda inprimis ex laeſione partium vicinarum oborta recenſentur. Noſter verc chirurgum inſtruit, vt in punctura perinaei indicem ſiniſtrae manus in inteſtinum rectum immittat e proſtatam tangat, quae viam commonſtrat, quomo do acus triquetra parallelo ductu cum recto inteſti no et a latere digiti in perinaeum immitti poſſit Poſtea ad puncturam veſicae, ſuper os pubis efficien
p. 126. dam, ſe conuertit. Auctor Cl. eandem inſtituit a pollicem vnum et ſemis ſupra os pubis, ſi enim al tius verſus vmbilicum ſuſcipitur, euacuata veſica tenſio et dolor a relicta cannula excitatur, ſi vero prope os pubis immittitur cannula, non raro in con textum cellulosum inter veſicam et os pubis pene trat. Ipſe etiam vtitur cannula vnum pollicem lon ga, obſeruauit enim, a longa nimis cannula po

collapſam

ollapſam veſicam eius perforationem ad inteſtinum
eĉtum factam fuiſſe, ſubiungit tandem varia mo-
ita de cannulis et catheteribus in his viis relinquen-
is et mutandis.

De ſtrictura vrethrae et cereis variae compo- p. 130.
tionis, eam per ſuppurationem corrigentibus, in-
rimis ex mente Cl. DARAN, nec non de aliis vre-
ırae morbis agit. Monet ideo, non ſemper puru-
entam materiam calloſas eminentias et carunculas
eſtruere, ſed, orificiis variis excretoriis relaxatis,
umores, ex his viis ſecretos, largius promanare et
a viam liberiorem reddere. Ex hac idea etiam
iiudicat gonorrhaeas, quas non vlceribus ſemper et
oniunctae ſuppurationi, ſed largiori affluxui humo-
um, hic ſecretorum et venereo contagio ſaepe in-
ectorum, adſcribit, qua in re iterum varias opi-
iones Cl. DARAN ſub examen reuocat. Niſi
norbus complicatus ſit, partem affectam optime
lefinire poſſumus: ſi enim vrethra tantum laeſa
ſt, materia purulenta ante vrinam excernitur, ſi
ero proſtata et veſiculae ſeminales ſedes morbi ſunt,
nateria excernenda vrinam ſequitur.

Poſtquam de variis cereis aliisque inſtrumen- p. 152.
is, in vrethram immittendis, obiter egit, ad conſi-
lerationem cauſticorum medicamentorum, his viis
pplicandorum, accedit, haec a recentioribus omni-
us reiecta fuerunt, qui potius, inciſa vrethra, me-
licamenta ſeptica ad locum affectum preſſius ap-
olicare tentarunt, quamquam et ſubſidia, quibus
ıoc efficitur, non ſine incommodo adhibentur.

Vlcera vrethrae iniectionibus adſtringentibus p. 155.
lepurari et corrigi vix poſſunt, variis potius incom-
nodis, inde obortis, anſam praebent, quanquam igi-
ur Cl. Auctor et his vſus eſt, a mitiſſimis incipien-
o et ad fortiores progrediendo, cereorum tamen, ex
mplaſtris conuolutis factorum, vſum praeſtantiorem

 eſſe

esse concedit, qua in re saepe pressio mechanica magis, quam selectus medicamentorum illitorum
p. 161. curationem absoluit. Callosae cicatrices et carunculae a veteribus, vt praecipua caussa angustatae vrethrae adductae, a recentioribus iterum negatae fuerunt. Cl. vero Auctor non tantum ad experientiam Cl. DARAN, sed ad suam quoque prouocat, quanquam non semper vnicae sint, sed strictura accedat, vias angustiores reddat, et per cereos comprimen-
p. 165. do et suppurando tollatur. Ad scirrhos tandem progreditur et inprimis eos, qui in prostata oriuntur et calculum praesentem mentiuntur, examinat. Motus in rheda et equo ab iis ferri potest, quibus prostata scirrhosa est, si vero calculus caussa dolorum est, hi vehementer exacerbantur.

p. 170. Finita itaque tractatione, de variis vrethrae morbis in cereorum compositionem et methodum applicandi inquirit. Nec molles nimis sint, etsi hac ratione suppurationem quaesitam melius efficiant, quod per loca constricta et angustata non transprimi possunt, nec rigidi nimis, ne vehementer premant et dolores et inflammationes excitent, nec fragiles, qui in eductione membranas et vasa lacerent. Cerei, qui adstringentia medicamenta admixta habent, vel nunquam, vel non nisi in fine curationis admittendi sunt, nec escharotica medicamenta iis inspergantur, quae escharam potius, quam suppurationem inducunt, nec largam dosin terebinthinae vel resinae, vt nimium stimulum, admittit Noster. Densitatem, flexibilitatem cum aliqua tenacitate lubricam superficiem in omnibus exigit, optimamque basin diachylon simplex esse affirmat, gummatibus tamen aptis additis. Et mercurialia varia medicamenta admiscere iubet, cum et mercurius praecipitatus ruber, emplastris admixtus, mitiorem vim septicam habeat. Mercu-

rii

rii viui vnciam semis cum vna emplastri malaxatam, immo antimonii crudi pollinem additum saepius vtilem esse asserit. Reliqua monita, de formandis atque applicandis cereis proposita, mittimus.

Indurationes et fistulae in perinaeo obstru- p. 192.
ctionis vrethrae pedissequae sunt. Si corpora cauernosa indurantur, pertinacior obstructio est, attamen et cellularis tunica scroti, penis et perinaei simili ratione afficiuntur. Quod si vero obstructio vrethrae sublata est et durae partes discussionem et impurae fistulae facilem saepe admittunt curationem. Partes cereorum in orificia fistularum immissae curationem iuuant, in angulosis vero et callosis exstirpatio necessaria videtur. Neque semper hi morbi, a venerea caussa oriundi, curationem per saliuationem mercurialem exigunt, dummodo enim via vrethrae libera redditur, malum saepe cedit, in pertinaciori tamen symptomatum duratione ad interna remedia efficaciora properandum est.

Capite quarto de lithotomia agit et ex difficul- p. 197.
tatibus, quibus apparatus magnus obnoxius est, ad altum et lateralem indeque mox ad *Foubertianam* diiudicandam se confert; quoniam autem CHESELDENUS post RAVIUM hanc lateralem methodum perfecit, eius merita extollit et praecipue examinat, quantum differat methodus Anglorum et Gallorum in apparatu laterali efficiendo, vbi de chirurgo, catheterem sulcatum tenente, vel socio tradente, de situ chirurgi et aegri, de forma catheteris et lithotomi sigillatim disserit et vbique methodum Anglorum Gallorum methodo praefert, variaque monita inspergit in recentiorem scriptis amplius disquisita.

Caput

p. 222. Caput sextum in septem sectionibus obserua- tiones miscellaneas et tentamina addit. In sectione prima de tumore vesiculae felleae agit. Post inflammationem hepatis feliciter discussam cystis fellea, bile repleta, turget, aut suppuratio, formato abscessu, nascitur. In tumore vesiculae dolor cessat aeger melius se habet, cutis sicca est, tumor subito increscit, et sub costis spuriis a latere recti musculi haeret: in abscessu formando dolor continuus et pressorius est, et, eo subinde cessante, aeger adhuc inquietus manet, calorem sudor excipit, fluctuatio successiua est, tumor ipse vagus oedema cutis saepe coniunctum habet. Etsi igitur incisio vesiculae felleae ambigua videtur, tamen cum ea interdum rumpatur et letalem effusionem in abdomen efficiat, in incremento vero antea ad peritonaeum accrescat, fundus eius acu triquetra pertundatur, et specillo per cannulam immisso, disquiratur, num calculus in- sit? quo deprehenso, incisio largior fiat et calculus extrahatur, hoc vero non inuento, bile euacuata, coalitio, cannula remota, concedatur.

p. 227. Sectio secunda calculum, vesicae cystide inclusum et adhaerentem, considerat. Cystidem saepe angustiore orificio praeditam fuisse, obseruauit Noster, calculum ideo in ipsa cystide crescere eidem probabile videtur. Non solum autem in cystide adhaeret calculus, sed saepe etiam parti vesicae in cystidem non expansae, nec tum magnum dolorem excitare aegro potest, nisi adhaesio proxime ad collum fiat.

p. 231. In sectione tertia de empyemate disseritur, nec tantum de pure inter pulmones, ad pleuram accretos, contento, sed potius de effusione puris in abscessu pulmonis exponit. Quoniam enim et tum, cum pus per tracheam eiicitur, vel per erosionem cutis

cutis excernitur, rariſſime ſalutaris euentus expe-
ctandus eſt, in vniuerſum tamen operatio empye-
matis in pure, vel alio humore, in pectus effuſo,
commendatur. Inter ſigna, quibus humor, extra
vaſa miſſus, vel alia ratione collectus, cognoſcitur,
eſt dilatatio quaedam pectoris, in latere affecto,
inprimis ſi morbus alius praegreſſus fuerit, ex
quo collectio pendet: vndulatio quaedam, ſiue flu-
ctuatio, vel ab aegro, vel etiam a diſquirente chi-
rurgo percepta; initia tumoris oedematoſi in par-
te affecta. Monet etiam Cl. Auctor errorem chi-
rurgi non adeo eſſe reprehendendum, quod vulnus,
muſculis intecorſtalibus inflictum, non adeo dolo-
roſum, nec pernicioſum eſt. Cum autem vulnus
in ima parte thoracis, vbi vt plurimum inter co-
ſtam nonam et decimam infligitur, multis incom-
modis ſtipatum ſit, illud Noſter inter ſextam et
ſeptimam medio loco inter ſternum et ſpinam effi-
cit, quod pulmones expanſi humorem contentum
maxima vi propellunt, et monet Cl. MARCHET-
TIS inter quintam et ſextam inciſionem effeciſſe.

Sectio quarta de commotione cerebri Cl. PE- p. 239.
TIT ſententiam, quinta Cl. FOREST methodum
fiſtulam lacrymalem curandi, ſexta Cl. LEVRET
methodum ligandi polypos breuiter recenſet, ſepti-
ma de exſtirpatione tonſillarum ſcirrhoſarum agit.
Quae cum eſcharoticis male tractentur, exſciſſio hae-
morrhagiam nimiam afferat, ligaturam Noſter fa-
cilem et certam pronuntiat, noſtro tamen iudicio
in ampla tumoris baſi perfici nequit.

Septimo capite *de cataracta* atque inprimis de p. 251.
eius extractione exponit, quam a Cl. DAVIEL in-
uentam, Noſtrum quoque emendaſſe, alibi retuli-
mus, methodumque eius fuſius deſcripſimus *. Si
cataracta

* vid. Philoſ. Transact. Vol. XLVIII. P. I. p. 161. et 322.
et Comment. noſtror. Vol. IV. p. 391. et 400. Cultrum
quoque

cataracta dextrum oculum occupat, quo dextra manu operator in extractatione vti possit, aegrum in terram considere iubet, atque caput ita reclinare, vt illud genua, vel pectus operatoris retro aegrum positi tangat. Incisione corneae in Nostri methodo dimidia tantum pars circuli corneae dissecatur, cum Cl. DAVIEL sectio duas tertias partes eiusdem occupet. Nonnunquam statim post corneae incisionem ex spasmodica quadam musculorum oculi contractione vna cum lente crystallina vitrei quoque humoris pars prorumpit, quo in casu Noster palpebras confestim claudere iubet. Lentem post incisam corneam, non forfice, vti alibi proposuimus *, sed ope cuspidis cultri sui extrahit. Pressionem, digitorum ope praestandam, plane reiicit atque, incisione iusto minore facta, illam potius dilatare iubet. Punctura, qua sectio corneae fieri debet, firma stabilique manu atque celeriter fieri debet, ne oculus, instrumenti applicatione irritatus, se in orbitam retrahat, atque sectio minus perfecta fieri possit. Praeternaturalis figurae pupillae mutatio, quae saepe post hanc operationem accidit, nullum visui impedimentum attulisse Cl. Auctoris est obseruatio.

p. 265. Vltimum tandem caput de amputatione extremitatum agit, atque cum haec operatio, vt plurimum, ob gangraenam, membrum occupantem, instituatur, de ipsa gangraena et sphacelo primum Noster agit, diuersaque remedia, quae ab aliis proposita fuerunt, breuiter examinat. Scarificationes non ad partem sanam vsque instituit, sed minus profundas sectiones sufficere autumat, in primis

quoque SHARPII delineatum vide Memoir. de l'Acad. de Chir. T. II. T. XXII. fig. 2. Conf. Comment. nostr. Vol. III. p. 620.

* Volum. Comment. IV. l. c. IV. p. 401.

mis in partibus, vbi tendines, minus profunde ſiti, ſectione laedi poſſent. Corticem Peruuianum in progreſſu gangraenae infringendo, non maiore efficacia pollere, quam alia cardiaca, ante huius remedii vſus introductionem vſitata, aſſerit. In vniverſum vero vſum amputationis, ſi gangraena nondum ſubſtitit, ſed adhuc progreditur, ſiue ab interna, ſiue ab externa cauſſa orta ſit, dubium reddit, multisque argumentis ad huius ſententiae confirmatio- p. 280. nem adductis, adeo progreditur, vt contendat: amputationem eo vſque eſſe differendam, donec gangraena ſubſtitit et ſeparatio corrupti a ſano iam incepit. Ne cutis poſt operationem amputationis et muſculi nimis ſe retrahant oſſisque pars nudetur, praeter duplicem ſectionem a CHESELDEN et, vti Auctori videtur, ante illum a CELSO pro- p. 285. poſitam, ſuturae cruciatae ope cutem poſt reſciſſionem membri, inprimis femoris, vnit, eiusque labia ad ſe inuicem attrahit, quo os melius contegatur. Atque huius quidem methodi merita multum extollit, putatque, non ſolum vulnus melius et celerius coire, ſed inflammationis periculum, vulnere hac ratione anguſtiore reddito, minui. Agit deinde de illa operationis huius ſpecie, quam *a lambeau* vocant, docet- p. 292. que ante iam VERDUINI et SABOURINI tempora eius mentionem in libro * factam eſſe, in quo etiam primum faſcia tortilis (*tourniquet*) deſcripta eſt. In haemorrhagia ſiſtenda ligaturae vaſorum vſum multum extollit, oſtenditque ex neruis, ſimul cum arteria ligatis, nullum damnum oriri poſſe, grauiora autem ſymptomata a nimia compreſſione membri amputati in deligatione eius oriri. In fine tandem de agarici in haemorrhagiis vſu quaedam

* *Currus triumphalis e terebintho*, or an account of the virtues of oleum terebinth. by JAMES YONGE, London 1679. 8.

quaedam ex ſcriptis academiae chirurgicae Pariſinae adducit.

XXVI.

Recueil de piéces importantes ſur l'operation de la taille faite par le lithotome caché, avec un memoire concernant la retention d'urine, cauſée par l'embarras du canal de l'uretre. à Paris chez d'Houry fils. 1751. 12. 1 Alph.

Suite du Recueil de toutes les piéces, qui ont été publiées au ſujet du lithotome caché. 12. pl. 1½.

Addition a la ſuite du recueil de toutes les piéces, qui ont été publiées au ſujet du lithotome caché. ibid. 1753. 12. pl. 17.

La taille latérale s'execute-t-elle plus ſurement & plus facilement, avec l'inſtrument connu ſous le nom de lithotome caché? Queſtion medico-chirurgicale diſcutée dans les ecoles de la Faculté de Médecine de Paris le 25 Avril 1754. Praeſ. CLAUDE-THOMAS GUILLAUME GUILBERT DE PREVAL & propoſé par HENRI-JACQUES MACQUART, ibid. 1754. pl. 7. tab. aen. 1.

i. e.

Collectio ſcriptorum notatu dignorum de calculi extractione, ope lithotomi occulti facta, cum commentario ſuper retentione urinae ex impedimento a parte urethrae.

Continuatio

ontinuatio collectionis scriptorum omnium, occasione lithotomi occulti publicatorum.

ditamentum ad continuationem collectionis etc.

aestio medico - chirurgica, quodlibetariis disputationibus agitata in scholis medicorum d. 25. April. 1754. C. T. G. G. DE PREVAL praeside. Proponebat H. I. MACQUART. *An scalpello, vagina recondito, cystitome lateralis perfectior?*

cripta, quorum titulos hic cum lectoribus communicamus, duo componunt volumina, quibus ea ecipue comprehenduntur, quae a fratre COSMO tore lithotomi occulti ad defensionem huius inmenti, et ad refutationem obiectionum, a Cl. CAT aliisque factarum, scripta sunt. Quamm autem magna illorum pars iam ante annum us saeculi quinquagesimum publicata sit, atque niuersum limites nobis praescripti relationumharum ratio vix permittat, vt paullo accuratius umenta, a Cl. LE CAT et fratre COSMO pro- enumeremus; operae tamen pretium esse pumus de hac atque de Cl. LE CAT collectione, qua mox verba facturi sumus, ita exponere, vt tores inde cognoscant, quaenam potissimum ta in illis contineantur, breuemque totius hucontrouersiae historiam et indicem quasi argutorum, de quibus in scriptis hisce inprimis agihabeant.

Initium voluminis primi facit *descriptio lithotoculti et forcipis ad confringendos calculos maio-* T. I. p. 1.

res intra vesicam, quae a. 1748. diario Verdunensi inserta fuit, atque fratrem COSMUM ipsum Auctorem habet. Vix opus esse arbitramur, de huius instrumenti figura et structura fusius exponere, cum illud iam alio loco factum sit *, ipsumque instrumentum in omnium fere chirurgorum manibus sit, aut ex actis academiae chirurgicae Parisinae ** illis innotuerit. Adiecta est obseruatio de calculi sectione, ope huius instrumenti a Cl. LA ROCHE peracta, qua praestantia eius confirmatur.
p. 18. Neque minus forceps, qua Auctor ad confringendos calculos maiores intra vesicam vtitur, attentionem nostram exigit. Cum enim maior calculus interdum vix extrahi possit, sine magna partium dilaceratione, quae saepe lethalis fit, firmioris cuiusdam forcipis descriptionem Noster communicat, tribus clauis munitae, quae pro lubitu operatoris et necessitate eximi possunt, cum in frangendo calculo vno tantum opus sit, qui pro magnitudine calculi magis, vel minus, ab apice forcipis distat.

p. 24. *Litterae* Cl. LE CAT *super nouo hoc instrument[o]* ex diario Verdunensi 1749. Docet hoc instrumen[tum] nouum non esse, sed maxime illud conuenir[e] *cum ductore cannaliculato lithotomo (gorgeret lithotom[e])* cuius inuentorem Cl. LE CAT esse ex diario Verdu[n]ensi a. 1742. patet. Concedit tamen, FRANC[O]NEM iam speciem quandam lithotomi occulti pr[o]posuisse, non tamen eo vsum esse. Forcipe qu[o]que ad confringendos calculos PARAEUM vsu[m] esse monet.

p. 34. *Responsio auctoris lithotomi occulti ad has ob[ie]ctiones in epistola ad editorem diarii Verdunensis.* P[...]

fite[...]

* vid. Comment. hor. Vol. VIII. p. 224.
** vid. Figuram eius in *Mem. de l'Acad. de C[hir.]* T. III. tab. 19.

tetur ſe ignoraſſe ea, quae veteres inprimis chi-
irgiae magiſtri hac de re ſcripſerint, FRANCO-
IS tamen inſtrumentum a ſuo differre, atque Cl.
E CAT ductorem cannaliculatum nequaquam tanta
raeſtantia pollere, quanta ipſi videatur. PARAEI
orcipem etiam ſibi notam haud fuiſſe aſſerit.

Litterae Cl. LE CAT *ad auctores diarii eru-* p. 57.
itorum (Journal des Scavans) *ſuper lithotomo occul-*
. In omnibus fere conuenit cum litteris EIUS-
EM auctoris ad auctores diarii Verdunenſis ſupe-
ius commemoratis.

Litterae anonymi, ad Cl. MORILLIER *occa-* p. 69.
one praecedentis epiſtolae Cl. LE CAT ſcriptae.
'uſius in ea explicantur, quae in *reſponſione* ſupe- p. 34.
ius narrata continentur.

Litterae Cl. LE CAT ad Cl. D * * *, *quae* p. 113.
eſponſionem ad epiſtolas anonymi defenſoris lithotomi
cculti, inſertas diario eruditorum et Verdunenſi, ſiſtunt.
robat LE CAT, lithotomum occultum facile fun-
um veſicae laedere et ſectionem veſicae nimis
iagnam efficere, ideoque, vt noxium reiiciendum
ſſe.

Iudicium ex iis, quae rem probant repetitum. p. 154.
ugement tiré d'après les faits). Eſt epiſtola ad
nonymos nonnullos, in qua ad litteras praeceden-
s Cl. LE CAT, et acrius quidem, reſpondetur.

Obſeruationes de ſitu aegri commodiſſimo in ope- p. 186.
tione lithotomiae. Inſertae fuerunt primo obſer-
itiones hae diario eruditorum. Situs horizontalis
gri, qualis in operatione, ope lithotomi occulti
eragenda, vulgari, ſiue obliquo praefertur, cum in
o fundus veſicae facile laedi poſſit, calculique dif-
ilius forcipe comprehendantur. Deſcribitur quo- p. 199.
ie modus aegrum ſub operatione ligandi, qui no-
s omnino laude dignus eſſe videtur: nec non acus
quetra curua ad puncturam veſicae ſuper os pubis p. 202

 efficien-

efficiendam, cuius cannula poſt puncturam in veſica relinqui poteſt, nec ex veſica iterum elabitur. In
p. 211. fine addita eſt obſeruatio de ſectione calculi in foemina, ope lithotomi occulti peracta.

p. 212. *Commentarius* Cl. LE CAT *in conuentu academiae ſcientiarum Rothomagenſis* d. 12. maii 1750. *praelectus*, *de ſitu aegri in operatione lithotomiae per apparatum humiliorem peragenda.* Apparatum humiliorem (*bas appareil*) dicit omnes ſpecies lithotomiae, in quibus ſectio infra oſſa pubis inſtituitur.
p. 186. Defendit ſitum obliquum contra obiectiones, in praecedente commentario prolatas, in apparatu magno et variis ſpeciebus apparatus lateralis.

p. 231. *Animaduerſiones in hunc* Cl. LE CAT *commentarium*, in quibus ad argumenta illius reſpondetur et ſitus horizontalis acrius defenditur, finem huius voluminis faciunt.

p. 2. In continuatione collectionis ſcriptorum omnium, occaſione lithotomi occulti editorum, continetur catalogus quadraginta aegrotorum, in quibus ſectio ope huius inſtrumenti feliciter peracta
p. 21. fuit. In fine ratione et experientia probatur, vulnus poſt ſectionem, calculi lithotomo occulto factam, vt ſimplex tractari rariusque deligari debere.

Vol. II. Alterum huius collectionis volumen comprehendit reſponſionem ad illa, quae Cl. LE CAT contra lithotomi occulti praeſtantiam dixit, in ſecundo volumine collectionis ſcriptorum, quae ille circa lithotomiam publici iuris fecit. Cum enim Cl. LE CAT, multis hiſtoriis et factis collectis, ibidem negaſſet, aegros, quos Auctor lithotomi occulti tanquam perfecte curatos, ad probandam ſui inſtrumenti praeſtantiam, adduxerat, ſanatos eſſe; hoc

ipſo

ipſo libello anonymus lithotomi auctor ad haſce obiectiones aduerſarii ita reſpondit, vt, multis additis teſtimoniis, confirmare ſtudeat, plurima, a Cl. LE CAT prolata, falſa et ficta eſſe. Probare quoque contendit, Cl. LE CAT methodum aegris maxime eſſe funeſtam, neque a multis aliis chirurgis receptam. Adiectae tandem ſunt 34 aegroto- P. 337.
rum hiſtoriae aliae, in quibus calculi ſectio ope lithotomi occulti inſtituta fuit.

Quaeſtio medica Cl. DE PREVAL et Cl. MACQUART: *an ſcalpello vagina recondito cyſtitome lateralis perfectior?* non ſolum latine, ſed et in gallicam linguam translata, hic impreſſa eſt. Praemiſſa breui diuerſarum methodorum calculum ſecandi P. 10.
hiſtoria, Cl. Auctor lateralem reliquis praefert, atque inprimis eam, qua ceruix veſicae et quaedam pars corporis veſicae ipſius diſcinditur. Praeſtantiam vero operationis in eo ponit, vt ſola inciſione, nulla vi, partibus dilatando, illata, planum iter, tum ad veſicam, tum e veſica ſternatur. Quae vero grauiora in hac operatione obueniunt incommoda, ea omnia praecaueri poſſe lithotomo occulto, cuius inſtrumenti ope, vel a tirone calculi ſectionem tuto inſtitui poſſe aſſerit. Hinc primo fabricam P. 16.
inſtrumenti ipſius deſcribit, operationisque modum. Deinde docet, aegri corpore in planum ſitum collocato, et cyſtitomo, vbi ſiſti debet, probe firma- p. 23.
to, ſectionem praeſtituta, nec plus minusue menſura factum iri, nullumque partibus ſeruandis vulnus inferri poſſe: porro proſtatam ita diſcindi, vt commodus ad veſicam aditus pateat, calculusque ſine vlteriore dilatatione eximi poſſit. Vulnus vero hac ratione inflictum, cum contuſionis omnis expers ſit, nullorum vnguentorum aut faſciarum applicatione opus habet, qua ſcilicet illud irritatur et arenularum fragmentorumque calculi minorum

 egreſſus

egreſſus impeditur. In hac enim methodo, operatione peracta aegroque in calidum lectum confeſtim repoſito, quadruplex tantum linteum clunibus ſubiicitur, coſtaeque parumper ſublatae ad ſe inuicem adducuntur, per reliquum curationis tempus ſic continendae. Adiectae ſunt praeterea in hac collectione diſſertationi huic duae aliae epiſtolae, in quarum prima variae contra hanc ipſam diſſertationem obiectiones continentur, ad quos in altera reſpondetur.

XXVII.

Pieces concernant l'operation de la taille. Premier recueil, qui traite principalement de cette operation pratiquée ſur les femmes etc. par CLAUDE NICOLAS LE CAT. a Rouen, de l'imprimerie de Laurent Dumesnil. 1749. 8. 12½. pl. tab. aen. 5.

Second recueil, qui contient la deſcription de pluſieurs lithotomes compoſés etc. 1752. 1 Alph. 7 pl. tab. aen. 7.

Troiſieme recueil contenant cinq lettres en reponſe au - Frere COME avec une ſixieme lettre a Mr. * * * 1753. pl. 7.

Lettre de Mr. LE CAT à Mr. DUMONT fils ſur l'opinion de l' adherence des pierres la veſſie. 1763. pl. 3.

i. e.

Varii tractatus de lithotomia. Auctore C. N. LE CAT. Collectio prima, in qua praecipu

c

de lithotomia in foeminis administranda agitur — Secunda collectio continet descriptionem nonnullorum lithotomorum compositorum — Tertia continet quinque epistolas, in quibus ad obiectiones Fratris COSMI respondetur, et sextam ad anonymum. Accedunt litterae Cl. LE CAT ad Cl. DUMONT iuniorem, circa opinionem de calculis, ad vesicam adhaerescentibus.

Quamquam prima collectio horum de lithotomia opusculorum iam anno huius seculi quadragesimo nono prodiit, Cl. tamen LE CAT eam non publice venditoribus exposuit, sed inter amicos tantum distribuit, atque, vti ex praefatione patet, nunc demum anno huius seculi sexagesimo tertio edidit. Fuit enim Cl. Aucteris consilium maius aliquod de lithotomia opus conscribendi, cui haec opuscula, separatim impressa, inserere voluit. Cum autem negotiorum multitudine impeditus, illud ad finem nunc perducere haud posset, collectiones has seorsim edere coepit. Duplex vero est controuersia, circa quam scripta, in hac collectione contenta, versantur. Harum prior de lithotomia in foeminis administranda inter Cl. Viros LOUIS, LE BLANC et LE CAT agitata, nunc, vti ex praefatione cognouimus, plane composita est; altera est illa, quam Cl. LE CAT cum FRATRE COSMO, celebri illo lithotomi occulti auctore, habet. Atque, vt de priore primum dicamus, cum scripta, quae ad illam pertinent, prima collectione comprehendantur, tenendum est, Cl. LE CAT hoc libro ostendere: se anno huius seculi trigesimo quinto iam calculi extractionem in foeminis, non dilatatione vrethrae, sed sectione eius tentasse

tentaſſe atque hinc ſe iure de Cl. LOUIS conqueri poſſe, quod ille in commentario, anno huius ſeculi quadrageſimo ſexto, academiae chirurgicae Pariſinae de lithotomia in foeminis adminiſtranda praelecto, nullam Cl. LE CAT et inſtrumentorum, ab eo ad hanc calculi ſectionis ſpeciem inuentorum, mentionem iniecerit. Hinc cum Cl. LE CAT relatum eſſet, Cl. LE BLANC Aureliani inſtrumentum, a Cl. LOUIS excogitatum, emendaſſe, in epiſtola ad eum data, Noſter ſuam methodum deſcripſit, praeſtantiamque methodi ſuae prae methodo illorum confirmare ſtuduit. Vtitur vero ductore cannaliculato, qui in apice ſpecillum ſulcatum habet, et cyſtitomo recto, qui in vno tantum latere aciem habet, et quem *vrethro-cyſtitomum* vocat. (vid. Tab. I.) Cl. vero LOUIS inſtrumentum quod duas acies habet, (vid. Tab. II. litt. K.) ideoque duplicem quoque ſectionem efficit, cum e contrario Cl. LE BLANC inſtrumento, quod in reliquis omnibus cum lithotomo Cl. LOUIS conuenit, vnica tantum fiat. Aſſerit enim Cl. LE BLANC in reſponſione ad litteras Cl. LE CAT, ſe vidiſſe ex duplici ſectione incontinentiam vrinae oriri. Interim Cl. LE CAT, vel hoc inſtrumentum, vt noxium reiicit. Probat enim vrethrae ſectionem tutius omnino fieri poſſe duobus inſtrumentis, quae manus ope diriguntur, quam illo, quod compoſitum eſt, et quo ſectionis magnitudo non certo definiri poteſt, nec vrethra tantum, ſed etiam magna veſicae pars quaedam inciditur. Maiora enim vulnera, veſicae corpori inflicta, fere ſemper lethalia eſſe, et diſtentionem fibrarum, aut quandam dilacerationem illarum minus noxiam eſſe, ſectione, eique hanc ob cauſſam praeferri debere docet. Addit in vulneris deligatione nullam adhibendam eſſe cannulam, cum ea lethalem producat ſuppurationem, fiſtula-

p. 10. p. 12. p. 61.

ſtularumque aut incontinentiae vriniae cauſſa ſit. Atque hanc quidem ſententiam Cl. LE CAT non ſolum teſtimoniis celeberrimorum aliorum chirurgorum, ſed etiam variis aliis argumentis ita confirmauit, vt Cl. LE BLANC ſuam methodum relinqueret, atque Cl. LE CAT methodum adſumeret. Hinc Cl. LE CAT, quoque in epiſtola, ad Cl. LE BLANC data, methodum, qua tunc temporis n viris calculi ſectionem inſtituebat, cum eo communicauit, quo huius methodi praeſtantiam pari modo gnoſceret. Commodum ſatis modum ligaturam aegri ante operationem inſtituendi deſcribit, facillimum et reliquis hactenus vſitatis omnino praeferendum. Ipſam vero ſectionem faciebat ſcalpello duplici, quorum vnum vrethrotomum, alterum cyſtitomum vocabat (T. IV.), ita, vt magna exercitatione ad hanc operationem, duplici ſcalpello peragendam, opus eſſet. Nunc vero Cl. Auctorem ductore canaliculato cyſtitomo (vid. Tab. I. fig. 3.) vti, omnibus notum eſt. * p. 103.

Excipiunt hanc deſcriptionem epiſtolae duae Cl. LOUIS, in quibus breuiter ad ea, quae Cl. LE CAT ſuperius propoſuit, reſpondet, ſuamque methodum a Noſtri methodo omnino differre docet. p. 113.

Quamquam autem Cl. LOUIS vberiorem ſententiae ſuae explicationem in commentario, mox prodituro, promiſerat, eius tamen editionem Cl. LE CAT non exſpectauit, ſed ſingulari aliquo libello ſtatim ad duas haſce epiſtolas Cl. LOUIS reſpondit. Diuiſus vero ille eſt in duas ſectiones, in quarum priore, quaenam in methodo Cl. LOUIS propria ipſi ſint, diſquiritur: in altera vero huius methodi p. 117.

Mm 5

* Ex praefatione huius voluminis patet, Cl. Auctorem hoc inſtrumentum nunc quoque ad calculi ſectionem in foeminis adhibere.

methodi praestantia diiudicatur. Tria autem sunt, quae Cl. LOUIS tanquam propria sibi tribuere potest: sectio scilicet colli vesicae in vniuersum, cum antea dilatationis tantum ope calculus eximebatur: porro incisio in vtroque latere facta: et tandem hoc, quod in vno eodemque instrumento vrethro-cystitomum et ductorem cannaliculatum coniunxerit. Docet vero Cl. LE CAT primo honorem inuentionis, aut restaurationis extractionis calculi, quae sectionis, non dilatationis ope fit, non Cl. LE DRAN, sed sibi tribuendum esse, aut Cl. LE DRAN et Cl. LE CAT vno tempore de
p. 122. hac re cogitasse. Deinde, quod ad duplicem sectionem attinet, tenendum est, GÜNZIUM, HEISTERUM, imo iam FRANCONEM ipsam duplicem vrethrae sectionem proposuisse, licet Cl. LOUIS sectio ad vesicam ipsam extendatur. Partes etiam, ex quibus instrumentum Cl. LOUIS componitur, ab aliis inuentoribus sumtae sunt, vt specillum fissum, in quo lithotomus mouetur, quod ad imitationem cannulae acus triquetrae, qua Cl. PETIT in curanda imperforatione anus vtebatur, fabrefactum est: et lithotomus ipse, cuius figura cum alio lithotomo Cl. LE CAT perfecte conuenit. Hac quoque occasione Cl. Auctor specillum sulcatum describit, in cuius sulco apex lithotomi ita figitur, vt non ex illo elabi et partes alias laedere possit.
p. 145. (vid. Tab. V.) Altera sectio agit, de operatione et deligationis modo, quem Cl. LOUIS adhibet. Communicat vero primum descriptionem methodi Cl. LOUIS, quam ille ipse ad Cl. LE BLANC misit. Deinde, quae iam superius proposuit, de noxa vulnerum vesicae et de dilatatione et dilaceratione,
p. 160. sectioni praeferenda, fusius explicantur. In deligatione vulneris Cl. LOUIS cannula quadam vtitur, quam in partem vrethrae sanam immittit, et cauum

vaginae

vaginae linteo carpto implet, quo paries eius superior quodammodo eleuetur et labia vulneris ad se inuicem applicentur. Oſtendit vero hic Cl. LE CAT, vſum cannulae in viris aeque, ac foeminis inutilem noxiumque eſſe, cum turunda ſit duriſſima; atque loco eius, ſi calculus in plures minores partes diffractus ſit, ſetaceum (*bandelette*) ex linteo molli confectum et oleo, ſiue digeſtiuo imbutum, veſicae per vulnus immittit, quae cannulae vſum praeſtat, noxisque eius caret. Modum quoque vaginam linteo implendi reiicit, et docet cannulam hac ratione nunquam in ſitu firmo retineri poſſe. Hinc Cl. LE BLANC cannula flexili vtitur et in vaginam inteſtinum ſuillum, ſiccatum et linteo carpto impletum, immittit.

Secundum huius collectionis volumen, vti ſuperius iam adnotauimus, continet ſcripta, quae ad controuerſiam, quae inter Cl. LE CAT et fratrem COSMUM, vt Auctorem lithotomi occulti, occaſione huius inſtrumenti orta eſt, pertinent. Initium vero illius facit relatio de forma et fabrica, atque modo adhibendi illud inſtrumentum, quo nunc Cl. LE CAT in calculi ſectione vtitur, de ductore ſcilicet canaliculato lithotomo (*gorgeret ciſtitome*), qui vel ſimplex eſt, vel ita fabrefactus, vt etiam dilatatorii vſum praeſtet. (vid. Tab. I.) Deſcribitur vero primum vſus huius inſtrumenti in calculi ſectione, quae in foeminis inſtituitur, in quibus nunc Cl. LE CAT illud loco prioris inſtrumenti adhibet: deinde ratio, qua in lithotomia virorum illo vtendum ſit. Inciſione enim per cutem et pinguedinem ſcalpello facta, apicem ductoris huius cannaliculati in ſulcum catheteris Noſter immittit, et poſteaquam in veſicam penetrauit, ſpecillum retrahit, tuncque ſectionem definitae magnitudinis efficit. Ad-

T. II.

p. 10.

p. 25. Adnexa eſt comparatio huius inſtrumenti cum aliis ſimilibus ſcalpellis occultis, vulgaribus, aut iis, quae in herniotomia adhibentur, quorum omnium vſus
p. 35. definitur (Tab. II. fig. 4 — 9.). Adiecta quoque eſt deſcriptio lithotomi cuiusdam occulti Cl. LE BLANC, chirurgi Aurelianenſis (vid. Tab. II. fig. 10.), ab illo ad calculi extractionem in viris excogitati.

p. 49. Inter ſcripta vero, quae propius ad controuer-
64. ſiam fratris COSMI et Auctoris noſtri pertinent, primum eſt *deſcriptio lithotomi occulti et forcipis ad confringendos calculos intra veſicam*, qualem illam anonymus Auctor huius lithotomi in diario Verdunenſi dedit *.

p. 69. Sequuntur *litterae* Cl. LE CAT *ad Auctores diarii eruditorum* ſuper lithotomo occulto **: et *lit-*
p. 82. *terae* eiusdem Cl. LE CAT ad Cl. D * * *, quae reſponſionem ad epiſtolas anonymi auctoris lithotomi occulti continent, atque hic quodammodo
p. 129. auctae et correctae iterum publicantur ***. His addita eſt *epiſtola* Cl. LE CAT ad Cl. B ***, vnum ex auctoribus diarii eruditorum, quae quaedam ad-
p. 145. denda ad priores epiſtolas continet. Hanc excipiunt auctoris diarii Verdunenſis expoſitio cauſſarum, ob quas defenſionem Cl. LE CAT diario illo non inſeruerit, et litterae cuiusdam DE MOMY, paullo iocoſius ſcriptae, qui pacem inter Cl. Viros LE CAT, LOUIS et fratrem COSMUM reſtituere
p. 152. cupit. In reſponſione Cl. LE CAT ad hanc expoſitionem et litteras DE MOMY, pacificatoris, multum de in iuſtitia et partium ſtudio Auctoris huius diarii conqueritur.

Longe

* vid. *Recueil de pieces import.* T. I. p. 1. Comment. noſt. ſupp. III. p. 546.

** vid. *Recueil* l. c. p. 51. Comment. noſt. l. c. p. 547.

*** v. *Recueil* p. 113. Comment. noſtr. l. c. p. 547.

Longe vero magis attentione dignus eſt, com- mentarius Noſtri Auctoris, qui reſponſionem ad duo Auctoris lithotomi occulti ſcripta continet, ſcilicet ad *iudicium ex iis, quae rem probant, repetitum* (jugement tiré d'après les faits) * et ad eiusdem Auctoris *animaduerſiones in commentarium* Cl. LE CAT *de ſitu aegri in lithotomia academiae Rothomagenſi praelectum* **, de quibus ſuperius ***. Praemiſſae vero ſunt litterae Cl. LE CAT ad cenſores horum libellorum Cl. PVZOS et FALCONET, in quibus de iis, quae acerbius contra illum ibidem dicta ſunt, conqueritur, horumque Virorum Cl. ad haſce litteras reſponſiones. In ipſo vero commentario Auctor primum probat lithotomum occultum, quamuis erfectior ſit ſcalpellis occultis, ad herniotomiam ropoſitis, ad quorum formam fabrefactus eſt, tanen inſtrumentum eſſe periculoſum et noxium. Aſſerit archetypum lithotomi eſſe illud ſcalpellum ccultum, quod Cl. PHIBAULT ad herniotomiam ropoſuit (vid. Tab. II. fig. 5.): Cl. porro CHAGNE-RUN iam ante aliquot annos de applicatione hus inſtrumenti ad lithotomiam cogitaſſe, et fratrem OSMUM tantum mechaniſmum manubrii, cuius pe magnitudo ſectionis definiri poteſt, et quem amen ingenioſiſſimum eſſe ipſe Cl. LE CAT agnoit, adieciſſe. Deinde comparationem inter actioem ſcalpellorum occultorum et lithotomi huius, t pericula, quae vulnera vtrisque facta comitanur, inſtituit, docetque parietem veſicae poſterioem, qui, veſica collapſa et corrugata, propius ad ulnus accedit, lithotomo occulto facillime laedi, eque mechaniſmo manubrii et regulis a fratre

p. 171. p. 193.

COSMO

* vid. *Recueil* T. I. p. 154.

** vid. *Recueil* l. c. p. 231,

*** vid. ſup. p. 547. et 548.

p. 225. COSMO datis hoc infortunium auerti poſſe. Tunc oſtendit exempla extractionum calculi, ope lithotomi huius feliciter peractarum, praeſtantiam inſtrumenti et methodi fratris COSMI neutiquam probare. Putat enim felices ſucceſſus eius tanquam exceptiones, non, vt effectus huius methodi conſiderandos eſſe, et hiſtorias aegrotorum, a fratre COS-
p. 247. MO propoſitas, omnes examinat. Tandem Cl. LE CAT comparationem inter ſucceſſus felices ſuae et fratris COSMI methodi inſtituit, atque ex his quoque concludit, ſuam omnino huius metho-
p. 294. do praeferendam eſſe. In additamento probat acum triquetram incuruam, quam frater ad punctionem veſicae in hypogaſtrica regione propoſuit * non nouum eſſe inſtrumentum, ſed Cl. DENIS, BELLOQUE et FOUBERT ſimilia fere propoſuiſſe.

p. 298. Inter ſcripta vero, quae ad controuerſiam de optimo ſitu aegri in lithotomia ſpectant, primum eſt epitome *commentarii anonymi auctoris lithotomi occulti*, in quo horizontalem ſitum optimum eſſe propoſuit **. Sequitur *commentarius* Cl. LE CAT,
p. 308. in academiae Rothomagenſis conuentu praelectus, quo conſuetus ſitus defenditur ***, quem EIUSDEM V. Cl. *reſponſio ad animaduerſiones anonymi in hunc commentarium* **** excipit, in qua primum demonſtrat, ſitum horizontalem iam multos alios ante fratrem COSMUM commendaſſe, neque inter com-
p. 331. moda lithotomi occulti referendum eſſe. Deinde de ipſius huius ſitus praeſtantia verba facit, docetque in omni operatione chirurgica corpus aegri ita collocandum

* vid. *Recueil* l. c. p. 202. et Comment. noſtr. ſupp. III. p. 547.
** vid. *Recueil* p. 186. Comment. noſtr. ibid. p. 547.
*** vid. *Recueil* p. 212. Comment. noſtr. ibid. p. 548.
**** vid. *Recueil* p. 231. Comment. noſtr. ibid. p. 548.

locandum esse, vt pars, in qua operatio fieri debet, chirurgo se eo modo offerat, vt tuto et facile sectionem instituere et omnem operationem absoluere possit: porro situm corporis, quantum quidem fieri potest, egressum et extractionem corporum extraneorum per vulnus promoueri debere: tandemque in calculi extractione ex vesica, illam eum situm obtineri debere, vt commode incidi vesica, calculusque prehendi et extrahi possit, sine laesione aliarum partium. Ex quibus quidem momentis, quae per consuetum aegroti situm obtineri asserit, praestantiam eius prae horizontali situ demonstrat, in quo calculum saepe in posteriorem partem fundi vesicae delabi et forcipis actionem effugere demonstrat. Atque cum Auctor lithotomi occulti sibi persuadeat horizontali situ pressionem intestinorum in vesicam minui sic, vt nullae rugae exinde oriantur, aut paries posterior facile laedi possit; Cl. LE CAT contrarium probare annititur, et ostendit, vesicam tamen in rugas contrahi, et, calculo posterius descendente, periculum et difficultatem extractionis vehementer augeri, quod variis dimensionibus peluis et vicinarum partium magis declarat, variosque errores aduersarii perstringit.

Adiecta est huic commentario *relatio de variis experimentis, in cadaueribus lithotomo occulto* per Cl. p. 392. LE CAT *institutis*, quae vsum huius instrumenti periculosum esse luculenter probant. Proponit tamen Cl. Auctor modum quoque correctionis instrumenti et operationis fratris COSMI. Clauditur p. 409. tandem hoc volumen variis scriptis, epistolis et testimoniis, quae veritatem nonnullarum rerum, in ipso opere propositarum, probant. In tabulis aeneis praeter instrumenta varia, situs partium in pelui vario modo, satis apte, delineatur.

Tertium

T. III. Tertium tandem huius collectionis volumen contra additamentum ad collectionem scriptorum fratris COSMI, quod alterum volumen collectionis illius constituit * directum est. Continet vero primum quinque epistolas, in quibus Cl. LE CAT contra accusationes, a fratre hoc in additamento
p. I. 17. propositas, defendit, et in tribus potissimum prio-
33. ribus ostendit, omnino euentus operationum, lithotomo occulto peractarum, minime felices fuisse.
p. 49. Quarta epistola litteras Cl. VANDERGRACHT, de infelici successu eiusmodi sectionis continet, atque felicem successum operationum Cl. LE CAT
p. 65. defendit. Quinta tandem probatur plures chirurgos celeberrimos methodum Cl. LE CAT sequi.

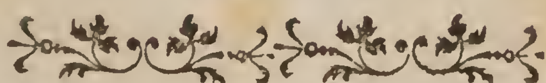
p. I. His addita est epistola alia Cl. LE CAT, qua relationes quaedam, quas de libro eius auctores diarii eruditorum huic diario inseruerunt, examinantur, atque illos minime sine omnium partium studio in hac re versari probatur.

Epistola tandem Cl. LE CAT ad Cl. DUMONT filium de calculis ad vesicam adhaerescentibus agit, atque potissimum contra libellum Bruxellis, occasione mortis aegri, in quo calculi sectio ope lithotomi occulti facta est, editum, directa est. Hinc ab initio ad varia alia respondet, quae in vniuersum ad hanc circa lithotomum occultum et varias operationes, mediante illo factas, pertinent. In ipsa vero
p. 21. dissertatione docet, sententiam de vera adhaesione calculi ad vesicam et rationi et experientiae contrariam esse. Vera enim adhaesio aut cohaesio partium, vel propter homogeneam duorum corporum naturam, vel compressione fluidi cuiusdam vniuersalis v. c. aeris, vel ope substantiae cuiusdam intermediae v. c. glutinis, vel mutua insertione diuersorum corporum (*entrelassement*) fieri solet. Haec vero

* vid. Comment. nostr. Supp. III. p. 548.

ro omnia in coniunctione calculi et veſicae locum
on habere pluribus demonſtratur. Hinc nulla
haeſio exiſtere poteſt, ſed calculus tantum in ve-
a, aut ob nimiam magnitudinem, aut ideo reti-
tur, quoniam ſacco, aut loculamento (poche)
clufus eſt. Oritur vero eiusmodi loculamentum,
l duplicatura tunicarum veſicae, ſi calculus, per
eterem deſcendens, eo in loco haeret, vbi vre-
: per duplicaturam tunicarum oblique tranſit: quo
caſu tumor, vel ad veſicam, vel ad abdominis
uitatem percipitur, vbi nulla exſciſſio fieri pot-
: vel tunica veſicae tantum interna formatur.
uodſi enim illa hinc inde inflammatur, et in ſup-
rationem abit, tunc loca haec, cicatrice nata nul-
n amplius extenſionem permittunt. Cum vero
ec in vicina ſana parte locum habeat, eiusmodi
eci ſacci formantur, in quos calculi parui ſe im-
ttunt, et incrementa ibidem capiunt, aut in iis
vrina ſtagnante oriuntur. Nonnunquam etiam,
veſica fungoſis excreſcentiis repleta eſt, calculi
ꝛro illos haerent, nunquam vero cum iis con-
eſcunt. In altera ſectione plura Cl. Auctor loca et p. 34.
ſeruationes ſcriptorum aliorum commemorat, at-
e ex iis omnibus oſtendit, calculum nunquam cum
ſica concreſcere, ſed ſemper in cyſtide parua, aut
ra fungos reconditam eſſe, qua occaſione plures
les adnotationes ad Cl. HOUSTET ſuper hac re
nmentarium proponit *.

* vid. *Mem. de l'Acad. Chirurg.* T. I. p .395.

XXVIII.

Raccolta de principali maravigliosi effetti della Cavata di Sangue nel corpo animale confrontati con diverse riflessioni raccolte da piu insigni medici e Notomisti tanto antichi che moderni, utili a chiunque desidera d'esser beneficato e non pregiudicato dall' uso odierno di medicare; da GIAN-ANTONIO VANUCCI, Dottore di Medicina e di Filosofia, in Genova presso Bernardo. Tarigo 1755. 4. pl. 14.

h. e.

Collectio praecipuorum et mirandorum effectuum sanguinis missionis in corpore animali, comparata cum diuersis celeberrimorum antiquorum et recentiorum medicorum et anatomicorum sententiis. Auctore IO. ANTONIO VANUCCI.

Cum Cl. Auctor abusum venaesectionis in variis morbis cognosceret, simul tamen de egregio vsu huius auxilii persuasus esset, libellum hunc eo modo adornauit, vt, praemissis nonnullis propositionibus, naturam sanguinis et circulationis humorum concernentibus, in viginti quatuor aphorismis sententias auctorum, qui venaesectioni et saepe nimium fauent, proponit, et de iis iudicium fert, adscitis aliis celeberrimorum virorum opinionibus. Cum vero haec cuncta ordine recensere superfluum esset, quod Auctor tantum generales nimis propositiones aliorum limitet, sufficiat, quaedam exempla commemorare, ex quibus idea libelli satis apparebit.

Sanguinis

Sanguinis miſſio ad abundantiam huius humo- p. 13.
is ſpectat; quamobrem medicus aegrum ſuum hoc
ɔſo auxilio a periculo ſufflaminati humorum mo-
ıs, rupturae venarum et abolitione ſenſus et mo-
us liberat. Spirituoſae enim ſanguinis partes, ab
uius nimia quantitate ſuppreſſae, magis liberae
unt, ideoque omnes actiones liberiores reddunt.
ecte vero monet Noſter plenitudinem hanc non
vniuerſum periculoſam eſſe, nimiam etiam ſan-
uinis miſſionem craſin eiusdem deteriorem redde-
e, humorum copiam, per varias cauſſas in corpo-
bus auctam, quotidie etiam per ſecretiones diſſi-
ari, et perſpiratione ſola multos humores exi-
e, qua ideo praeſente, plethora vltra modum
ix increſcit, hinc cum vaſa cedant, ſiniſtros il-
ɔs effectus a qualibet abundantia non timendos
ſe.

Quanquam ex vena et bonus et corruptus ſan- p. 23.
uis ſimul fluit, nonnulli tamen correctionem
aſſae relictae ideo fieri aſſerunt, quod emiſſa, par-
e quadam corrupta, motus ſanguinis ad veras le-
es circulationis reducuntur, per quos eius corre-
io fit. Vrget autem Noſter non tantum partem
ɔrrupti, ſed vim boni ſanguinis quoque diminui:
uod ſi igitur minor portio corrupti euacuatur,
amnum inducitur, ſi aequalis ſani et corrupti ſan-
uinis portio ſubducitur, inutilis eſt eius miſſio;
nc in eo tantum caſu, vbi corrupti ſanguinis co-
a maior emittitur, concedenda eſſet. Quilibet
ro cognoſcit, haec cuncta circulationi et mixtio-
ſanguinis non reſpondere.

Sed hanc mixtionem mutari porro aſſerunt p. 25.
nnulli, quod poſt euacuationem motus et ideo
oque ſitus et nexus minimarum particularum mu-
ur, quae mutatio ſecretionibus fauet, quam-
rem in morbis facta ſanguinis miſſio aegrum,

Nn 2 aut

aut ſanum reddit, aut ad ſanitatem poſtea acquiren-
dam diſponit. Noſter vero monet, conceſſa etiam
particularum poſt venaeſectionem mutatione, eam
non ſemper in bonam, ſed etiam in malam par-
tem inclinare, et ideo morbos excitare, vel au-
gere, inprimis cum mixtionis ratio in aegris non
cognoſcatur.

p. 34. Poſtquam de venaeſectione, reſolutionem cru-
darum et viſcidarum particularum adiuuante, vari
diſputata ſunt, aſſeritur, ſanguinis miſſionem motum
huius humoris intendere, ex ea cauſſa ſecretiones
liberiores reddere, atque correctionem humo-
rum neceſſario ſequi. Si enim, reſiſtentia ſublata
eadem vis impellens manet, celeritas augetur, et
ideo reſolutio ſanguinis deprauati et tranſitus per
organa ſecretoria liberior fit. Sed Cl. Auctor, qu
ſemper ſpirituoſas particulas, vt cauſſas motus ſan-
guinis aſſumit, ex hac ratione illas diminutas iudi-
cat, et celeriorem motum negat, porroque oſten-
dit, motum progreſſimum per venaeſectionem non
vndiquaque promoueri.

p. 43. In febribus omnibus venaeſectionem ſuaden-
dam eſſe, nonnulli autumant, contrarium tamen va-
riis teſtimoniis euincit Auctor, quod etiam ratione
haemorrhagiarum monendum eſt, in quibus impul-
ſum ad locum affectum imminuit quidem interdum

p. 70. non tamen abſolute. Diminuta ſanguinis quantita-
te, ſpatium vaſorum augeri, quo facto coagula et
congeſtiones tolli poſſe nonnullorum opinio eſt; va-
ſa vero non depleta et vacua manere, ſed ſucceſſiue
ſe conſtringere et hac ex ratione mutationes com-
memoratas ſuccedere, Noſter vrget.

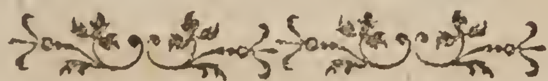
p. 78. Sanguinis miſſionem turbidam, impuram et
terreſtrem magis ſanguinis partem ſubducere, hanc-
que rem variam faciem ſanguinis in vas planum
immiſſi declarare multi arbitrantur. Hanc opinio-

ner

nem Cl. Auctor impugnat et varias obseruationes medicorum addit, qui fallax iudicium ex sanguine venoso sumi contendunt. Et omnino certum est, collectam in vasis sanguinis venosi partem naturam et indolem in venis relicti non semper accurate definire. Et grumosum sanguinem, qui polyposis concretionibus ansam praebet, per venaesectionem ita subduci, vt minima vasa ab obstructione, inde timenda, liberentur, falso assumitur: tenendum enim est, concretiones molecularum magis fieri in sanguine, ex vena misso, neque tuto ad crasin sanguinis moti concludi inde posse.

Quod sanguinis missio venosum sanguinem p. 88. tantum subducit, multi credunt, inutilem tantum et spirituosis, vt dicunt, et gelatinosis ad motum et nutritionem aptis particulis eum destitutum esse, ideoque ex sanguinis missione nullum damnum corpori induci posse, sed Noster vrget, sanguinem venosum particulis spirituosis non prorsus carere, et relictas etiam partes saepe non tantam vim habere, vt viuidam et sufficientem vim in mouendo reliquo sanguine exercere queant.

Sed subsistamus in his breuiter indicatis, cum satis appareat, nec in opinionibus falsis de venaesectionis auxilio, nec in discussione earundem ad veram solidorum et fluidorum corporis humani indolem, nec in se, nec in mutua relatione respicere eos, qui de effectibus sanguinis missionis iudicant. Nimius certe venaesectionis abusus, qui a Nostro impugnatur, experientia sola non restringitur, nisi ratio hanc experientiam definiat et confirmet.

XXIX.

IGNATII GERVASII a Montefaliſco Medici Romani de vſu frigidae in haemoptyſim et quodcunque ſanguinis profluuium Diſſ. mechanico - phyſica ad Illuſtriſſim. et Reuerendiſſim. D. Ianuarium de Simone vtriusque ſignaturae Referendarium etc. Romae 1756. ex typogr. Io. Zempel 4. pl. 14½.

Laudabile aeque ac neceſſarium iuniorum medicorum ſtudium, lectio nimirum HIPPOCRATIS, Noſtro haec ſcribendi dedit occaſionem Cum enim in libro eius epidemiorum quinto illum felicem morbi valde complicati, quo laborabat vxor Gorgiae, ſolo vſu aquae frigidae legeret euentum, vlterius inquirere inſtituit in vim frigidae ac praecipue quidem in eius efficaciam haemorrha-
p. 3. giarum variarum ſedandarum. Breuiter itaque hi-
ſtoria morbi narrata, quae breuius haemorrhagiam
vterinam, febrem ardentiſſimam, neruinas conuul-
ſiones et molam continet, indagatur Noſter, quo-
p. 10. modo haec omnia a frigida aqua praeſtari potuerint
Omnia enim ſunt ſedata et mola promota eſt. Quibus explicatis, quaeſtionem mouet: num aqua frigida, HIPPOCRATICUM remedium in vterinis haemorrhagiis, etiam in ſputo ſanguinis et alia cruoris effuſione tuto poſſit adhiberi?
p. 23. Effecit igitur analogiam mechanico phyſicam
hiſtoriae HIPPOCRATICAE, iamiam commemora-
p. 24. tae, demonſtrauitque vſum frigidae, nec rationi,
nec antiquati, nec experientiae contrariari. Ad
p. 26. primum quidem ſanitatis omnino habita ratione et
circulo ſano ſanguinis explicato, in cauſſas inquirit haemorrhagias efficientes, quae partim in ſolidorum peruerſitate, vbi de laxitate et rigiditate nimia

vaſorum

/aſorum diſſerit, partim in fluidorum vitio, quod
ɔotiſſimum ponit in acrimoniis, ac inprimis qui- p. 32.
lem in alcalina, quaerit. Modum praeterea at-
que rationem perquiſiuit, qua vaſa perſciſſa poſt p. 37.
anguinis eruptionem reſiliant atque coaleſcant.

Quibus peractis, perpendit, num aqua frigida
ıaemorrhagiis eorumque cauſſis conſulat et vaſis
pſis perſciſſis medeatur? Requirit autem tria adhuc p. 40.
d vim aquae frigidae efficaciorem reddendam: vi-
ctum nimirum tenuiſſimum eumque frigidum, ſeu
ubfrigidum, repetitas venaeſectiones et tandem
nimi et corporis quietem, quibus auxiliis cuilibet
ıaemorrhagiarum cauſſae reſiſtere poſſe aquam fri-
lam Noſter arbitratur. Quae enim ſimul ſumta,
artim ſolidorum laxitatem atque rigiditatem mu-
ando, quo facilius motum fluidorum poſſint ſuſti-
ere, partim ſanguinis acrimoniam reſoluendo, quo
aſa non vlterius erodantur, partim ſanguinis co-
iam imminuendo, quo nimius fluidorum motus
edetur, et tandem animi et corporis quietem con-
liando, ne ideae variae animi et inquietus corpo-
s motus ſanguinem exaeſtuent, efficiunt, vt vel
ulneratae partis cicatrix coalitione externe forme-
ır, vel diſruptum vaſculum interne obducatur. Id
uod vt theoretice demonſtrauit, ſic et exemplis il-
ſtrauit tum veterum, cum recentiorum.

Quod ad veteres attinet, praecipua ex HIPPO- p. 47.
RATE deſumta ſunt inſimulque ad ea reſpondit
Joſter, quae in eo contra vſum aquae frigidae oc-
urrere videantur. Exemplo ſit illud: *frigida quaſi* p. 61.
ix et glacies pectori inimica, tuſſes mouet, ſanguinis
rofluuium et deſtillationes. Sed hic vſum aquae fri-
idae non interdixiſſe HIPPOCRATEM, ſed nimis tan-
ım frigidae et algentis, patere Noſtro videtur ex
iis locis, vbi legitur: *qui ſanguinem vomunt, ſi ſine*

 febre

febre accidat, salutare eſt, ſi cum febre, malum. Curatio vero refrigerandi et adſtringendi vim habentibus perficitur; et alio loco; *quae frigefaciunt, fluere prohibent.* Dein et alios laudauit Noſter veteres pari-
p. 67. ter, ac recentiores auctores, CELSUM, ARETAEUM, PAULUM AEGINETAM, AETIUM, et inter re-
p. 76. centiores ANTONIUM ET VERGILIUM COCCHI, PETRUM ANTONIUM MICHELOTTI ET MARTINUM CHISI, qui omnes vſu frigidae non ſolum haemorrhagias, ſed etiam capitis dolores, rheumatiſmos, arthritidem, oculorum hebetudines, epilepſiam, tremores, conuulſiones, ſudores ac omnes omnino inanitiones et immoderatas corporis excretiones, partim penitus curarunt, partim quodammodo iuuarunt.

Quapropter, nec incertum, nec periculoſum, nec temerarium Noſtro hoc videtur eſſe medelae genus, quod optimorum clinicorum veterum aeque, ac recentiorum, qui feliciſſimos huius medelae euentus literis ſuis mandarunt, auctoritate, experientiaque nititur, nec theoriae contrariatur; ſeu (vt cum Noſtro loquamur) quod nec rationi, nec
p. 79. antiquitati, nec experientiae repugnat. Tandem varias collegit Noſter haemoptoicorum curationes per aquam frigidam, quae partim ipſe vidit, partim a Cl. IOS. MARIA SPERANZA noſocomii ſancti ſpiritus medico, cum eo communicatas, accepit. Sunt tredecim morborum hiſtoriae, quarum ſex Cl. Auctoris, reliquae SPERANZAE antea commemorati, vbi felici cum ſucceſſu, aqua frigida ſimul cum ſaepe iteratis venaeſectionibus, victu parco et quiete tum animi, cum corporis interne et externe adhibita eſt. Interne parum aquae, ſed frequenter exhibuit, externe ſpongias, aqua frigida imbutas, applicuit et, ſedata quodammodo haemor-

emorrhagia, nonnullis lac et ad leniter nuiendum, et ad falinam fanguinis acrimoniam inoluendam dedit.

XXX.

heſes anatomico-chirurgicae *de hernia incarcerata.* Praeſide M. RAPHAELE-BENEVENTO SABATIER. Lib. art. et chir. Magiſtro et Reg. Chir. Acad. ſocio. Reſpondente *Thomas Coſte,* Pariſino Art. lib. Magiſtro. Pariſiis typis viduae Delaguette 4. 1757. pl. I.

Continet haec diſſertatio omnem de herniis incarceratis doctrinam, breuiter quidem, ſed eganter propoſitam, recentioribusque chirurgoum Gallicorum inuentis auctam, ita vt omnia ere, quae hac de re ſcripta ſunt, in ea compreendantur. Enterocelen autem primum Cl. Autor conſiderat, de cuius repoſitione monet, in ea naxime cauendum eſſe, ne caput puluinaribus ma- p. 2. is, aut minus, quam par eſt, eleuetur. Si enim epreſſius eſt, muſcnli ſterno-maſtoidei et recti abominis contrahuntur: ſi vero ſublimius, collo nimis inflexo et compreſſa aſpera arteria, reſpiratio t repoſitio quoque herniae impeditur. Situm p. 3. ero a Cl. SHARP * propoſitum, in quo aeger inerſo capite, femoribusque ſurſum eleuatis, aliquamdiu continetur, absque ſucceſſu aliquoties dhibitum fuiſſe, Cl. Auctoris eſt obſeruatio. In herniae ſectione ſemper ſaccum aperire Noſter

 iubet,

* vid. *Enquir. of Surgery* p. 23. Comment. noſtr. ſup. III. p. 531.

iubet, etiam in herniis minoribus et recentioribus, in quibus Cl. PETIT ſaccum vna cum con-
p. 4. tentis partibus in abdomen reponebat. Annuli dilatationem in inguinali hernia Cl GARENGEOT verſus lineam albam, Cl. vero DE LA FAYE verſus ilei ſpinam inſtituere notum eſt. Putat vero Noſter illam verſus vtramque partem ſine vllo periculo celebrari poſſe, cum epigaſtrica arteria inguinali hernia ſupponatur et inſtrumentorum acie
p. 5. non attingi queat. De hernia gangraenoſa potiſſimum Cl. LOUIS monita Auctor proponit, tandemque de epiplocele et hernia veſicae inguinali
p. 7. breuiter agit. Tunc ad cruralem herniam, exomphalum, ventralem et herniam foraminis oualis progreditur et differentias in hiſce ſpeciebus, a diuerſa locorum natura deducendas, exponit. Quae vero omnia cum Lectoribus ſatis iam cognita ſint, ſicco pede tranſimus.

XXXI.

Theſ. Anat. et chirurg. *Vtrum, cataractae tutior extractio forſicum ope?* Praeſide IOANNE LE BAS Art. lib. et chir. Magiſt. Reſpondente *Henrico Dauiel* Maſſilienſi, Art. lib. Magiſt. Noſocom. Caſtrenſ. Regisque exercitus Chirurgi primarii, Adiutor. Pariſiis typis viduae Delaguette 1757. 4. pl. 2½.

Praemiſſa eſt breuis fabricae oculi deſcriptio, in qua b. ZINNIUS Gottingenſium quondam Profeſſor longe meritiſſimus, vbi de eiusdem deſcriptione oculi ſermo eſt, ſub nomine Cl. GOTTFRIED, quod praenomen eius eſt, citatur. Dein-
p. 8. de de cataracta in vniuerſum Cl. Auctor diſſerit, lentem-

ntemque cryſtallinam aliquando in ea perfecte durari, probat obſeruatione Cl. MORAND, qui muſeo ſuo humorem vitreum oſſeum fere, cum yſtallino propemodum petrefacto, ſeruat. Caractam, a fulgure viginti quatuor poſt ictum horas bito ortam in foemina nobili fuiſſe, Cl. Praeſidis t obſeruatio. Confirmat Auctor patris ſententam, ad operationis felicem ſucceſſum minime quiri cataractae, vt vulgo loquuntur, maturitam, ſed ſolam coecitatem, in qua aegrotantes raeter lumen et colores nihil vident, operatioem iam indicare. Nimiam remediorum multidinem, qua pharmaceutica via cataractae curaonem medici nonnulli moliuntur, noxiam ſaeius eſſe contendit, ſolamque operationem, tanuam certiſſimum remedium proponit. Ex cutionibus vero cataractae, quae manu fiunt, de p. 12. xtractione, a patre reſpondentis propoſita, tantum c diſputatur.

Hanc alii, vt Cl. LA FAYE, POYET, SHARP, ENON et quem acriter Noſter perſtringit, eiusue hamulum et volſellam, vt nociua reiicit, Cl. ERENGER,* forficum vſu remoto, ſcalpello tentaınt, alii Cl. DAVIEL patrem ſecuti, forficibus, meıodo hic fuſius deſcripta, inſtituerunt. In lentis agnitudine nimia ipſam pupillam iridis, ſectioe facta, dilatare iubet, qua ſectione ſymptoma, quae ex dilaceratione eius oriuntur, vitantur. orficum vero vſum inſtrumentis ſecantibus praerendum eſſe ex eo Auctor Cl. probat, quod ſe- p. 15. ntia inſtrumenta non deſcribant lineam ſemircularem in coniunctione corneae cum ſclerotica b ſuperficiem conuexam et bulbi inuoluntarias gitationes: Deinde, quod corneae ſectio difficius et imperfectius fiat, et poſt humoris aquei effluxum

* v. Commentar. noſtr. Vol. X. p. 518.

effluxum, qui primo punctionis tempore accidit, iris saepe laedatur. Tandemque, quod, cochlear. deficiente, in plurimis methodis, saepe parua frustula lentis aut capsulae remaneant, et dictas methodos cicatrix inaequalis et staphyloma saepius sequantur.

Addit punctionem a latere secantibus instrumentis difficulter institui: sinistrae manus vsum requiri, quae non in omnibus perfecto labori apta
p. 17. sit: manum operatoris vacillare posse, atque saepius corneae sectione scalpelli ope facta, partem vitrei humoris vna cum cataracta prorumpere, *ob nimiam musculorum bulbi contractionem determinatam ab instrumento in corneam traiecto, cuius vi antrorsum oculus attrahitur, operantis adhibito conatu, partis vt inferioris corneae sectio conficiatur.* In Auctoris vero methodo semper dextra manus tantum sufficit, quae probe fulcita est. Cornea quoque apte inciditur, et instrumenta, si necessitas vrget, eximi iterumque immitti possunt, ita vt nulla laesio iridis extimescenda sit, et perfectior fiat cicatrix.

XXXII. De

XXXII.

De methodis amputandi brachium in articulo. Theses anatomico - chirurgicae. Praeside STEPHANO PETRO LE LAUMIER Art. Chirurg. Magistro, Respondente *Francisco Poyet*, Claromontensi, Art. lib. Mag. et nosocomii Regii Charitatis Chirurgo praecipuo. Parisiis. Typis P. Al. le Prieur 1759. 4. pl. 1½.

Initio dissertationis huius Auctor Cl. humeri cum scapula articulum, musculos et vasa considerat, et ex hac partium in humeri amputatione ex articulo discindendarum descriptione, varias regulas in hac operatione obseruandas proponit. Diuersitas vero methodorum extirpandi humerum posita est in ratione, qua ligatura vasorum axillarium et sectio musculorum instituitur. Has ex Cl. LE DRAN, GARENGEOT et DE LA FAYE scriptis, Cl. POYET proponit, tandemque historiam operationis, qua ipse noua methodo in puella quatuordecim annorum ob cariem ossis humeri illud ex articulo excidit. *Sectionem* scilicet *secundum longitudinem deltoidis instituit, partem ossis humeri, carie disiunctam, extrahit; labia vulneris superiora, ex vtroque latere a circumferentia articuli scalpelli ope separat: tum capsulam diuidit transuersim versus partem posteriorem progrediendo; statim scalpellum conuertit, et pone bicipitis tendinem articularem pellit, foras educendo, vt resecetur; diuisione fauente digitos in articulum iniicit, caput humeri arripit et omnino separat, laterales remouendo adhaesiones mediante scalpello; atque cognita et digitis compressa arteria axillari, brachium sectione orbiculari, quatuor digitis infra articulum aufert, atque deinde*

p. 6.

p. 9.

deinde ligaturam vaſorum et deligationem inſtituit.

In vniuerſum autem in hac amputatione ligaturam externam vaſorum, vt inutilem reiicit, et internam tanquam magis certam et faciliorem commendat. Scalpellum quoque vulgarem caeteris inſtrumentis ad amputationem hanc aptiorem eſſe iudicat. Methodum a Cl. GARENGEOT propoſitam, qua brachii amputatio in articulo vnica et circulari ſectione fit, plane reiicit, cum maiora naturae conamina requirat ad cicatricem, quam omnes aliae methodi. Ex reliquis vero methodis illam, quam Cl. DE LA FAYE propoſuit, praefert. Suam tandem methodum ideo imitandam eſſe contendit, quia ſectionum et ſegmentorum numerus in ea imminutus ſit. Atque cum porro in ea ſegmentum ſit vnicum, et capſulam in orbem complectatur, ſectioque longitudinalis in parte carnoſa deltoidis inſtituatur, denique in ea nulla duplicatura cutis et carnium fiat, non ſolum cicatrix celerius inducitur, ſed et pus bene effluere medicamentaque cauo glenoideo applicari poſſunt, ita vt omnino haec methodus attentione et imitatione aliorum chirurgorum digna ſit iudicanda.

Contenta

Contenta in hac parte.

XIX. FAR-

